

Határozatok Tára

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (második tanács)

2014. március 27.**

„Verseny — Kartellek — A járműipari üveg európai piaca — Az EK 81. cikk megsértését megállapító határozat — Piacfelosztó és kereskedelmi szempontból érzékeny információk cseréjében való megállapodások — 1/2003/EK rendelet — Jogellenességi kifogás — Bírságok — A 2006. évi bírságszabási iránymutatás visszaható hatályú alkalmazása — Az eladások értéke — Visszaesés — Kiegészítő összeg — A jogsértő magatartás betudhatósága — A bírság felső határa — A csoport konszolidált forgalma”

A T-56/09. és T-73/09. sz. ügyekben,

a **Saint-Gobain Glass France SA** (székhelye: Courbevoie [Franciaország]),

a **Saint-Gobain Sekurit Deutschland GmbH & Co. KG** (székhelye: Aachen [Németország]),

a **Saint-Gobain Sekurit France SAS** (székhelye: Thourotte [Franciaország]),

(képviselik őket kezdetben: B. van de Walle de Ghelcke, B. Meyring, E. Venot és M. Guillaumond, később: B. van de Walle de Ghelcke, B. Meyring és E. Venot ügyvédek)

a T-56/09. sz. ügy felpereseinek,

a **Compagnie de Saint-Gobain SA** (székhelye: Courbevoie, képviselik: P. Hubert és E. Durand ügyvédek)

a T-73/09. sz. ügy felperesének,

az **Európai Bizottság** (képviselik kezdetben: A. Bouquet, F. Castillo de la Torre, M. Kellerbauer és N. von Lingen, később: A. Bouquet, F. Castillo de la Torre, M. Kellerbauer és F. Ronkes Agerbeek, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen,

támogatja:

az **Európai Unió Tanácsa** (képviselik: E. Karlsson és F. Florindo Gijón, meghatalmazotti minőségben)

beavatkozó a T-56/09. sz. ügyben,

a 2009. február 11-i C(2009) 863 végleges bizottsági határozattal és a 2013. február 28-i C(2013) 1118 végleges határozattal módosított, az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.125 – „járműipari üveg”-ügy) 2008. november 12-én hozott C(2008) 6815 végleges bizottsági határozatnak a felpereseket érintő részében történő

* * Az eljárás nyelve: francia.

megsemmisítése iránt benyújtott kérelmei, valamint másodlagosan e határozat 2. cikkének megsemmisítése iránt benyújtott kérelme, amennyiben ez a felperesekkel szemben bírságot szab ki, illetve harmadlagosan e bírság összegének csökkentése iránt benyújtott kérelmei tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (második tanács),

tagjai: N. J. Forwood elnök (előadó), F. Dehousse és J. Schwarcz bírák,

hivatalvezető: C. Kristensen tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2012. december 11-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei

- 1 A jelen kereseteket az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.125 – „járműipari üveg”-ügy) 2008. november 12-én hozott C(2008) 6815 végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: megtámadott határozat) – amelynek összefoglalóját közzétették az Európai Unió Hivatalos Lapjában (HL C 173., 13. o.) – megsemmisítése érdekében nyújtották be. A megtámadott határozatban az Európai Közösségek Bizottsága többek között azt állapította meg, hogy bizonyos számú vállalkozás, köztük a felperesek, megsértették e rendelkezéseket azáltal, hogy különböző, 1998 márciusa és 2003 márciusa közé eső időszakok során versenyellenes megállapodások és összehangolt magatartások összességében vettek részt az EGT-n belül a járműipari üveg ágazatában (a megtámadott határozat 1. cikke).
- 2 A Saint-Gobain Glass France SA, a Saint-Gobain Sekurit Deutschland GmbH & Co. KG és a Saint-Gobain Sekurit France SAS (a továbbiakban együtt: Saint-Gobain), a T-56/09. sz. ügy felperesei, anyagok, köztük a járműipari üvegek gyártása, feldolgozása és forgalmazása területén működő társaságok. E társaságok a Compagnie de Saint-Gobain SA (a továbbiakban: Compagnie), a T-73/09. sz. ügy felperese, 100%-os tulajdonában lévő leányvállalatok. A Pilkington Group Ltd tagjai többek között a Pilkington Automotive Ltd, a Pilkington Automotive Deutschland GmbH, a Pilkington Holding GmbH és a Pilkington Italia SpA társaságok (a továbbiakban együtt: Pilkington). A Pilkington, amely szintén megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be a megtámadott határozattal szemben (T-72/09. sz. ügy), egyike a világ legnagyobb üveg- és üvegtermék-gyártóinak, különösen a gépjárműágazatban. A Soliver NV, amely megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be ugyanezen határozattal szemben (T-68/09. sz. ügy), olyan kisebb üveggyártó, amely többek között a gépjárműágazatban aktív.
- 3 Az Asahi Glass Co. Ltd (a továbbiakban: Asahi) Japánban letelepedett üveg-, vegyianyag- és elektronikaalkatrész-gyártó. Az Asahi kizárólagos tulajdonosa a belga Glaverbel SA/NV üvegipari vállalkozásnak, az utóbbi pedig 100%-os tulajdonosa az AGC Automotive France-nak (a továbbiakban: AGC). Az AGC 2004. január 1-je előtt a Splintex Europe SA cégnevet viselte (a továbbiakban: Splintex). Az Asahi, amely a megtámadott határozat egyik címzettje, nem nyújtott be keresetet azzal szemben.
- 4 A megtámadott határozat meghozatalához vezető vizsgálat azt követően indult, hogy egy névtelen ügyfél nevében eljáró német ügyvéd olyan leveleket közölt a Bizottsággal, amelyek a járműipari üvegek gyártása és forgalmazása terén működő különféle vállalkozások közötti megállapodásokra és összehangolt magatartásokra vonatkozó információkat tartalmaztak.

- 5 2005 februárjában és márciusában a Bizottság helyszíni vizsgálatokat végzett a felperesek, valamint a Pilkington, a Soliver és az AGC helyiségeiben. A Bizottság e helyszíni vizsgálatok során több dokumentumot és fájlt lefoglalt.
- 6 A helyszíni vizsgálatokat követően az Asahi és a Glaverbel, valamint a vizsgálattal érintett leányvállalataik (a továbbiakban együtt: engedékenységet kérelmező fél) mentesség, illetve a bírság összegének csökkentése iránti kérelmet terjesztettek elő a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: 2002. évi engedékenységi közlemény) alapján. A Bizottság a feltételes bírságmentesség iránti kérelmet 2006. július 19-én elutasította, ugyanakkor tájékoztatta az engedékenységet kérelmező felet, hogy a vele szemben egyébként kiszabandó bírság összegének 30 és 50%-a közé eső csökkentést kíván vele szemben alkalmazni a 2002. évi engedékenységi közlemény 26. pontjának megfelelően.
- 7 2006. január 26. és 2007. február 2. között a Bizottság az [EK 81.] és [EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 18. cikke alapján több információkérést intézett a felperesekhez, valamint a Pilkingtonhoz, a Soliverhez, az Asahinhoz, a Glaverbelhez és az AGC-hez. Az érintett vállalkozások e kérésekre válaszoltak.
- 8 A Bizottság egyébként ugyanezen az alapon információkéréseket intézett több járműgyártóhoz, egy olasz autóbuszgyártóhoz, valamint az üvegyipar két szakmai szervezetéhez, amelyek szintén válaszoltak.
- 9 2007. április 18-án a Bizottság olyan egységes és folyamatos jogsértésre vonatkozó kifogásközlést fogadott el, amely a járműipariüveg-gyártók közötti, a járműgyártók részére történő szállítási szerződések felosztását célzó megállapodásokra, illetve összehangolt magatartásokra vonatkozott. E kifogásközlést közölték a felperesekkel, valamint a Pilkingtonnal, a Soliverrel, az Asahival, a Glaverbellel és az AGC-vel. A kifogásközlés címzettjének minősülő valamennyi vállalkozás betekinthezett az iratokba, és azokat a Bizottság felhívta, hogy e tekintetben terjesszék elő észrevételeiket. 2007. szeptember 24-én a Bizottság előtt meghallgatásra került sor, amelyen az említett címzettek mindegyike részt vett.

A megtámadott határozat

- 10 A Bizottság 2008. november 12-én fogadta el a megtámadott határozatot. A határozatban többek között megállapította, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie 1998. március 10. és 2003. március 11. között vett részt a fenti 1. pontban említett megállapodásokban és összehangolt magatartásokban [a megtámadott határozat 1. cikkének b) pontja], és velük szemben eredetileg „egyetemlegesen” 896 millió eurós bírságot szabott ki [a megtámadott határozat 2. cikkének b) pontja].
- 11 Az engedékenységet kérelmező féllel szemben – amelynek a jogsértésben való részvételét az 1998. május 18. és 2003. március 11. közötti időszak tekintetében állapították meg – 113,5 millió eurós bírságot szabtak ki [a megtámadott határozat 1. cikkének a) pontja és 2. cikkének a) pontja].
- 12 A Pilkington tekintetében a Bizottság úgy döntött, hogy e vállalkozás 1998. március 10. és 2002. szeptember 3. között vett részt a megállapodásokban és összehangolt magatartásokban [a megtámadott határozat 1. cikkének c) pontja]. Vele szemben eredetileg 370 millió eurós bírságot szabott ki [a megtámadott határozat 2. cikkének c) pontja].
- 13 Végül a Soliver tekintetében a Bizottság úgy tekintette, hogy e vállalkozás 2001. november 19. és 2003. március 11. között vett részt a jogsértésben [a megtámadott határozat 1. cikkének d) pontja]. Vele szemben 4 396 000 eurós bírságot szabott ki [a megtámadott határozat 2. cikkének d) pontja].

- 14 A megtámadott határozatban a Bizottság abból a megállapításból indul ki, hogy a járműipari üvegek piacának jellemzői, így többek között a jelentős műszaki követelmények, valamint a magas fokú innováció elősegíti az integrált beszállítók, valamint a világméretű lefedettség kialakulását. Az AGC, a Pilkington és a Saint-Gobain világszinten a legjelentősebb járműipariüveg-gyártók közé tartoznak, és a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában az első összeszerelési piacra (a járműipari üveg beszerelése a gyárban, a jármű összeszerelése során) szánt üveg világméretű keresletének körülbelül 76%-át fedték le. A Bizottság arra is rámutat, hogy jelentős a tagállamok, illetve az EGT-tag EFTA-tagállamok közötti kereskedelem a járműipari üvegek ágazatában. A járműgyártók végeredményben a járműipari üveg beszállítására vonatkozó adásvételi szerződéseket az EGT szintjén tárgyalják meg.
- 15 A megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság vizsgálatának tárgyát képező járműipariüveg-szállítók a jogsértési időszak során folyamatosan nyomon követték piaci részesedéseiket, nem csupán „járművenkénti elszámolásban”, vagyis a járműmodellek szerinti értékesítések összegére figyelemmel, hanem globálisan, valamennyi járművenkénti elszámolást összesítve.
- 16 A Pilkington, a Saint-Gobain és az AGC e vonatkozásban háromoldalú találkozókra vett részt, amelyeket néha „klubgyűlésnek” neveztek. E találkozókra, amelyeket váltakozva szerveztek az egyes vállalkozások, különböző európai városok szállodáiban, e vállalkozások munkavállalóinak magánlakásain, valamint a Groupement européen de producteurs de verre plat (síküvegyártók európai csoportosulása, GEPVP) és az Associazione nazionale degli industriali del vetro (Assovetro) (üvegyiparosok nemzeti szövetsége) szakmai szervezetek helyiségeiben került sor.
- 17 E versenytársak között kétoldalú találkozókat és kapcsolatfelvételeket is szerveztek annak érdekében, hogy megvitassák a járműipari üvegek szállítását az aktuális, illetve jövőbeli modellekhez. E különféle kapcsolatfelvételek, illetve találkozók érintették a piaci részesedések értékelését és nyomon követését, a gyártók részére teljesített járműipariüveg-szállítások elosztását, valamint az árakra vonatkozó információk, illetve egyéb üzletileg érzékeny információk cseréjét, továbbá e különböző versenytársak díjszabási és az ügyfélkör ellátásával kapcsolatos stratégiáinak összehangolását.
- 18 Az első ilyen kétoldalú találkozóra, amelyen a Saint-Gobain és a Pilkington vett részt, 1998. március 10-én a párizsi (Franciaország) Charles-de-Gaulle repülőtér Hyatt Regency szállodájában került sor. Az első háromoldalú találkozót 1998 tavaszán Königswinterben (Németország) tartották, a Splintex (AGC) vállalati elszámolásokért felelős vezetőjének magánlakásában. E találkozókat már 1997-ben tapogatózó kapcsolatfelvételek előzték meg a Saint-Gobain és a Pilkington között, amelyek tárgya az e vállalkozások által gyártott színezett üvegek technológiai harmonizációja volt a szín, a vastagság és a fényáteresztő képesség tekintetében. A Bizottság azonban e kapcsolatfelvételeket nem szerepeltette a kifogásolt kartellben, mivel azok álláspontja szerint lényegében a síküvegyártás láncolatának egy előrehaladott szakaszát érintették, amely megelőzi a járműipari üveggé alakítást.
- 19 A Bizottság a megtámadott határozatban közel 90 találkozót és kapcsolatfelvételt jelöl meg 1998 tavasza és 2003 márciusa között. Az utolsó háromoldalú kapcsolatfelvételt 2003. január 21-én került sor, míg az utolsó kétoldalú találkozó 2003 márciusának második felében zajlott a Saint-Gobain és az AGC között. A résztvevők e találkozók és kapcsolatfelvételek során rövidítésekkel és kódnevekkel jelölték magukat.
- 20 A Soliver kartellben való részvétele csak 2001. november 19-én kezdődött, és 2003. március 11-ig tartott. A Saint-Gobain már 2000-ben felvette a kapcsolatot a Soliverrel annak érdekében, hogy az részt vegyen a kifogásolt kartellben. A kartell eredeti résztvevői, vagyis a Saint-Gobain, a Pilkington és az AGC ennek érdekében kihasználta a Soliver nyersanyaggyártókkal szemben fennálló függő helyzetét, ugyanis a Soliver nem gyártja a járműipari üveg előállításához szükséges síküveget.

- 21 A megtámadott határozat szerint a kartell átfogó terve a járműipari üvegszállításoknak a kartell résztvevői közötti felosztásában állt, mind a fennálló beszállítási szerződések, mind pedig az új szerződések tekintetében. E terv arra irányult, hogy biztosítsa e résztvevők piaci részesedéseinek stabilitását. E cél elérése érdekében a résztvevők a fenti 16–20. pontban hivatkozott találkozók és kapcsolatfelvételek során információkat cseréltek az árakról és egyéb érzékeny adatokról. Ezenfelül összehangolták az árak rögzítésére és az ügyfélkör ellátására vonatkozó politikáikat. Egyeztetésre került sor különösen a járműgyártók által kibocsátott árajánlatkérésekre adandó válaszokat illetően, ami befolyásolta utóbbiak részéről az üvegszállító, illetve többes forrásból származó beszállítás esetén az üvegszállítók kiválasztását. A résztvevők e tekintetben két eszközzel rendelkeztek arra, hogy elősegítsék a beszállítási szerződés odaítélését a megállapodás szerinti gyártónak; ezek az ajánlattételtől való tartózkodás, vagy pedig a fedőajánlat tétele, vagyis olyan ajánlaté, amely magasabb árakat tartalmaz, mint az említett gyártóé. Amennyiben szükséges volt, döntöttek korrekciós intézkedésekről is, amelyek az egy vagy több résztvevő részére nyújtott kompenzáció formáját öltötték annak biztosítása érdekében, hogy az EGT szintjén az ajánlatokat érintő összesített helyzet megfeleljen a megállapodás szerinti felosztásnak. Amennyiben a korrekciós intézkedések érintették a folyamatban lévő beszállítási szerződéseket, a versenytársak a piaci részesedések kiigazítása érdekében olyan eljáráshoz folyamodtak, amelynek során arról értesítették a járműgyártókat, hogy egy technikai probléma vagy nyersanyaghiány akadályozza a rendelt darabok leszállítását, és azt javasolták, hogy forduljanak helyettesítő beszállítóhoz.
- 22 A szerződések megállapodás szerinti felosztásának megőrzése érdekében a kartell résztvevői ezenkívül több alkalommal megállapodtak az elért termelékenységnövekedéstől függően a járműgyártók részére nyújtandó árcsökkentésekben, sőt esetleges áremelésekben is az olyan járműmodellek vonatkozásában, amelyek gyártási szintje az előre jelzettnél alacsonyabbnak bizonyult. Emellett adott esetben megállapodást kötöttek annak érdekében is, hogy korlátozzák a valós gyártási költségeikkel kapcsolatos információk eljutását a járműgyártókhoz, az utóbbiak részéről a túlzottan gyakori árcsökkentésre irányuló kérések felmerülésének elkerülése érdekében.
- 23 A piaci részesedések stabilitását célzó egyeztetést többek között a járműipariüveg-beszállítási piac átláthatósága tette lehetővé. A piaci részesedések alakulását a gyártási költségek és az értékesítési előrejelzések alapján számították ki, figyelembe véve az előzetesen fennálló beszállítási szerződéseket is.
- 24 A Bizottság a megtámadott határozatban rámutat arra, hogy az engedékenységet kérelmező fél megerősítette, hogy legkésőbb 1998-tól a Splintex képviselői egyes versenytársakkal együtt a versenyjog szempontjából jogellenes tevékenységekben vettek részt. Ezenkívül azt, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a kifogásközlésben ismertetett tényállás valóságtartalmát, úgy kell értelmezni, hogy e vállalkozás elfogadta a kifogásolt találkozók és kapcsolatfelvételek tartalmának a Bizottság általi leírását.
- 25 Végül a Pilkington, a Saint-Gobain és az AGC egy 2001. december 6-án tartott találkozón megállapodott egy, a beszállítási szerződések felosztását és újrafelosztását célzó új számítási módszerben.
- 26 A Bizottság a valószínűsítő körülmények e csoportja alapján állapította meg a Saint-Gobain, a Compagnie, a Pilkington, a Soliver és az engedékenységet kérelmező fél felelősségét az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke egységes és folyamatos megsértése miatt.
- 27 Az e felek között kötött megállapodások a Bizottság szerint e rendelkezések értelmében vett olyan megállapodások vagy összehangolt magatartások, amelyek torzították a versenyt a járműipari üvegszállítások piacán. E jogsértés végül egységes és folyamatos, mivel a kartell résztvevői kifejezték arra irányuló közös szándékukat, hogy a piacon meghatározott magatartást tanúsítsanak, és az egyedi üzleti önállóságuk korlátozását célzó közös tervet fogadtak el azáltal, hogy a személygépjárművekbe és könnyű haszongépjárművekbe szánt járműipari üvegszállításokat felosztották, valamint az ilyen üvegek árait annak érdekében torzították, hogy biztosítsák a globális stabilitást a piacon, valamint hogy azon mesterségesen magas árakat tartsanak fenn. A megtámadott határozat szerint e találkozók és

kapcsolatfelvételek öt év során megnyilvánuló gyakorisága és megszakíthatatlansága azt eredményezte, hogy a kartell érintett minden, az EGT-n belül működő jelentős személygépjármű- és könnyű haszongépjármű-gyártót.

- 28 A Bizottság egyébként úgy ítélte meg, hogy semmi nem utal arra, hogy a járműipariüveg-beszállítók közötti megállapodások és összehangolt magatartások hatékonyságnövekedést eredményeztek, vagy elősegítették a műszaki vagy gazdasági fejlődést a járműipariüveg-ágazatban. A Bizottság ebből következően elutasította az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazását a jelen ügyben.
- 29 A megtámadott határozat címzettjeinek azonosítása kapcsán a Bizottság többek között megállapította, hogy a Compagnie a Saint-Gobain tőkéjében közvetve 100%-os részesedéssel rendelkezik. E körülmények között úgy vélte, hogy vélelmezhető, hogy a Compagnie meghatározó befolyást gyakorolt a Saint-Gobain üzletpolitikájára. Egyéb körülmények, mint a Compagnie közvetlen vagy közvetett irányítása alatt álló csoport (a továbbiakban: Saint-Gobain-csoport) üzleti szerkezete, valamint a Saint-Gobain igazgatótanácsának összetétele, megerősítik e meghatározó befolyás fennállását. Mivel a Compagnie nem volt képes megdönteni e vélelmet, a Bizottság megállapította, hogy az a Saint-Gobainnel egyetlen, a jogsértésben részt vevő vállalkozást alkot, és ezért a Compagnie-val és a Saint-Gobainnel szemben egyetemlegesen megfizetendő bírságot szabott ki.
- 30 A jogsértés tartalmát illetően a Bizottság úgy vélte, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie 1998. március 10. és 2003. március 11. között vett részt a jogsértésben. A Pilkington részvételét az 1998. március 10. és 2002. szeptember 3. közötti időszak tekintetében állapították meg. A Soliver 2001. november 19. és 2003. március 11. között vett részt a jogsértésben.
- 31 A bírságok kiszámítása tekintetében a Bizottság először meghatározta a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett, minden egyes résztvevő vállalkozás által az EGT-n belül értékesített járműipari üvegek eladásainak értékét. Ezzel kapcsolatban több időszakot különböztetett meg. Az 1998 márciusában kezdődő és 2000. június 30-án végződő „kibontakozási” időszak tekintetében úgy ítélte meg, hogy az európai járműgyártók csak egy része tekintetében rendelkezik bizonyítékkal a jogsértésről. Ennélfogva a Bizottság ezen időszak vonatkozásában csak az olyan gyártók részére történő járműipariüveg-értékesítéseket vette figyelembe, amelyek tekintetében közvetlen bizonyítékkal rendelkezett a kartellról. A 2000. július 1-je és 2002. szeptember 3. közötti időszak tekintetében a Bizottság megjegyezte, hogy a kartell tárgyát képező adatok az EGT-n belüli értékesítések legalább 90%-át érintették. A Bizottság ennélfogva azt állapította meg, hogy ezen időszak vonatkozásában figyelembe kell venni a megtámadott határozat címzettjei által az EGT-n belül teljesített valamennyi járműipariüveg-értékesítést. Végül a jogsértési időszak végén, vagyis 2002. szeptember 3. és 2003 márciusa között, a Pilkington kilépése folytán a kartell tevékenységei lelassultak. Ebből következően a Bizottság úgy döntött, hogy ezen időszakot illetően csak az azon járműgyártókhöz kapcsolódó eladásokat veszi figyelembe, amelyek vonatkozásában közvetlen bizonyítékkal rendelkezik a kartellre. Ezt követően minden érintett járműipariüveg-gyártó tekintetében kiszámították ezen értékesítések súlyozott éves átlagát, a fent hivatkozott eladási értékeket elosztva azon hónapok számával, amelyek során az említett beszállítók részt vettek a jogsértésben, ezen osztás eredményét pedig megszorozták tizenkettővel.
- 32 A Bizottság ezt követően rámutatott arra, hogy a szóban forgó, az ügyfélkör felosztásával megvalósuló jogsértés a legsúlyosabb versenykorlátozások közé tartozik. Figyelemmel e jogsértés jellegére, földrajzi kiterjedésére és az abban részt vevő vállalkozások összesített piaci részesedésére, a Bizottság a bírság alapösszegének számításához az egyes részt vevő vállalkozások eladásai értékének 16%-át vette alapul, amelyet megszoroztak a jogsértésben való részvétel éveinek számával. A bírságok alapösszegét emellett elrettentés céljából az eladások értékének 16%-ában megállapított kiegészítő összeggel (vagy belépési díjjal) is növelték.

- 33 A Saint-Gobainnel és a Compagnie-val szemben egyetemlegesen kiszabott bírság alapösszegét visszaesés miatt 60%-kal növelték. A Soliverrel szemben kiszabott bírság összegét az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megfelelően a társaság forgalmának 10%-ára csökkentették. Az engedékenységet kérelmező fél esetében a bírság összegét 50%-kal csökkentették, figyelemmel az általa a Bizottságnak átadott bizonyítékokra, amelyek lehetővé tették ez utóbbi számára, hogy jobban tudja értelmezni a helyszíni vizsgálatok során beszerzett dokumentumokat.
- 34 2009. február 11-én a Bizottság meghozta a C(2009) 863 végleges határozatot, amely néhány pontban helyesbítette a megtámadott határozatot.
- 35 2013. február 28-án a Bizottság meghozta a C(2013) 1118 végleges határozatot, amely többek között a Saint-Gobain által [bizalmas] részére 1999. május 31. előtt teljesített eladások figyelembevételét tekintetében helyesbítette a megtámadott határozatot (a továbbiakban: 2013. február 28-i helyesbítő határozat). E határozattal a Bizottság kijavította a felperesekkel szemben kiszabott bírság összegét, és azt 880 millió euróban állapította meg.

Az eljárás és a felek kérelmei

- 36 A Törvényszék Hivatalához 2009. február 13-án benyújtott keresetlevelével a Saint-Gobain előterjesztette a T-56/09. sz. ügy alapjául szolgáló keresetet. A Törvényszék Hivatalához 2009. február 18-án benyújtott keresetlevelével a Compagnie előterjesztette a T-73/09. sz. ügy alapjául szolgáló keresetet.
- 37 Az írásbeli szakasz lezárását, illetve a T-73/09. sz. ügyben az említett szakasz újbóli megnyitására irányuló kérelem Compagnie részéről történő benyújtását követően az utóbbi kiegészítő beadványt terjesztett elő, amely 2010. szeptember 6-án érkezett be a Hivatalba. A Hivatalhoz 2010. október 22-én benyújtott beadványában a Bizottság ismertette észrevételeit e kiegészítő beadványt illetően.
- 38 Mivel módosult a Törvényszék tanácsainak összetétele, és az előadó bírót a második tanácsba osztották be, a jelen ügyeket e tanács elé utalták.
- 39 A Törvényszék második tanácsának elnöke 2012. április 23-i végzésével a felek meghallgatását követően úgy határozott, hogy a T-56/09. és T-73/09. sz. ügyeket a szóbeli szakasz lefolytatása céljából egyesíti.
- 40 A Törvényszék a 2012. december 11-i tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előadásait és a Törvényszék által feltett kérdésekre adott válaszait. Ez alkalommal a feleket felhívták, hogy terjesszék elő észrevételeiket a T-56/09. és a T-73/09. sz. ügy ítélelhezatal céljából való esetleges egyesítése kapcsán, és azok jelezték, hogy e tekintetben nincsenek észrevételeik.
- 41 A T-56/09. sz. ügyben a Saint-Gobain azt kéri, hogy a Törvényszék:
- semmisítse meg a megtámadott határozatot a rá vonatkozó részben;
  - másodlagosan semmisítse meg a megtámadott határozat 2. cikkét a rá vonatkozó részében;
  - harmadlagosan csökkentse megfelelő összegűre a vele szemben a megtámadott határozatban kiszabott bírságot;
  - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 42 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:
- a T-56/09. sz. ügyben utasítsa el a keresetet mint megalapozatlant;

- a Saint-Gobaint kötelezze a költségek viselésére.
- 43 A Törvényszék Hivatalához 2009. február 19-én benyújtott levelével a Saint-Gobain módosította megsemmisítés iránti kérelmeit annak érdekében, hogy egyrészt a 2009. február 11-én hozott C(2009) 863 végleges határozattal módosított megtámadott határozat megsemmisítését, másrészt pedig másodlagosan a módosított határozat 2. cikke alapján kiszabott bírság összegének csökkentését kérje.
- 44 Az Európai Unió Tanácsa a Törvényszék Hivatalához 2009. május 7-én benyújtott beadványban kérte, hogy a T-56/09. sz. ügyben a Bizottság kérelmeinek támogatása végett beavatkozhasson. A Törvényszék hetedik tanácsának elnöke 2009. július 7-i végzésében helyt adott e kérelemnek.
- 45 A Tanács azt kéri, hogy a Törvényszék:
- a T-56/09. sz. ügyben utasítsa el a keresetet mint megalapozatlant;
  - megfelelően határozzon a költségekről.
- 46 A T-73/09. sz. ügyben a Compagnie azt kéri, hogy a Törvényszék:
- semmisítse meg a megtámadott határozatot a rá vonatkozó részben, és állapítsa meg azon következményeket, amelyek ebből a bírság összegére nézve erednek;
  - másodlagosan csökkentse a vele szemben a megtámadott határozatban a Saint-Gobainnel egyetemlegesen kiszabott bírság összegét;
  - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 47 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:
- a T-73/09. sz. ügyben utasítsa el a keresetet mint megalapozatlant;
  - a Compagnie-t kötelezze a költségek viselésére.
- 48 A 2013. február 28-i helyesbítő határozat elfogadását követően a Bizottság egy 2013. március 7-én kelt levélben kérte a Törvényszéket, hogy újból nyissa meg a szóbeli szakaszt.
- 49 A felek e tárgyban történt meghallgatását követően a Törvényszék második tanácsa 2013. április 23-i végzésével a szóbeli szakasz újbóli megnyitásáról határozott.
- 50 Egy 2013. július 30-án kelt levélben a Saint-Gobain többek között kereseti kérelmeinek azt célzó módosításáról tájékoztatta a Törvényszéket, hogy figyelembe vegye a 2013. február 28-i helyesbítő határozatot. A Saint-Gobain, előadva, hogy megsemmisítés iránti keresete továbbra is megalapozott, és kijelentve, hogy fenntartja a Bizottság költségek viselésére kötelezésére irányuló kérelmét, mindazonáltal másodlagosan arra irányuló kérelmet terjesztett elő, hogy kötelezzék a Bizottságot a költségek részleges megfizetésére. A Bizottság ismertette észrevételeit az említett helyesbítő határozatot, valamint azt illetően, hogy a Saint-Gobain egyik jogalapjának egy részétől egy 2013. július 30-i levélben elállt. A 2013. július 22-i, illetve augusztus 1-jei levelében a Tanács és a Compagnie jelezte a Törvényszéknek, hogy e tekintetben nincs észrevétele.
- 51 A szóbeli szakaszt ezt követően 2013. szeptember 11-én befejezettnek nyilvánították.

A jogkérdésről

- 52 A felek meghallgatása után a Törvényszék eljárási szabályzatának 50. cikke alapján ítélelhozatal céljából egyesíteni kell a jelen ügyeket.

I – A kereset tárgyáról

- 53 A felperesek által mind a tárgyaláson, mint a szóbeli szakasz újbóli megnyitását követően előterjesztett észrevételeknek, illetve a Saint-Gobain által a 2013. március 11-én a Törvényszékhez intézett levelében megfogalmazott észrevételeknek megfelelően úgy kell tekinteni, hogy a jelen keresetek az utoljára a 2013. február 28-i helyesbítő határozattal módosított megtámadott határozat ellen irányulnak, mind abban a tekintetben, hogy az említett keresetek az említett határozat megsemmisítését kérik, mind pedig abban a tekintetben, hogy azokban azt kérik, hogy a Törvényszék csökkentse a felperesekkel szemben egyetemlegesen kiszabott bírságot.

II – Az elsődlegesen előterjesztett, a megtámadott határozat megsemmisítésére irányuló kérelmekről

- 54 Először a T-56/09. sz. ügyben előterjesztett megsemmisítési jogalapokat kell megvizsgálni. Mivel a Saint-Gobain által előterjesztett egyes jogalapok és érvek csatlakoznak a Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben előterjesztett jogalapokhoz és érvekhez, ezeket együttesen kell megvizsgálni. Másodszor meg kell vizsgálni a Compagnie által benyújtott megsemmisítés iránti kereset azon konkrét érveit, amelyek nem kapcsolódnak egyetlen, a Saint-Gobain által előterjesztett jogalaphoz sem.

A – T-56/09. sz. ügy

- 55 A Saint-Gobain lényegében hat jogalapra hivatkozik, amelyek közül az első az 1/2003 rendelet jogellenességén, a második a védelemhez való jog megsértésén, a harmadik a megtámadott határozat elégtelen indokolásán, illetve a bírság hibás kiszámításán, a negyedik a Saint-Gobain jogsértő magatartásáért való felelősség Compagnie részére való betudásával összefüggő téves jogalkalmazáson, a büntetések személyhez kötöttsége elvének és az ártatlanság véelme elvének megsértésén, valamint hatáskörrel való visszaélésen, az ötödik a büntetések visszaható hatálya tilalma elvének és a bizalomvédelem elvének megsértésén, a hatodik pedig a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság aránytalan jellegén alapul.

1. Az 1/2003 rendelet jogellenességén alapuló, első jogalapról

- 56 Első jogalapjával a Saint-Gobain jogellenességi kifogásra hivatkozik az 1/2003 rendelettel szemben, amennyiben az az EK 81. cikk megsértésével kapcsolatban vizsgálati és szankcionálási jogkört is ruház a Bizottságra. Mivel e kifogás lényegében azonos a Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben hivatkozással, azokat együttesen kell megvizsgálni.
- 57 E jogalap két részből áll. Először, a Bizottság feladatainak ilyen halmozódása sérti a független és pártatlan bírósághoz való jogot. Másodszor, a Bizottság arra vonatkozóan elismert hatásköre, hogy szankciót kiszabó határozatokat fogadjon el az EK 81. cikk alapján, nem felel meg az ártatlanság véelme elvének.

a) A független és pártatlan bírósághoz való jog megsértésére alapított, első részről

A felek érvei

- 58 A Saint-Gobain és a Compagnie lényegében azt adja elő, hogy az, hogy az 1/2003 rendelet szabályozásának megfelelően a Bizottság egyszerre rendelkezik vizsgálati és szankcionálási feladatkörökkel az EK 81. cikk végrehajtásában, sérti a független és pártatlan bírósághoz való jogot, holott az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 6. cikkének (1) bekezdésében, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének (2) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való jog lényeges garanciájáról van szó.
- 59 A Saint-Gobain mindenekelőtt előadja, hogy a Bizottság által e keretben kiszabott szankciók büntetőjogi jellegűek, nem pusztán azért, mert az EK 81. cikkben előírt tilalom címzettje valamennyi vállalkozás, nem csupán vállalkozások meghatározott kategóriája, hanem az ilyen szankciók elrettentési és visszaszorítási célja miatt is. Az, hogy a jogalkotó az 1/2003 rendelet 23. cikkének (5) bekezdésében kijelenti, hogy e szankciók nem büntetőjogi jellegűek, e tekintetben nem releváns. A független és pártatlan bírósághoz való jogot tehát korlátozás nélkül alkalmazni kell a jelen ügyben.
- 60 Márpedig az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a Bizottság nem minősíthető független és pártatlan bíróságnak.
- 61 Az 1/2003 rendelet ebből következő érvénytelenségét nem cáfolja az sem, hogy a Bizottság által hozott, szankciót kiszabó határozat címzettjének az említett rendelet alapján lehetősége van arra, hogy megsemmisítés iránti keresetet nyújtson be e határozattal szemben a Törvényszékhez. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából ugyanis kitűnik, hogy a függetlenség és pártatlanság elveit abban a szakaszban kell tiszteletben tartani, amelyben a szankciót kiszabják.
- 62 Ez utóbbi kérdést illetően a Saint-Gobain emlékeztet arra, hogy az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozó vád megalapozottságára vonatkozó határozat meghozatalára irányuló jogkör csak a hatékonyság különleges követelményeivel és a jogsértések enyhességével jellemezhető kivételes körülmények között ruházható át olyan közigazgatási szervre, amelynek határozataival szemben korlátlan felülvizsgálati jogkörrel rendelkező bíróság előtt keresetet lehet benyújtani. E körülmények a jelen esetben nem állnak fenn.
- 63 Még ha úgy kellene is tekinteni, hogy a szóban forgó szankciók nem tartoznak a büntetőjog kemény magjához, meg kell állapítani, hogy a független és pártatlan bírósághoz való jogot érintően az európai uniós versenyjog megsértésével kapcsolatos vizsgálati és szankciós rendszer által eredményezett korlátozás sérti a jogszerűség és az arányosság elvét. Ily módon a bíróságok túlterhelésének semmilyen kockázata nem indokolhatja a feladatok e rendszer által kialakított halmozódását. Ezenfelül a független és pártatlan bírósághoz való jog korlátozása nemcsak az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet alapján kiszabott szankciók súlyosságára figyelemmel aránytalan, hanem a Törvényszék által kereset alapján gyakorolt felülvizsgálat jellemzőire tekintettel is.
- 64 E tekintetben a Saint-Gobain és a Compagnie előadja, hogy a Törvényszék, amikor a Bizottság által az EK 81. cikk alapján hozott, szankciót kiszabó határozatokkal szemben benyújtott megsemmisítés iránti keresetekről dönt, nem gyakorol az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének értelmében vett korlátlan felülvizsgálati jogkört. A Törvényszék főszabály szerint az ilyen felülvizsgálat során ugyanis csak a nyilvánvaló mérlegelési hibák, illetve az esetleges hatáskörrel való visszaélés fennállását vizsgálja. Figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy a Törvényszékhez benyújtott keresetnek nincs felfüggesztő hatálya a megtámadott határozatra nézve.

- 65 A Saint-Gobain kifogásolja továbbá azt a Tanács által hivatkozott érvet, amely szerint az 1/2003 rendelet vonatkozásában hivatkozott jogellenességi kifogás az EK 83. cikk (2) bekezdése érvényességének megkérdőjelezését eredményezi. A Szerződés e rendelkezése ugyanis nem írja elő azt, hogy a Bizottság egyszerre lássa el a versenyszabályok megsértésével kapcsolatos vizsgálati és a szankcionálási feladatokat, ezt a döntést ugyanis a jogalkotó hozta meg.
- 66 Végül a Compagnie előadja, hogy az általa jelentett problémát, hogy a Bizottság egyszerre látja el az uniós versenyjog megsértésével kapcsolatos vizsgálati és szankcionálási feladatokat, alátámasztja az Emberi Jogok Európai Bíróságának 2009. július 11-i *Dubus SA kontra Franciaország* ítélete (5242/04. sz. kereset).
- 67 A Bizottság és a Tanács vitatja e kifogásokat.
- 68 Nem tagadva, hogy a versenyfelügyeleti közigazgatási eljárással érintett vállalkozásoknak joguk van a független és pártatlan bírósághoz, a Bizottság vitatja azt az álláspontot, amely szerint az EJEE 6. cikkének (1) bekezdését azonos módon kell alkalmazni a szigorúan vett büntetőjogi területen és a közigazgatási szankciók területén.
- 69 A Bizottság e tekintetben emlékeztet arra, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése szerint az EK 81. cikk alapján elfogadott bírságok nem büntetőjogi jellegűek. Kifejti továbbá, hogy ahogyan az az uniós bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, e bíróság nem tekinthető büntetőjogi szankciókat kiszabó bíróságnak. Ebből következően az EJEE 6. cikke e bíróságra nem alkalmazható teljes körűen abban az esetben, ha az az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján hoz határozatokat. Így a Törvényszék a T-54/03. sz., *Lafarge kontra Bizottság* ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletében (az EBHT-ban nem tették közzé) kimondta, hogy az, hogy versenyjogi ügyekben a Bizottság egyszerre lát el vizsgálati és szankcionálási feladatokat, nem ellentétes az alapvető jogok védelmével.
- 70 Végül a Saint-Gobain tévesen vélte úgy, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából az vezethető le, hogy a büntetőjog kemény magjához nem tartozó kérdésekben a szankcionálási jogkör három kumulatív feltétel mellett ruházható át közigazgatási szervre. Egyrészt még a magas összegű bírságok is kívül eshetnek a büntetőjog kemény magján. Másrészt az EJEE 6. cikke által nyújtott garanciák nem zárják ki, hogy egy közigazgatási hatóság szankcionálási jogkört gyakorolhasson olyan területeken, amelyekre nem jellemző a jogsértések magas száma, amennyiben a követett cél jogszerű. Márpedig egyértelmű, hogy a versenyjogi szabályok megsértésének vizsgálata és szankcionálása jogszerű célt jelent.
- 71 A Bizottság ezenfelül előadja, hogy a Törvényszék által végzett bírósági felülvizsgálat az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata értelmében vett korlátlan felülvizsgálati jogkör minden jellemzőjét viseli. *A fortiori* ez a helyzet a kartellügyekben kiszabott bírságok területén, ahol a Törvényszék az 1/2003 rendelet 31. cikke alapján a megfelelő jelleget is vizsgálhatja. E tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a Törvényszék eddig csak korlátozottan élt korlátlan felülvizsgálati jogkörével annak érdekében, hogy csökkentse a Bizottság által kiszabott bírságok összegét.
- 72 Végül e jogalap – mivel annak elismerésével járna, hogy a Bizottság versenyjogi jogsértést megállapító és azok miatt szankciót kiszabó határozatait nem kötelező erejűek, és nem is végrehajthatók – ellentétes azzal az elvvel, amely szerint a Bizottság határozatainak érvényességét kell vélelmezni mindaddig, míg azokat nem semmisítik meg, vagy nem vonják vissza, továbbá az EK 242. cikkben szereplő azon elvvel, amely szerint a megsemmisítés iránti keresetnek főszabály szerint nincs felfüggesztő hatálya a megtámadott jogi aktusra nézve.
- 73 A Tanács lényegében a Bizottságéhoz hasonló érvelést ad elő. Kifejti többek között, hogy az 1/2003 rendelet által kialakított szankciórendszer nem tartozik a büntetőjog körébe, és ennél fogva az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése a jelen ügyben nem alkalmazható. A Tanács egyebekben előadja, hogy a Saint-Gobain az általa hivatkozott jogellenességi kifogással valójában az EK 83. cikk (2) bekezdésének

érvényességét kívánja megkérdőjelezni, mivel e rendelkezés írja elő, hogy a jogalkotó feladata az, hogy meghatározza a Bizottság, illetve az Európai Unió Bírósága feladatait a versenyjogi szabályok megsértésének vizsgálata és szankcionálása területén. Márpedig az uniós bíróságnak nincs hatásköre arra, hogy döntsön az elsődleges jog valamely rendelkezésének érvényességéről.

- 74 Végül azzal az érveléssel kapcsolatban, amelyet a Compagnie az Emberi Jogok Európai Bíróságának fenti 66. pontban hivatkozott *Dubus SA kontra Franciaország* ítéletére alapít, az említett ítélet alapján szolgáló körülmények eltérnek a jelen ügy körülményeitől. Az említett ítélet ugyanis a franciaországi *Commission bancaire* (bankbizottság) vizsgálati és szankcionálási feladatainak halmozására vonatkozott, amelynek határozatai bírósági határozat jellegűek. Márpedig a Bizottság nem tekinthető az EJEE 6. cikke értelmében vett bíróságnak.

A Törvényszék álláspontja

- 75 A Törvényszék úgy véli – anélkül, hogy döntenie kellene a Bizottság által a T-73/09. sz. ügyben előterjesztett, jelen jogalapot érintő elfogadhatatlansági kifogásról –, hogy az első jogalap első része nem megalapozott, ahogy az analógiával kitűnik a lényegében [az EK 81.] és [az EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) érvényességének vitatására irányuló ügyekre vonatkozó ítélkezési gyakorlatból (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-348/94. sz., *Enso Española kontra Bizottság* ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1875. o.] 55–65. pontját, T-156/94. sz., *Aristrain kontra Bizottság* ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-645. o.] 23–40. pontját, valamint a fenti 69. pontban hivatkozott *Lafarge kontra Bizottság* ügyben hozott ítélet 36–47. pontját).
- 76 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése által biztosított tisztességes eljáráshoz való jog az uniós jog általános elve, amely immár az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdésében is szerepel.
- 77 Egyébként az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság nem minősül „bíróságnak” sem az EJEE 6. cikke értelmében (a Bíróság 209/78-215/78. és 218/78. sz., *Van Landewyck és társai kontra Bizottság* egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítéletének [EBHT 1980., 3125. o.] 81. pontja, valamint 100/80-103/80. sz., *Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság* egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 7. pontja), sem pedig az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdése értelmében. Ezenkívül az 1/2003 rendelet 23. cikkének (5) bekezdése kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a Bizottságnak a versenyjog megsértése miatt bírságot kiszabó határozatai nem büntetőjogi jellegűek.
- 78 Ugyanakkor a kérdéses jogsértések jellegére, valamint a hozzájuk kapcsolódó szankciók jellegére és komolyságára tekintettel a tisztességes eljáráshoz való jog alkalmazandó többek között azokban a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok megsértésére vonatkozó eljárásokban, amelyek bírság vagy kényszerítő bírság megállapításához vezethetnek (a Bíróság C-185/95. P. sz., *Baustahlgewebe kontra Bizottság* ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-8417. o.] 20. és 21. pontja, valamint C-322/07. P., C-327/07. P. és C-338/07. P. sz., *Papierfabrik August Koehler és társai kontra Bizottság* egyesített ügyekben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-7191. o.] 143. pontja).
- 79 Ily módon az Emberi Jogok Európai Bíróságának volt alkalma arra, hogy 2011. szeptember 27-i *A. Menarini Diagnostics srl kontra Olaszország* ítéletében (43509/08. sz. kereset) pontosítsa azokat a feltételeket, amelyek mellett egy, az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésében szereplő valamennyi követelménynek meg nem felelő közigazgatási hatóság kiszabhat olyan bírságot, amely összegére és az általa követett megelőzési és megtorlási célra figyelemmel a büntetőjog területére tartozik. Ebben az ítéletben a versenyjogi jogsértések megtorlásának olasz rendszeréről volt szó. Az Emberi Jogok Európai Bírósága lényegében azt mondta ki, hogy az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének tiszteletben tartása nem

- zárja ki, hogy a versenyjogi területen szankcionálási jogkörrel felruházott közigazgatási hatóság „büntetést” szabhasson ki, amennyiben az általa hozott határozat utóbb teljes felülvizsgálati jogkörrel rendelkező bírósági szerv felülvizsgálatának tárgya lehet. Az ilyen típusú bírósági szerv jellemzői közé tartozik az alacsonyabb szintű szerv által hozott határozat minden, jogi és ténybeli kérdésben történő megváltoztatására irányuló hatáskör. Ily módon a bíróság által ilyen esetekben végzett felülvizsgálat nem korlátozódhat a felülvizsgálat tárgyát képező határozat „külső” jogszerűségének vizsgálatára, mivel a bíróságnak lehetőséggel kell rendelkeznie arra, hogy értékelje a versenyhatóság döntéseinek arányosságát, és megvizsgálja technikai jellegű értékeléseit.
- 80 Márpedig meg kell állapítani, hogy a Törvényszék által azon határozatok tekintetében végzett bírósági felülvizsgálat, amelyek révén a Bizottság szankciókat alkalmaz az uniós versenyjog megsértése miatt, megfelel e követelményeknek.
- 81 E tekintetben mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy az uniós jog felügyeleti jogkört biztosít a Bizottság számára, amely kiterjed az EK 81. cikk (1) bekezdését, illetve az EK 82. cikket érintő jogsértések üldözésére azzal, hogy a Bizottság e közigazgatási eljárás során köteles tiszteletben tartani az uniós jog által előírt eljárási garanciákat. Az 1/2003 rendelet ezenkívül a Bizottságra ruházza azt a jogot, hogy határozatban pénzbeli szankciókat szabjon ki azon vállalkozásokkal és vállalkozások azon társulásaival szemben, amelyek szándékosan vagy gondatlanul megsértik ezeket a rendelkezéseket.
- 82 Egyébként a versenyszabályok megsértését megállapító és amiatt szankciót alkalmazó valamennyi bizottsági határozat hatékony bírósági felülvizsgálatának követelménye az uniós jog olyan általános elve, amely a tagállamok közös alkotmányos hagyományjaiból ered (a fenti 75. pontban hivatkozott Enso Española kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. pontja). Ez az elv immár az Alapjogi Charta 47. cikkében is szerepel (a Bíróság C-279/09. sz. DEB-ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletének [EBHT 2010., I-13849. o.] 30. és 31. pontja, valamint C-69/10. sz. Samba Diouf-ügyben 2011. július 28-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-7151. o.] 49. pontja).
- 83 Márpedig az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a Bizottság által a versenyjogi jogsértések szankcionálása érdekében hozott határozatoknak a Szerződések által kialakított és az 1/2003 rendelet által kiegészített bírósági felülvizsgálata megfelel ennek az elvnek (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-12789. o.] 106. pontját, és C-386/10. P. sz., Chalkor kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-13085. o.] 67. pontját).
- 84 Először a Törvényszék független és pártatlan bíróság, amelyet az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának létrehozásáról szóló, 1988. október 24-i 88/591/ESZAK, EGK, Euratom tanácsi határozat (HL L 319., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 1. kötet, 181. o.) hozott létre. Ahogyan az az említett határozat harmadik preambulumbekkezdéséből kitűnik, a Törvényszéket többek között az összetett tényállások alapos vizsgálatát igénylő keresetek tekintetében az egyéni érdekek bírósági védelmének javítása érdekében hozták létre.
- 85 Másodszor a Törvényszék a 88/591 határozat 3. cikke (1) bekezdésének c) pontja alapján jogosult arra, hogy gyakorolja a Szerződésekkel és az azok végrehajtására elfogadott jogi aktusokkal a Bíróságra ruházott hatásköröket, többek között „a [...] valamely intézmény[...] ellen a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok végrehajtásával kapcsolatosan az [EK 230. cikk] második bekezdése [...] alapján természetes vagy jogi személyek által indított keresetek tekintetében”. Ezen, az EK 230. cikk alapján benyújtott keresetek keretében a valamely versenyjogi jogsértést megállapító, és ez alapján az érintett természetes vagy jogi személlyel szemben bírságot kiszabó bizottsági határozat jogszerűségének vizsgálatát a szóban forgó jogi aktus hatékony bírósági felülvizsgálatának kell tekinteni. Az érintett természetes vagy jogi személy által a megsemmisítés iránti kérelmének alátámasztására felhozható jogalapok ugyanis olyan jellegűek, amelyek lehetővé teszik a Törvényszék számára a Bizottság által a versenyjog területén felhozott minden vád jogi és ténybeli megalapozottságának értékelését.

- 86 Harmadszor az 1/2003 rendelet 31. cikkének megfelelően az EK 230. cikkben előírt jogszerűségi vizsgálatot korlátlan felülvizsgálati jogkör egészíti ki, amely felhatalmazza a bíróságot arra, hogy a szankció jogszerűségének vizsgálatán túl saját értékelésével helyettesítse a Bizottság értékelését, és ebből következően arra, hogy a kiszabott bírságot vagy kényszerítő bírságot törölje, csökkentse vagy növelje (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 692. pontját).
- 87 Ebből következik, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie azon érve, amely szerint a megtámadott határozat jogellenes pusztán azon okból, hogy azt egy olyan rendszer keretében hozták meg, amelynek eredményeként a Bizottság egyszerre lát el vizsgálati és szankcionálási feladatokat az EK 81. cikk megsértésének eseteiben, nem megalapozott, és ennél fogva a jogalap első részét el kell utasítani.

b) Az ártatlanság véelme elvének megsértésére alapított, második részről

A felek érvei

- 88 A második részben a Saint-Gobain és a Compagnie előadja, hogy a megtámadott határozat sérti az EJEE 6. cikkének (2) bekezdésében és az Alapjogi Charta 48. cikkében szereplő ártatlanság véelmének elvét, mivel azt olyan közigazgatási hatóság fogadta el, amely nem minősül független és pártatlan bíróságnak, ezenfelül pedig az e határozattal szemben a Törvényszékhez benyújtott esetleges jogorvoslatnak nincs felfüggesztő hatálya.
- 89 A Saint-Gobain szerint e jogsértés, amelynek forrása az 1/2003 rendelet jogellenessége, nem tagadható pusztán amiatt, hogy a Törvényszék tévesen azt mondja ki, hogy az említett rendelet nem sérti a független és pártatlan bírósághoz való jogot, mivel az EK 81. cikk megsértését megállapító bizottsági határozat címzettjeinek lehetőségük van arra, hogy a határozatot a Törvényszék előtt vitassák. Ugyanis az ilyen határozat címzettjeinek bűnösségét még ebben az esetben is csak attól az időponttól kezdve tekinthetjük adott esetben jogszerűen megállapítottnak, amikor a megsemmisítés iránti kereset kapcsán eljáró Törvényszék helybenhagyja ezt a határozatot.
- 90 Végül a Bizottság tévesen hivatkozik a versenyjog megsértését megállapító határozat annak megsemmisítését kérő címzettjeinek azon jogára, hogy a bírság azonnali megfizetése helyett bankgaranciát adjanak a Bizottság számára. Amellett, hogy e lehetőség teljes mértékben a Bizottság diszkrecionális döntésén múlik, az semmilyen módon nem változtat azon a körülményen, hogy a határozat a Törvényszék döntése előtt elkezdi kiváltani joghatásait.
- 91 Ilyen körülmények között a Bizottság nem bizonyította jogszerű módon, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie megsértette a versenyjogot, és ezért meg kell semmisíteni a megtámadott határozatot az őket érintő részében.
- 92 A Bizottság és a Tanács vitatja ezeket a kifogásokat.
- 93 A Bizottság emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós versenyszabályok megsértése miatt vizsgálat alá vont vállalkozás ártatlanságát mindaddig vélelmezni kell, amíg a Bizottság nem bizonyítja, hogy az érintett egy ilyen jogsértésben. A Tanács ehhez hozzáteszi, hogy a jelen ügyben nem lehet szó az ártatlanság véelmének megsértéséről, mivel a Törvényszék döntésének hiányában nincs arra vonatkozó végleges határozat, hogy a jogsértés fennáll-e, és betudható-e a Saint-Gobainnek.

- 94 Ezenfelül a Bizottság szerint a Saint-Gobain érvelése végül az EK 242. cikkel szembeni jogellenességi kifogást eredményez, amely cikk értelmében a Bírósághoz benyújtott kereseteknek nincs halasztó hatályuk. Márpedig az uniós bíróságnak nincs hatásköre arra, hogy döntsön az elsődleges jog valamely rendelkezésének érvényességéről.
- 95 A Bizottság végül arra a körülményre hivatkozik, hogy a jelen kereset megtámadott határozatot érintő halasztó hatályának hiánya ellenére a felperesnek volt lehetősége arra, hogy bankgaranciát adjon a bírság ideiglenes kifizetése helyett. E lehetőség többek között abból fakad, hogy a versenyszabályok megsértésének fennállását a Törvényszék ügyet lezáró határozatát megelőzően még nem állapította meg független és pártatlan bíróság, valamint hogy a bírság összege a bírósági eljárás lezárása előtt nem tekinthető véglegesen megállapítottnak.

A Törvényszék álláspontja

- 96 E második résszel a Saint-Gobain és a Compagnie lényegében azt állítja, hogy mivel a Bizottság nem független és pártatlan bíróság, az nem képes jogszerűen megállapítani azon vállalkozások bűnösségét, amelyekről megállapítja, hogy részt vettek az EK 81. cikk megsértésében. A Bizottság által az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján kiszabott szankciókat tehát az ártatlanság védelmének elvét megsértve hozzák.
- 97 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a kérdéses jogsértések jellegére, és a hozzájuk kapcsolódó szankciók jellegére és súlyosságára tekintettel az immár az Alapjogi Charta 48. cikkének (1) bekezdésében is szereplő ártatlanság védelmének elve többek között irányadó a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok megsértésével kapcsolatos olyan eljárásokra, amelyek bírság vagy kényszerítő bírság kiszabásához vezethetnek (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-199/92. P. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4287. o.] 149. és 150. pontját, és C-235/92. P. sz., Montecatini kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4539. o.] 175. és 176. pontját; a Törvényszék T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. o.] 216. pontját).
- 98 Az azóta állandó ítélkezési gyakorlat pontosan meghatározta ezen elv terjedelmét.
- 99 Az ártatlanság védelme azt jelenti, hogy minden gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították. Ellentétes vele tehát egy eljárást befejező határozatban tett bármilyen olyan formális megállapítás vagy bármilyen olyan utalás, amely egy adott jogsértéssel gyanúsított személy felelősségére vonatkozik, ha ez a személy nem élhetett a szokásos módon lefolytatott és az ellenérvek megalapozottságáról hozott határozathoz vezető eljárás keretében a védelemhez való jog gyakorlása érdekében általában biztosított összes garanciával (a Törvényszék T-22/02. és T-23/02. sz., Sumitomo Chemical és Sumika Fine Chemicals kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. október 6-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4065. o.] 106. pontja).
- 100 Ennélfogva a Bizottság kötelezettsége bizonyítani az általa megállapított jogsértést, és olyan bizonyítékokat előterjeszteni, amelyek jogilag megkövetelt módon alátámasztják a jogsértést megvalósító tényállás fennállását (lásd a Törvényszék T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3567. o.] 59. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). A Bizottságnak pontos és egybevágó bizonyítékokat kell nyújtania a jogsértés elkövetésére vonatkozó szilárd meggyőződésének alátámasztásául (lásd a Törvényszék T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2707. o.] 43. és 72. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, továbbá T-11/06. sz., Romana Tabacchi kontra Bizottság ügyben 2011. október 5-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-6681. o.] 129. pontját).

- 101 Az ártatlanság véelmének tiszteletben tartására irányuló követelményeknek kell vezetniük az uniós bíróságot akkor is, amikor arra kéri fel, hogy vizsgálja felül azokat a határozatokat, amelyekben a Bizottság megállapítja az EK 81. cikk megsértését. Ily módon a bíróságban felmerülő bárminemű kételynek annak a vállalkozásnak a javát kell szolgálnia, amely a jogsértést megállapító határozat címzettje. A bíróság tehát nem állapíthatja meg, hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen egy bíróságot kiszabó határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során – még kételye áll fenn e kérdéssel kapcsolatosan (a fenti 100. pontban hivatkozott Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 60. pontja).
- 102 A fenti 99–101. pontból tehát az következik, hogy az ártatlanság véelmének elve nem jelenti akadályát annak, hogy az uniós versenyjog egy adott megsértésével vádolt személy felelősségét egy olyan eljárás eredményeként állapítsák meg, amely teljes mértékben az EK 81. cikk, az 1/2003 rendelet, valamint a Bizottság által az [EK] 81. és [EK] 82. cikk[...] alapján folytatott eljárásokról szóló, 2004. április 7-i 773/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 123., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 81. o.) rendelkezései által előírt részletes szabályoknak megfelelően zajlott, és amelynek során ily módon teljes mértékben lehetőség nyílt a védelemhez való jog gyakorlására.
- 103 Mivel az EK 81. cikk megsértése esetén a Bizottság részére biztosított szankcionálási jogkör elviekben nem sérti az ártatlanság véelmét, az uniós versenyjog megsértése miatt szankciót kiszabó határozattal szemben a Törvényszék elé terjesztett kereset felfüggesztő hatályának hiányára alapított kifogás hatástalan. Ilyen körülmények között a továbbiakban nem kell döntenet arról a kérdéstről, hogy az ilyen kifogás, ahogyan azt a Tanács állítja, egyenértékű-e az EK 242. cikkel szemben előterjesztett jogellenességi kifogással.
- 104 Mindenesetre rá kell mutatni arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága a 2002. július 23-i Janosevic kontra Svédország ítéletének (Ítéletek és Határozatok Tára 2002-VII, 1. o.) 106–110. §-ában kimondta, hogy az ártatlanság véelméhez való jog főszabály szerint nem zárja ki, hogy a közigazgatási szerv által hozott büntetőjogi jellegű szankciókat végre lehessen hajtani, mielőtt azok egy bíróság előtti jogorvoslati eljárás végén jogerőre emelkednek, amennyiben az ilyen végrehajtás a szóban forgó érdekek közötti méltányos egyensúlyt biztosító ésszerű korlátok közé illeszkedik, valamint ha a jogorvoslat sikere esetén a szankció címzettjének eredeti helyzete helyreállítható. Márpedig a felperesek nem terjesztettek elő olyan érvet, amely alapján arra lehetne következtetni, hogy az uniós versenyjog megsértésének vizsgálatát és szankcionálását célzó, az 1/2003 rendelet által kialakított és elsődlegesen a Bizottság által végrehajtott rendszer ne felelne meg e követelményeknek.
- 105 Figyelemmel a fenti elemzésre, valamint a fenti 97–101. pontban felidézett követelmények jelen ügyben való tiszteletben tartásának egyéb jogalapok keretében történő vizsgálatát nem érintve tehát el kell utasítani a második részt mint megalapozatlant, és ennél fogva a jogellenességi kifogásra alapított egész első jogalapot, anélkül hogy döntenet kellene annak elfogadhatóságáról.

2. A védelemhez való jog megsértésére alapított, második jogalapról

a) A felek érvei

- 106 Második jogalapjával a Saint-Gobain előadja, hogy a Bizottság megsértette védelemhez való jogát, mivel az utóbbi anélkül hozta meg a megtámadott határozatot, hogy előbbinek lehetősége lett volna arra, hogy előadja a végül megállapított bírság számítási módjára vonatkozó észrevételeit. A Bizottság a bírság számítása során így néhány olyan tényezőt is figyelembe vett, amelyeket nem ismertettek a Saint-Gobainnel, többek között a jogsértéshez kapcsolódó eladások értékét. A kifogásközlésben szereplő adatok nem tették lehetővé a Saint-Gobain számára, hogy e tekintetben hasznosan ismertethesse álláspontját, noha az eladások értéke a bírság kiszámítása szempontjából meghatározó ténybeli körülmény, amelyet az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően a kontradiktórius vita

- tárgyává kell tenni. E kifogásközlés ugyanis nem tartalmaz a bírság alapösszegének kiszámítása érdekében megállapított eladásokkal, valamint azzal a módszerrel kapcsolatos információkat, amelyet a Bizottság a releváns eladások azonosítása érdekében követni szándékozott. Ezenkívül e dokumentum semmilyen utalást nem tartalmaz azon súlyossági szorzóra nézve, amelyet a Bizottság alkalmazni kívánt, továbbá a visszaesés figyelembevételének módját illetően sem.
- 107 A Saint-Gobainhez későbbi szakaszban intézett, az eladások értékének meghatározására vonatkozó egyik kiegészítő információkérés sem pótolta e hiányokat. Az, hogy a kifogásközlésben az szerepelt, hogy az érintett eladásokat az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatás (HL 2006. C 210., 2. o.; a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás) 13. pontja alkalmazásával fogják megállapítani, a jelen ügyben nem releváns, mivel ez a számítási mód a megtámadott határozat előkészítésének idején még bizonytalan volt. E bizonytalanságok tükröződnek többek között a Bizottság által e tárgyban a Saint-Gobainhez intézett különböző információkérések inkohereciájában is.
- 108 Ilyen körülmények között a Saint-Gobain úgy véli, hogy nem volt lehetősége arra, hogy a megtámadott határozat meghozatala előtt hasznosan kifejtse álláspontját a bírság számításának módszerét illetően.
- 109 A Saint-Gobain kifogásolja azt az ítélkezési gyakorlatot is, amely szerint a Bizottság a versenyjogi jogsértések vizsgálatára és szankcionálására irányuló eljárások során határozatai címzettjeivel csak a bírság kiszabásának megalapozására alkalmas főbb ténybeli és jogi elemeket köteles ismertetni anélkül, hogy e címzettek jogot támaszthatnának az ilyen határozatok előrejelzésére. Álláspontja szerint az ilyen ítélkezési gyakorlat nem alkalmas az alapvető jogok tiszteletben tartásának biztosítására. Ezenfelül figyelembe kell venni azt, hogy a pontosabb információk vizsgálati eljárás során való közlése nem tenné szükségképpen lehetővé az érintett vállalkozások számára a Bizottság határozatának előrejelzését, mivel az utóbbit a határozat meghozatalának időpontjában az ilyen közlések nem kötik.
- 110 A Saint-Gobain előadja továbbá, hogy a 2006. évi iránymutatás elfogadásával a Bizottság korlátozta a bírság kiszámításának alapját érintő mérlegelési jogkörét, mivel az „érintett eladások” fogalma objektív és ellenőrizhető elem. Ebből következik, hogy a Bizottság a jelen ügyben semmiképpen nem hivatkozhat arra az ítélkezési gyakorlatra, amely a biztosok testülete jövőbeli határozatai helytelen előrejelzése kockázatának kiküszöbölését célozza.
- 111 A Bizottság mindenekelőtt emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az, ha a kifogásközlés szakaszában tájékoztatást adnának a tervezett bírságok szintjét illetően, határozatainak helytelen előrejelzését eredményezné. Márpedig a vállalkozásoknak nem lehet lehetőséget biztosítani arra, hogy védelemhez való joguk gyakorlása érdekében pontosan előre láthassák a bírságok szintjét. Ennélfogva úgy kell tekinteni, hogy a meghallgatáshoz való jogot tiszteletben tartották, amennyiben a Bizottság a kifogásközlésben jelzi, hogy meg fogja vizsgálni, hogy indokolt-e bírság kiszabása az érintett vállalkozásokkal szemben, valamint tájékoztatja e vállalkozásokat azokról a főbb ténybeli és jogi körülményekről, amelyek alkalmasak az ilyen bírságokat kiszabó határozat meghozatalának megalapozására.
- 112 A Bizottság ezt követően hangsúlyozza, hogy a Saint-Gobainhez intézett kifogásközlés egyértelműen tartalmazta azt, hogy a jelen ügyben a 2006. évi iránymutatásban szereplő számítási módszert fogják alkalmazni. Kifejti továbbá, hogy az érintett vállalkozásokhoz különböző információkéréseket intézett a bírság számítása szempontjából releváns eladások értékének megállapítása érdekében. Figyelemmel az EK 81. cikk megsértése esetén a bírságok számítása terén öt megillető mérlegelési mozgástérre, a Bizottság úgy véli tehát, hogy a Saint-Gobain védelemhez való jogát a megtámadott határozatban teljes mértékben tiszteletben tartották.
- 113 A Bizottság kifogásolja továbbá a Saint-Gobain azon érvét is, amely szerint az utóbbinak nem volt lehetősége arra, hogy hasznosan kifejtse álláspontját a visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét illetően. E tekintetben előadja, hogy a kifogásközlésben kifejezetten felhívta a

Saint-Gobain figyelmét a visszaesés által jelentett súlyosító körülményre, valamint az EK 81. cikk megsértésére vonatkozó különböző korábbi megállapításokra. A Bizottság ily módon még túl is ment azokon a kötelezettségeken, amelyek őt a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 50. pontja alapján terhelik. Azt a körülményt, hogy a Saint-Gobain elegendő információt kapott a kifogásközlésben a visszaesést illetően, alátámasztják az e vállalkozás által az említett kifogásközlésre adott válaszban e súlyosító körülmény vitatása érdekében előadott érvek is.

b) A Törvényszék álláspontja

- 114 A Saint-Gobain érvelése két külön, a védelemhez való jogának megsértésén alapuló kifogást tartalmaz.
- 115 Első kifogásával a Saint-Gobain azt kifogásolja, hogy a Bizottság a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően nem közölte vele azon eladások értékét, amelyeket figyelembe vett a vele szemben kiszabott bírság kiszámításánál, az ennek érdekében alkalmazott számítási módszert, valamint az alkalmazott súlyossági szorzót.
- 116 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a kifogásközlés szakaszában a tervezett bírságok mértékének jelzése – mindaddig, amíg a vállalkozásoknak nem adtak lehetőséget arra, hogy az ellenük felhozott kifogásokkal szemben benyújtsák észrevételeiket – a Bizottság határozatának helytelen előrevetítéséhez vezetne (lásd a Bíróság fenti 77. pontban hivatkozott Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 21. pontját, valamint C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 434. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 117 Azt ugyanis, hogy egy gazdasági szereplő ne ismerhesse pontosan előre a Bizottság által az egyes esetekben kiszabandó bírság összegét, egyértelműen igazolják a versenyjogi szankciók politikája által követett megtorlási és elrettentési célok. E célokat veszélyeztetné, ha az érintett vállalkozások felmérhetnék a jogsértésben való részvételükből fakadó előnyöket, figyelembe véve – előzetesen – az e jogsértő magatartás miatt velük szemben kiszabandó bírság összegét (a Törvényszék T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-897. o.] 83. pontja).
- 118 Ily módon, amennyiben a Bizottság a kifogásközlésében kifejezetten feltünteti, hogy meg fogja vizsgálni, hogy az érintett vállalkozásokkal szemben helye van-e bírság kiszabásának, valamint feltünteti azokat a fő ténybeli és jogi elemeket – mint például a jogsértés súlya és időtartama –, amelyek bírság kiszabásához vezethetnek, valamint azon tény, hogy e jogsértést szándékosan vagy gondatlanságból követték el, teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségét. Ezzel tudomásukra hozza az ahhoz szükséges elemeket, hogy ne csak a jogsértés megállapításával szemben, hanem a bírság velük szembeni kiszabásával kapcsolatosan is védekezessenek (lásd a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 428. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a Bíróság C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz., Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 24-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8681. o.] 181. pontját).
- 119 Egyébként a Bizottságnak nem feladata az, hogy a kifogásközlésben az EK 81. cikk megsértése miatt eljárás alá vont vállalkozások tudtára adja a bírság elrettentő hatásának biztosítása céljából végrehajtott esetleges bírságemelés mértékét (a Törvényszék T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-497. o.] 62. pontja).

- 120 A bírságok összegének meghatározását illetően ebből az következik, hogy az érintett vállalkozások védelemhez való jogát a Bizottság előtt az biztosítja, hogy észrevételeket tehetnek a kifogásolt tények időtartamával, súlyával és versenyellenes jellegével kapcsolatban, de e jog ezzel szemben nem követeli meg azt, hogy e lehetőség lefedje azt a módot, ahogy a Bizottság a bírság összegének meghatározásához alkalmazni kívánja a jogsértés súlyának és időtartamának kötelező szempontjait (a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 439. pontja). Az érintett vállalkozások e tekintetben a bírság összegének meghatározását illetően kiegészítő garanciát kapnak, mivel a Törvényszék a korlátlan felülvizsgálati jogkörében határoz, és többek között törölheti vagy csökkentheti a bírságot (lásd a Törvényszék T-23/99. sz., LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1705. o.] 200. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 121 A jelen ügyben mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a Bizottság a kifogásközlésben – amelynek a Saint-Gobain címzettje volt – részletesen bemutatta azt a ténybeli keretet, amelyre az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének megállapítása kapcsán hivatkozni kívánt. Ezenkívül a kifogásközlés 129–131., valamint 132–135. oldalán ismertette azokat az okokat, amelyek miatt úgy vélte, hogy azok a kapcsolatfelvételek, amelyeken a Saint-Gobain részt vett, az e rendelkezés értelmében vett megállapodásokat vagy összehangolt magatartásokat valósítottak meg.
- 122 Ezt követően a Bizottság a kifogásközlés 132–135. és 152–155. oldalán ismertette azokat az elemeket is, amelyekre többek között a Saint-Gobain jogsértésben való részvétele időtartamának értékelése során támaszkodott. A kifogásközlés 156. és 157. oldalán ismertette azon főbb tényezőket is, amelyeket a jogsértés súlyának értékelése céljából majd figyelembe vesz, vagyis többek között azt, hogy a jelen ügy középpontjában állóhoz hasonló típusú, összejátszásra irányuló megállapodások az EK 81. cikk (1) bekezdésének legsúlyosabb megsértései közé tartoznak, hogy e megállapodások hatása a járműipari üvegek egész ágazatában érvényesült, nem csupán a járműgyártók, de a fogyasztók kárára is, hogy a kartell résztvevői tudatában voltak cselekményeik jogellenességének, valamint hogy a kartell tevékenységei az EGT egész területét érintették.
- 123 A kifogásközlés 489. pontjában a Bizottság végül kiemelte, hogy figyelembe kívánja venni a Saint-Gobain által a kartellben játszott potenciális vezető szerepet, mivel az több alkalommal képviselte más vállalkozások érdekeit a klubgyűléseken, ezenfelül összehívta az említett klub legtöbb gyűlését. A Bizottság hozzátette, hogy a bírságok összegét emellett az egyes érintett vállalkozások kartellben való részvételének időtartamától, valamint esetleges súlyosító és enyhítő körülményektől függően fogja kiszámítani.
- 124 Márpedig, mivel a Bizottság ily módon megjelölte azokat a főbb ténybeli és jogi elemeket, amelyekre a bírságok összegének számítását majd alapítja, a Bizottság, ahogyan az a fenti 120. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik, nem volt köteles pontosan megjelölni, hogy az egyes említett elemeket milyen módon fogja figyelembe venni a bírság szintjének meghatározásánál. E tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban végül részben eltért a releváns eladások értékének a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában előírt számítási módszerétől.
- 125 Mindenesetre rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság a kifogásközlés 156. oldalán jelezte, hogy az általa a jelen ügyben kiszabandó bírságot a 2006. évi iránymutatásban rögzített elvek alapján fogja kiszámítani. Márpedig, ahogyan az a megtámadott határozat (664)–(667) preambulumbekkezdéséből kitűnik, noha a Bizottság a jelen ügyben úgy döntött, hogy részben eltér ettől a számítási módszertől a figyelembe vett üvegeladások tekintetében, ezt éppen annak érdekében tette, hogy reagáljon a kifogásközlés címzettjei által a kifogásközlésre tett észrevételeikben, valamint a Bizottság részéről hozzájuk intézett különböző információkérésekre adott válaszaikban az említett iránymutatás 13. pontjában előírt, a releváns eladások számítására vonatkozó módszer kapcsán megfogalmazott egyes kifogásokra.

- 126 Ebből következik, hogy a megtámadott határozat meghozatala előtt a Bizottság elegendő mértékben tájékoztatta a Saint-Gobaint azokról a ténybeli és jogi elemekről, amelyekre az EK 81. cikk megsértésében való részvételének megállapítása érdekében támaszkodni kívánt, valamint hogy a Saint-Gobain védelemhez való jogát ennek megfelelően tiszteletben tartották. Következésképpen az első kifogásnak nem lehet helyt adni.
- 127 Második kifogásával a Saint-Gobain előadja, hogy a Bizottság a közigazgatási eljárás során nem tette lehetővé számára, hogy hasznosan kifejtse álláspontját a visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét illetően.
- 128 E tekintetben elegendő azt hangsúlyozni, nem érintve a hatodik jogalap első részének alább történő vizsgálatát, hogy a kifogásközlés 157. és 158. oldalán a Bizottság nem csupán felhívta az érintett vállalkozások figyelmét arra, hogy alkalmazhatja a visszaesésre mint súlyosító körülményre vonatkozó rendelkezéseket, hanem a Saint-Gobain és a Compagnie esetében megjelölte az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt szankciót alkalmazó három olyan korábbi határozatot is, amelyekre velük szemben a visszaesés súlyosító körülményének megállapítása érdekében hivatkozni kívánt. Egyebekben a Saint-Gobain által a kifogásközlésre adott válaszból kitűnik, hogy utóbbi különböző érveket adott elő annak érdekében, hogy kifogásolja a bírság visszaesés miatti, e határozatok egyikére vagy másikára alapított esetleges növelését.
- 129 A második kifogásnak tehát nem lehet helyt adni. Ennélfogva a második jogalapot el kell utasítani mint megalapozatlant.

3. Az elégtelen indokolásra és a bírság hibás számítására alapított, harmadik jogalapról

- 130 A Saint-Gobain által a keresetlevél harmadik és negyedik jogalapjaként előadottakat egyetlen jogalapként kell megvizsgálni, mivel azok egyetlen, a Bizottság által a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság alapösszege kiszámításának érdekében megállapított eladási adatokra vonatkozó jogalap két részét képezik.

a) Az elégtelen indokolásra vonatkozó, első részről

A felek érvei

- 131 Az első részben a Saint-Gobain előadja, hogy a megtámadott határozat indokolása az EK 253. cikk és az Alapjogi Charta 41. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében hiányos, mivel nem jelöli meg pontosan azokat a különféle eladási adatokat, amelyek alapján a 2006. évi iránymutatás 13. pontját alkalmazva a bírságot kiszámították. A megtámadott határozat e tekintetben történő indokolásának kötelezettsége annál is inkább fennáll, mivel olyan területről van szó, amelyen a Bizottság diszkrecionális jogkörrel rendelkezik súlyos bírságok kiszabását illetően.
- 132 A Saint-Gobain konkrétan azt kifogásolja, hogy a Bizottság nem szolgáltatott semmilyen olyan bizonyítékot, amely alkalmas lett volna annak alátámasztására, hogy a tekintetében megállapított eladási adatok pontos és koherens számítás eredményei, vagy ellenkezőleg, hogy a számítás hibás. A megtámadott határozat ugyanis nem teszi lehetővé azon gyártók azonosítását, amelyeket figyelembe vettek a kibontakozási időszakok során, illetve a jogsértés végénél, és amelyek tekintetében a Bizottságnak állítása szerint közvetlen bizonyítékai vannak arra, hogy azok a kifogásolt kartell részét képezték. Ebből következik továbbá, hogy a Saint-Gobainnek nincs lehetősége arra, hogy megvizsgálja, hogy léteznek-e ilyen bizonyítékok. A határozat nem tartalmazza az eladások gyártónkénti összegeit sem a három jogsértési szakaszban. Végül a határozatban nem szerepel a Bizottság által az érintett eladások értéke éves átlagának kiszámítása során figyelembe vett részvételi hónapok pontos száma sem. E körülmények között a Törvényszék nem képes megfelelően gyakorolni felülvizsgálati jogkörét, és a megtámadott határozat indokolása hiányos vagy elégtelen.

- 133 A Bizottságot terhelő indokolási kötelezettséget megerősíti az a körülmény, hogy az utóbbi a megtámadott határozatban eltért a 2006. évi iránymutatásból következő szabályoktól a bírság számításának alapját képező eladásokat illetően. Noha ez az iránymutatás az érintett áruknak a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évében történt eladásai értékének figyelembevételét írja elő, a Bizottság a jelen ügyben a teljes jogsértési időszak során történt eladások súlyozott éves átlagát jelentő adatot vett figyelembe.
- 134 A Saint-Gobain ehhez hozzáteszi, hogy a megtámadott határozat indokolásának az eladások megállapított értékét érintő elégtelensége nem kompenzálható a Törvényszék előtti bírósági eljárás során közölt információkkal. Mindenesetre a Bizottság által a védekezését szolgáló beadványokban ismertetett kiegészítő információk nem alkalmasak arra, hogy elegendő indokolást nyújtsanak, mivel fontos kérdések maradnak megválaszolatlanul.
- 135 A Bizottság vitatja e kifogásokat. Hangsúlyozza, hogy a megtámadott határozat tartalmaz egy magyarázatot az általa a bírság alapösszegének meghatározása során követett módszerről. Márpedig többek között a Bíróság C-196/99. P. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének (EBHT 2003., I-11005. o.) 56. pontjából az következik, hogy a számszerűsített adatok nem elengedhetetlenek ahhoz, hogy egy bírságot kiszabó határozat indokolása elégségesnek minősüljön.
- 136 A Bizottság szerint az általa a védekezését szolgáló beadványokban adott kiegészítő magyarázatok már a megtámadott határozat figyelmes tanulmányozása alapján is levezethetők voltak, vagy legalábbis azokat előre lehetett látni.
- 137 Ily módon, ellentétben a Saint-Gobain állításával, a kibontakozási időszak és a kartell hanyatlásának szakasza során figyelembe vett járműgyártókat a megtámadott határozat megjelöli a ténybeli háttér bemutatásánál. Ugyanez a helyzet azon tényt illetően, hogy egy meghatározott év során összejátszás által érintett gyártót a következő évekkel összefüggésben is figyelembe vettek. Az érintett hónapok száma a jogsértés egyes résztvevői, illetve az egyes időszakok tekintetében szintén levezethető a megtámadott határozat indokolásából.
- 138 Az 1998. év tekintetében megállapított forgalom kapcsán a Bizottság kijelentette, hogy az érintett vállalkozások által e tárgyban közölt kellően pontos adatok híján ténylegesen arra kényszerült, hogy az 1999. év számszerűsített adatain alapuló becslést alkalmazzon, azonban csak azokat a gyártókat figyelembe véve, amelyek 1998-ban az összejátszás által érintettek voltak.
- 139 Ezenkívül a Bizottság a megtámadott határozatban megfelelően kifejtette azokat az indokokat, amelyek alapján a jelen ügyben eltért a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évében történt eladások figyelembevételének elvétől, ahogyan azt a 2006. évi iránymutatás előírja. Ezt az eltérést a megtámadott határozat tárgyát képező kartell sajátosságai indokolják, amely olyan, járműipari üvegek szállítására irányuló szerződésekre vonatkozik, amelyeket odaitélést követően kötöttek meg, és amelyeket arra szántak, hogy hosszú időn keresztül hatályban maradjanak. Ez az összefüggés tette szükségessé elkülönült szakaszok figyelembevételét, amelyek többek között a kartell kibontakozását és hanyatlását tükrözik, egészen annak megszűnéséig. Ez az eltérés egyébként kedvező volt az említett határozat címzettjeit jelentő vállalkozások számára, mivel a Bizottság szerint a bírság sokkal magasabb lett volna, ha a jogsértés utolsó éve alatt elért teljes forgalmat vették volna alapul.
- 140 A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy nem közölhetett pontosabb eladási adatokat a megtámadott határozatban, mivel azok üzleti titoknak minősülnek.

A Törvényszék álláspontja

- 141 Az első jogalap harmadik részével a Saint-Gobain lényegében azt kifogásolja, hogy a Bizottság egyrészt nem részletezte a megtámadott határozatban azt a számítást, amelynek eredményeként vele szemben az eladások releváns értékét [bizalmas] millió euróban állapította meg, másrészt pedig nem tette egyértelművé azokat az okokat, amelyek miatt a jelen ügyben eltért a 2006. évi iránymutatás 13. cikkében szereplő számítási módtól.
- 142 E két kifogás egyikének sem lehet azonban helyt adni.
- 143 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 253. cikknek megfelelően, amelyet azóta az Alapjogi Charta 41. cikke (2) bekezdésének c) pontja is kiegészített, a Bizottság köteles indokolni az általa hozott határozatokat.
- 144 Az egyedi határozat indokolására vonatkozó kötelezettség célja az, hogy lehetővé tegye, hogy az uniós bíróság a határozat jogszerűségét megvizsgálja, és megfelelő információt nyújtson ahhoz, hogy az érdekelt megtudhassa, hogy a határozat kellően megalapozott-e, vagy esetleg tartalmaz-e olyan hibát, amely lehetővé teszi, hogy az érvényességét vitassa (lásd ebben az értelemben a fenti 135. pontban hivatkozott Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet 52. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 145 Az indokolást tehát főszabály szerint ugyanakkor kell közölni az érintettel, mint a neki sérelmet okozó határozatot. Az indokolás hiánya nem hozható helyre azzal, hogy az érintett a Törvényszék előtti eljárás során megismeri a határozat indokolását (a 195/80. sz., Michel kontra Parlament ügyben 1981. november 26-án hozott ítélet [EBHT 1981., 2861. o.] 22. pontja).
- 146 Az indokolási kötelezettséget az adott ügy körülményeire tekintettel kell értékelni. Nem kötelező, hogy az indokolás megjelölje az összes releváns ténybeli és jogi elemet, mivel azt a kérdést, hogy egy jogi aktus indokolása megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek, nem csupán megfogalmazására, hanem elfogadásának hátterére is tekintettel kell értékelni (a Bíróság C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1719. o.] 63. pontja).
- 147 A bírságok számítására vonatkozó számszerűsített adatok közlését illetően rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban ténylegesen nem ismertette részletesen a Saint-Gobain konkrét, általa az ez utóbbival szemben kiszabott bírság kiszámítása érdekében figyelembe vett eladási adatait.
- 148 Ugyanakkor a versenyjog megsértéséért kiszabott bírságok megállapítását illetően a Bizottság teljesíti az indokolási kötelezettségét, ha a határozatában megjelöli azon mérlegelendő tényezőket, amelyek lehetővé tették az elkövetett jogsértés súlyának és időtartamának értékelését, anélkül hogy köteles lenne azokat részletesebben kifejteni, illetve a bírság kiszámításának módjával kapcsolatos számszerű tényezőket feltüntetni (a Bíróság C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9925. o.] 66. pontja; lásd a Törvényszék T-110/07. sz., Siemens kontra Bizottság ügyben 2011. március 3-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-477. o.] 311. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint T-138/07. sz., Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-4819. o.] 243. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 149 Ily módon a bírságok összegének kiszámítási módjával kapcsolatos számszerű adatok feltüntetése – még ha hasznosak is ezen adatok – nem nélkülözhetetlen az indokolási kötelezettség teljesítéséhez (a Bíróság C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9991. o.] 75–77. pontja, valamint a Törvényszék T-259/02-T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-5169. o.] 414. pontja).

- 150 A bírságösszegek abszolút mértéke megállapításának indokolását illetően ugyanis emlékeztetni kell arra, hogy többek között annak előírása révén, hogy az uniós versenyszabályokat megsértő vállalkozással szemben kiszabott bírságot ezen jogsértés súlyát és időtartamát figyelembe véve állapítják meg, és az említett bírság nem haladhatja meg e vállalkozás előző üzleti évi teljes forgalmának 10%-át, az 1/2003 rendelet 23. cikke a bírságok összegének megállapítása során mérlegelési mozgásteret biztosít a Bizottság számára annak érdekében, hogy a vállalkozások magatartását a versenyszabályok tiszteletben tartásának irányába terelje (lásd a Törvényszék T-53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-1333. o.] 335. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 151 Ezenkívül el kell kerülni, hogy a bírságok a gazdasági szereplők számára könnyen előre láthatók legyenek. Márpedig, ha a Bizottság a határozatában köteles lenne számszerű adatokat megjelölni a bírságok összegének kiszámítási módszerére vonatkozóan, ez veszélyeztetné a bírságok elrettentő hatását. Amennyiben ugyanis a bírság összege pusztán számtani képleteken alapuló számítás eredménye lenne, a vállalkozások előre láthatnák az esetleges szankciót, és azt összevethetnék azokkal az előnyökkel, amelyeket a versenyjogi szabályok megsértéséből húznának (a fenti 150. pontban hivatkozott BPB kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 336. pontja, valamint a fenti 117. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 83. pontja).
- 152 A Saint-Gobain állításával ellentétben pusztán az a körülmény, hogy a bírságok összegének számítását a 2006. évi iránymutatásban kiigazították, nem alkalmas e megállapítások megkérdőjelezésére.
- 153 Ezen iránymutatás 13. pontjából az következik, hogy a kiszabásra kerülő bírság alapösszegének meghatározásához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett, az adott vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk vagy szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza, és rendszerint a vállalkozásnak a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évében történt eladásait veszi figyelembe. Ezenfelül, mivel ilyen magatartási szabályokat fogadott el, és az iránymutatás közzétételével kijelentette, hogy ezentúl alkalmazni fogja e szabályokat az általuk érintett esetekre, a Bizottság korlátozza magát mérlegelési jogköre gyakorlásában, és nem térhet el indokolás nélkül e szabályoktól anélkül, hogy ne tenné ki magát adott esetben felelősségre vonásnak az általános jogelveknek – mint az egyenlő bánásmód vagy a bizalomvédelem elvének – a megsértése címén (a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 211. pontja).
- 154 Ebből következően azt kell megvizsgálni, hogy a megtámadott határozat elolvasása alapján a Saint-Gobain megérthette-e, hogy a vele szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását a 2006. évi iránymutatás 13. pontjához képest alternatív módszerrel végezték, és ismerte-e azokat az indokokat, amelyek alapján a Bizottság a jelen ügyben eltért az általa az említett pontban rögzített magatartási szabálytól.
- 155 E tekintetben mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság mind a kifogásközlésben, mind a megtámadott határozatban jelezte, hogy a bírság számítását a 2006. évi iránymutatásban szereplő elvek alapján végzik majd. A megtámadott határozat (658) preambulumbekzdésében emlékeztetett többek között a releváns eladások számításának az említett iránymutatás 13. pontjában rögzített szabályára. A Bizottság kifejtette továbbá azokat az okokat is, amelyek miatt álláspontja szerint a releváns eladások értékének számítása a jelen ügyben nem végezhető el pusztán azon szerződések alapján, amelyek vonatkozásában közvetlen bizonyítékokkal rendelkezett a megállapodásra vagy az összehangolt magatartásra. E megközelítés igazolása érdekében a Bizottság a megtámadott határozat (660)–(662) preambulumbekzdésében többek között nem csupán azt adta elő, hogy a megállapodások vagy összehangolt magatartások bizonyíthatók voltak az EGT-n belüli jelentős járműgyártók összessége vonatkozásában a jogsértési időszak során, hanem azt is, hogy e kartell a résztvevők piaci részesedéseinek globális stabilitását célozta, hogy e stabilitásra többek között egy olyan kompenzációs mechanizmus révén törekedtek, amely valamennyi egyedi ügyleten alapult, és valamennyi üvegelemre kiterjedt.

- 156 A Bizottság ezt követően jelezte, hogy a jelen ügyben eltér attól a számítási módtól, amelyben csak a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évében történt eladásokat veszi figyelembe. A megtámadott határozat (664)–(667) preambulumbekzdésében a Bizottság lényegében azzal igazolta ezen, a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában szereplő szabálytól való eltérést, hogy a kifogásolt kartell sajátosságát az jelentette, hogy annak intenzitása váltakozott 1998 márciusa és 2003 márciusa között. Az 1998 márciusa és 2000 első fele közötti, „kibontakozásinak” nevezett első időszak tekintetében a Bizottság csak az európai járműgyártók egy része vonatkozásában rendelkezett a jogsértésre közvetlen bizonyítékokkal. A 2000. július 1-je és 2002. szeptember 3. közötti időszak során ezzel szemben a megállapodások vagy összehangolt magatartások a járműipari üvegek első összeszerelésre történő értékesítéseinek legalább 90%-át érintették az EGT-ben. Végül a 2002. szeptember 3. és a jogsértési időszak vége közötti, „hanyatlásnak” minősített szakaszra a kartell tevékenységeinek a Pilkington kilépése folytán bekövetkező lelassulása volt jellemző.
- 157 E körülményekre figyelemmel a Bizottság jelezte, hogy „testreszabottabb” megközelítést fogadott el, amely abban áll, hogy csökkenti a kibontakozási, valamint a hanyatlási időszak súlyát a bírság alapösszegének számítása során, e tekintetben csak az azon járműgyártók részére történő eladásokat véve alapul, amelyek vonatkozásában közvetlen bizonyítékokkal rendelkezik arra, hogy azok összejátszás tárgyát képezték. Ezzel szemben a Bizottság rámutatott arra, hogy az EGT-n belüli eladások összességét vették figyelembe a 2000. július 1-je és 2002. szeptember 3. közötti időszak vonatkozásában. Ahogyan az a fenti 155. pontban már megállapításra került, a Bizottság a megtámadott határozat (660)–(662) preambulumbekzdésében e megközelítést többek között azzal indokolta, hogy a megállapodások vagy összehangolt magatartások bizonyíthatók voltak az EGT-n belüli jelentős járműgyártók összessége vonatkozásában a jogsértési időszak során, valamint azzal is, hogy e kartell a résztvevők piaci részesedéseinek globális stabilitását célozta, hogy e stabilitásra többek között egy olyan kompenzációs mechanizmus révén törekedtek, amely valamennyi egyedi ügyleten alapult, és valamennyi üvegelemre kiterjedt.
- 158 A megtámadott határozat (667) preambulumbekzdése szerint a bírság számítása érdekében figyelembe vett eladásokat a kartell minden egyes résztvevője tekintetében a fent kifejtett módon az összesített súlyozott eladások alapján határozták meg, elosztva azokat a jogsértésben való részvétel hónapjainak számával és megszorozva tizenkettővel, a súlyozott éves átlag megkapása érdekében. A Bizottság kiemelte továbbá, hogy e számításokat az érintett vállalkozások által a 2008. július 25-én hozzájuk intézett információkérésre válaszul megadott adatok alapján végezték el.
- 159 Ahogyan azt a Bizottság joggal hangsúlyozza beadványaiban, e magyarázatokat a megtámadott határozat egyéb részeinek fényében kell értelmezni, amelyek többek között a kartell működésére vonatkoznak (a megtámadott határozat (120)–(428) preambulumbekzdése), és amelyekben a Bizottság következetesen megjelölte azokat a gyártókat, amelyek a jogsértés különböző időszakai során jogellenes szerződések tárgyát képezték.
- 160 Ezenfelül a Bizottság a megtámadott határozatban különböző pontosításokat adott azon módszerrel kapcsolatban, amelyet az általa a jelen ügyben érintett egyes vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok kiszámítása érdekében követett, többek között a releváns eladási adatokat, a figyelembe vett eladások értékének arányát, a kiegészítő összeget, valamint a bírság alapösszegének kiigazítását illetően.
- 161 Végül, bár igaz, hogy a megtámadott határozat nem nyújt magyarázatot az 1998. évre megállapított eladási adatokat illetően, meg kell állapítani, hogy a Saint-Gobain nem szolgáltatott gyártónként bontott eladási adatokat ezen év vonatkozásában a vizsgálat során. Ebből következik, hogy – ahogyan azt a Bizottság joggal fejt ki – ezzel összefüggésben jogszerű és előre látható, hogy a Bizottság a legközelebbi év, a jelen esetben az 1999. év eladási adatait vette figyelembe a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság kiszámítása céljából.

162 A fentiekre figyelemmel azt kell megállapítani, hogy a megtámadott határozatban szereplő információk lehetővé tették a Saint-Gobain számára, hogy megértse nem csupán azon indokokat, amelyek alapján a Bizottság a jelen ügyben részben eltért a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában található magatartási szabálytól, hanem azon körülményeket, amelyek alapján a Bizottság a jogsértés súlyát és időtartamát megvizsgálta, valamint a bírság kiszámításának módszerét is. Ennélfogva annak ellenére, hogy e számítás részletei nem szerepelnek a megtámadott határozatban, annak indokolása e tekintetben nem hiányos, illetve nem elégtelen.

163 A jogalap első része tehát nem megalapozott.

b) A számítási hibára vonatkozó, második részről

A felek érvei

164 A Saint-Gobain, amely azt állítja, hogy a Bizottság ellenkérelmének tanulmányozása során megállapította, hogy az utóbbi a bírság hibás számításában megnyilvánuló nyilvánvaló mérlegelési hibát követett el, e tekintetben válaszában új jogalapra hivatkozik.

165 A Saint-Gobain rámutat arra, hogy a Bizottság által eredetileg a tekintetében figyelembe vett érintett eladási adat [bizalmas] euró volt. Márpedig a Bizottság által javasolt számítási módszer lelkiismeretes alkalmazásával a Saint-Gobain [bizalmas] euró eredményt kapott, vagyis a Bizottság által megállapítottnál [bizalmas] euróval kisebb összeget. E különbséget a Saint-Gobain szerint az magyarázhatja, hogy a bírságok számításának alapján az EGT-n kívüli eladásoknak megfelelő adatokat is szerepeltették. Márpedig a 2006. évi iránymutatás 13. pontjának megfelelően az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatti bírság számításánál nem lehet figyelembe venni ilyen adatokat.

166 A Bizottság kifejezi kételyeit a jogalap e részének elfogadhatóságát illetően. Álláspontja szerint a Saint-Gobain e kifogást már előterjeszthette volna keresetlevelében is, mivel a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Saint-Gobain által közölt eladási adatok jelentették az e vállalkozással szemben kiszabott bírság számításának alapját.

167 Érdemben a Bizottság előadja, hogy azokat az eladási adatokat vette figyelembe, amelyeket vele a Saint-Gobain közölt. Vitathatatlan, hogy az utóbbi a vizsgálat során jelezte, hogy az említett adatoknak megfelelő eladások egy részét nem érintette a kartell, valamint hogy egyes érintett eladások az EGT-n kívül történtek. Ugyanakkor a Saint-Gobain nem jelölte meg sem az EGT-n kívül teljesített eladások típusát, sem az azok által érintett ügyfeleket, sőt még az eladások által képviselt forgalom összegét sem. Ezenkívül a Saint-Gobain által e tekintetben ismertett adatok nem voltak hitelesítve.

168 A Bizottság előad több olyan egyéb körülményt, amelyek álláspontja szerint akadályát jelentették a releváns forgalom Saint-Gobain által kért csökkentésének az EGT-n kívül történt eladások vonatkozásában. Mindenekelőtt, a Saint-Gobain nem fejtette ki, hogy ezek az esetleges EGT-n kívüli szállítások a gyártók részéről központosított tárgyalások tárgyát képezték-e, vagy pedig a központosított irányítás körén kívül estek. Ezt követően a Bizottság szerint nem lehetett kizárni, hogy e szállításokat az uniós gyártók raktáraiba szánták annak érdekében, hogy azokat a szerződéses kereskedők az EGT-n kívül használják fel. Egyebekben a forgalmi adatok ilyen jellegű esetleges csökkentése egyes jogsértési időszakok tekintetében az eladások egyes érintett gyártók közötti pontos megoszlásának közlését igényelte volna, amit a Saint-Gobain nem teljesített. Végül a Bizottság rámutat arra, hogy a Saint-Gobain nem terjesztett elő semmilyen megbízható bizonyítékot, amely alátámasztja azt, hogy az eladások az EGT-n kívül történtek. A vizsgálati aktából egyébként kitűnik, hogy a Saint-Gobain maga is lemondott az ilyen típusú részletes lebontás benyújtásáról, figyelemmel az érintett eladások alacsony összegére.

A Törvényszék álláspontja

- 169 A Törvényszék előzetesen hangsúlyozza, hogy a Bizottság megerősítette azt a Saint-Gobain által előadott feltételezést, amely szerint az utóbbival szemben kiszabott bírságot úgy számították ki, hogy a közölt eladási adatokból nem vonták le az állítólag az EGT-n kívül történt eladásoknak megfelelő esetleges összegeket.
- 170 Ezt követően rá kell mutatni arra, hogy az általa 2007. december 10-én és 2008. július 25-én a Saint-Gobainhez intézett információkérésekben a Bizottság arra hívta fel az utóbbit, hogy közölje vele több egymást követő év során az EGT-n belül elért forgalmát. A Bizottság minden ilyen felhívásban felszólította a Saint-Gobaint, hogy amennyiben lehetséges, hitelesített adatokat nyújtson be, és különböztesse meg az egyes érintett járműgyártók tekintetében elért forgalmat.
- 171 A Bizottsággal 2008. január 28-án és 2008. augusztus 22-én közölt válaszaiban a Saint-Gobain nemzetközi kereskedelmi adatbázisából származó információkat szolgáltatott teljes, illetve gyártókra bontott forgalmáról az 1999–2004. évekre. A Saint-Gobain viszont ugyanezen válaszokban kijelentette, hogy a közölt adatok tartalmazzák a járműipari üvegek EGT-n kívüli, azaz Lengyelországban, a Cseh Köztársaságban és Szlovákiában található ügyfelek részére teljesített eladásait is. Úgy vélte ugyanakkor, hogy ezek az értékesítések viszonylag alacsony forgalmat képviselnek, valamint hogy nehéz lenne kivenni azokat a nemzetközi kereskedelmi adatbázisból, a Saint-Gobain azt közölte a Bizottsággal, hogy lemondott az említett adatbázis ilyen irányú kiigazításáról. Mindazonáltal a teljes forgalomból minden érintett évre levont egy adott százalékot, amely az EGT-n kívüli eladásokat volt hivatott tükrözni.
- 172 Ily módon meg kell állapítani, hogy az előző pontban hivatkozott válaszok nem tartalmaztak az EGT-n kívüli ügyfelek részére teljesített eladásokra vonatkozó konkrét, gyártónként és évenként bontott számításokat a Bizottság által a Saint-Gobainhez intézett ilyen tartalmú információkérések ellenére. Márpedig a megtámadott határozat (667) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy a kartell kibontakozási és hanyatlási időszakait illetően a Bizottság csak az azon gyártóknak történő eladások adatait vette figyelembe, amelyek vonatkozásában képes volt annak bizonyítására, hogy a járműipariüveg-szállítási szerződések összejátszásra irányuló megállapodások vagy magatartások tárgyát képezték. Ebből következik, hogy a Bizottság a számára a Saint-Gobain által nyújtott információk alapján nem volt képes megállapítani, hogy az eladások azon hányada, amely a Saint-Gobain szerint az EGT-n kívül történt, érintette-e ezeket a gyártókat, és ha igen, milyen mértékben.
- 173 Általánosabban a Bizottsághoz hasonlóan meg kell állapítani, hogy a Saint-Gobain a vizsgálat során nem terjesztett elő olyan körülményt, amely alkalmas lett volna annak bizonyítására, hogy az eladások azon százaléka, amelyet le kíván vonni a bírság kiszámításának alapjából, valóban megfelel a EGT-n kívül történt eladásoknak.
- 174 Ennélfogva, még azt feltételezve is, hogy a jogalap jelen része elfogadható, noha csak a válasz szakaszában terjesztették elő, a Törvényszék úgy véli, hogy a Bizottság nem követett el hibát, amikor a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság kiszámítása céljából forgalomként a vele a Saint-Gobain által közölt összesített és gyártónként bontott forgalmi adatokat vette figyelembe anélkül, hogy azokból levont volna egy olyan átalányszázalékot, amely állítólag megfelelt az EGT-n kívül történt értékesítéseknek.
- 175 Ebből következik, hogy a jogalap második részét, amennyiben az a megtámadott határozat megsemmisítése iránti kérelmek alátámasztására irányul, el kell utasítani mint megalapozatlant, és vele együtt a harmadik jogalap egészét is. Ki kell ugyanakkor emelni, hogy e rész a lenti 463–477. pontban is vizsgálat tárgyát képezi, amennyiben a megtámadott határozat megváltoztatása iránti kérelmek alátámasztására is irányul.

4. A Saint-Gobain jogsértő magatartásáért való felelősségnek a Compagnie részére való betudásával összefüggő hibán, a büntetések személyhez kötöttsége és az ártatlanság vélelme elvének megsértésén, valamint a hatáskörrel való visszaélésen alapuló, negyedik jogalapról
- 176 A jelen jogalap lényegében megfelel a Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben hivatkozott egyik jogalapról. Ennek megfelelően együtt kell őket megvizsgálni.
- 177 A Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben hivatkozott harmadik jogalap azonban tartalmaz egy kiegészítő kifogást, amely szintén az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő felső határ túllépésére vonatkozik, de eltérő érvelésen alapul. A Compagnie ugyanis azt adja elő, hogy még ha azt kellene is megállapítani, hogy a Bizottság megalapozottan állapította meg felelősségét Saint-Gobain Glass France leányvállalata cselekményeiért, mindazonáltal hibásan állapította meg a Saint-Gobain-csoport teljes forgalmát az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő bírság felső határának kiszámítása szempontjából. Mivel e kifogás elkülönül a jelen jogalap tárgyát képező kifogástól, azt külön vizsgáljuk (lásd a lenti 442–458. pontot).
- a) A felek érvei
- 178 A Saint-Gobain és a Compagnie azt kifogásolja, hogy a Bizottság az utóbbinak tudta be a 100%-os tulajdonában álló Saint-Gobain Glass France cselekményeit, noha nem bizonyította, hogy a Compagnie meghatározó befolyást gyakorolt a Saint-Gobain üzletpolitikájára.
- 179 A Compagnie e tekintetben előadja, hogy mind a versenyjogi jogsértések jellege, mind pedig az azokhoz kapcsolódó szankciók jellege és mértéke miatt egy jogi személlyel szemben ezen az alapon csak akkor lehet szankciót alkalmazni, ha a Bizottság képes az ilyen jogsértésben való részvételének kétségtelen bizonyítására. A jogsértés anyavállalatnak történő betudása egyik leányvállalatának cselekményei miatt akkor lehetséges, ha bizonyítják, hogy az utóbbi nem önállóan járt el, vagy csak az említett anyavállalat utasításait teljesítette. A Compagnie ezzel szemben úgy véli, hogy a Bizottság tévesen alkalmazza a jogot, amikor a jelen üggyhöz hasonlóan ilyen betudást állapít meg anélkül, hogy megvizsgálná, hogy az anyavállalat tényleges meghatározó befolyást gyakorolt-e leányvállalatának üzletpolitikájára. Ilyen körülmények között a jogsértő magatartás betudása a jogi személy és a vállalkozás fogalmának összekeverését eredményezi, ebből kifolyólag pedig a büntetések személyhez kötöttsége elvének megsértésével jár.
- 180 A Compagnie szerint, bár a leányvállalat tőkéjében való kizárólagos részesedésre vonatkozó tényező jelentős valószínűsítő körülménynek minősül arra vonatkozóan, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolt a leányvállalat piaci magatartására, e körülmény azonban önmagában nem elegendő ahhoz, hogy lehetővé tegye a leányvállalat magatartása miatti felelősség betudását az említett anyavállalatnak. Ennek érdekében az ellentétes döntést tartalmazó uniós ítélezési gyakorlat ellenére e tekintetben elengedhetetlenül szükség van további valószínűsítő körülmények csoportjára.
- 181 A Bizottság ezt az egyéb jogrendszerekben elismert elvet, valamint az ártatlanság vélelmének elvét megsértve tudta be a Compagnie-nak a Saint-Gobain Glass France által elkövetett jogsértést, noha semmilyen körülmény nem tette lehetővé annak bizonyítását, hogy az utóbbi csak anyavállalatának utasításait követte üzleti politikájának végrehajtása során. Különösen a leányvállalat részére adott általános utasítások, illetve az anyavállalaton belül nem ügyvezetői feladatok ellátása egy leányvállalat vezetője részéről nem alkalmasak az ilyen irányítás gyakorlásának bizonyítására. A Bizottság ily módon a meghatározó befolyás megdönthetetlen vélelmét állította fel a Compagnie kárára, megsértve a Bíróság C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletében (EBHT 2009., I-8237. o.) rögzített elveket.

- 182 A Compagnie úgy ítéli meg, hogy csak azt kell bizonyítania, hogy a csoportot, amelynek élén áll, nem olyan módon szervezték meg, hogy elegendő emberi és anyagi erőforrással rendelkezzen ahhoz, hogy rendszeresen és átfogóan részt vegyen leányvállalatai üzletpolitikájának irányításában. Márpedig ez bizonyítást nyert.
- 183 Mindenekelőtt pusztán az a tény, hogy a Saint-Gobain-csoporton belül létezik egy közös, a csoport weboldalán közzétett stratégia, nem alkalmas annak bizonyítására, hogy a Compagnie meghatározó befolyást gyakorolt a Saint-Gobain üzletpolitikájára, mivel e stratégia alapelvei nincsenek kapcsolatban az említett csoporton belüli különböző tevékenységi ágazatok üzletpolitikájával. Ezenfelül a Compagnie rendelkezésére álló korlátozott emberi erőforrások, valamint az annak részeit képező különböző részlegek tisztán funkcionális célja is alátámasztja, hogy gyakorlatilag lehetetlen számára, hogy befolyást, különösen általános befolyást gyakoroljon több száz leányvállalata üzletpolitikájára. A Compagnie így nem ad semmilyen utasítást azon üzleti technikákat illetően, amelyeket leányvállalatainak alkalmazniuk kell céljaik elérése érdekében. A Compagnie-val közölt korlátozott információk, mint a költségvetések és a pénzügyi beszámolók, összességében egy „bottom-up” (alulról felfelé) rendszerbe vannak szervezve, ami megfelel a Saint-Gobain-csoport decentralizált irányításának és tevékenységei rendkívül szerteágazó jellegének. A Bizottságnak egyébként nem sikerült bizonyítania, hogy a Saint-Gobain „Üveg” ágazatának üzleti tevékenységeiről pontos jelentéseket küldtek a Compagnie-nak.
- 184 Ezt követően, a Compagnie-n belül A., a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának korábbi igazgatója által betöltött egyéni szerep nem teszi lehetővé az említett ágazat üzleti önállósága hiányának bizonyítását. Ily módon a Compagnie előadja, hogy az A. által a Compagnie-n belül ellátott feladatok nem voltak ügyvezető jellegűek, mivel a Compagnie vezérigazgató-helyettesi címe tiszteletbeli jellegű. A. soha nem volt tagja a Compagnie végrehajtó bizottságának, amely az igazgatótanács hatásköreinek sérelme nélkül kizárólagos jelleggel hozza meg azokat a döntéseket, amelyek a csoporton belül a Compagnie hatáskörébe tartoznak. A. emellett csak 2001. október 15-től látott el feladatokat a Compagnie-n belül, vagyis a jogsértés kezdetétől számított közel négy év eltelté után, és csak 2004. május 1-jétől felelt a csoporton belül az innovációért, vagyis a kifogásolt kartell befejeződésétől számított több mint egy év elteltével. Az általános irányító bizottságot illetően, bár az ott megtárgyalt kérdések valóban a csoport egészének közös érdekeit érintik, az ott zajló információcsere túl általános ahhoz, hogy annak alapján meg lehessen állapítani a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyás fennállását.
- 185 A Compagnie két munkavállalójának a Saint-Gobain Glass France igazgatótanácsában való részvétele a Bizottság állításával ellentétben egyáltalán nem releváns a jelen ügyben. Megszokott ugyanis, hogy egy társaság 100%-os részvényese bizonyos számú hellyel rendelkezik a társaság igazgatótanácsában. Ebből következik, hogy ha e körülményt annak érdekében veszik figyelembe – a Saint-Gobain Glass France-szal folytatott puszta általános információcseréhez hasonlóan –, hogy betudják a jogsértést a Compagnie-nak, az hozzájárul az ítélkezési gyakorlatban kialakított meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem megdönthetlenné tételéhez.
- 186 Egy külön kifogásban egyébként a Saint-Gobain és a Compagnie előadja, hogy a megtámadott határozat hatáskörrel való visszaélést valósít meg, mivel a jogsértés Compagnie-nak való betudása álláspontjuk szerint kizárólag azt a célt szolgálja, hogy lehetővé tegye, hogy a velük szemben kiszabott rendkívül magas bírság ne lépje túl az egyes „vállalkozások és vállalkozások társulásai” forgalma 10%-ának megfelelő felső határt, amelyet az 1/2003 rendelet 23. cikke határoz meg. Ebből következik, hogy függetlenül az egyéb kereseti jogalapoktól, a velük szemben kiszabott bírság nem haladhatta volna meg a Saint-Gobain előző üzleti évben elért forgalmának 10%-át, vagyis [bizalmas] millió eurót.
- 187 A Bizottság előzetesen elfogadhatatlansági kifogást terjeszt elő a jelen jogalappal szemben, amennyiben arra a Saint-Gobain hivatkozik, mivel az utóbbi a jelen ügyben csupán utal a Compagnie által a vizsgálat során előadott és a megtámadott határozatban összefoglalt egyes érvekre.

- 188 Érdemben a Bizottság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a Compagnie tévesen kifogásolja, hogy a megtámadott határozatban összekeverte a vállalkozás és a jogi személy fogalmát. A Bizottság ugyanis csak azt követően tudta be a Compagnie-nak a Saint-Gobain jogsértő magatartását, hogy megállapította, hogy e társaságok az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkotnak.
- 189 A Bizottság ezt követően emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint fennáll a vélelem, hogy a leányvállalat tőkéjében 100%-os részesedéssel rendelkező anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolt a leányvállalat üzletpolitikájára, és ennél fogva annak be lehet tudni a leányvállalat által elkövetett versenyjogi jogsértéseket. E vélelmet igazolja az a körülmény, hogy az esetek nagy többségében egy anyavállalat 100%-os tulajdonában álló leányvállalat nem önállóan viszi üzletpolitikáját. Ellentétben tehát a Compagnie állításával, a Bizottságnak nem kell kétségtelenül bizonyítania, hogy az anyavállalat a jelen ügyben ténylegesen ilyen befolyást gyakorolt.
- 190 A Bizottság ezenkívül kifejti, hogy bár a megtámadott határozat megemlíttett egyes kiegészítő körülményeket e vélelem alátámasztása érdekében, ebből nem lehet azt a következtetést levonni, hogy e körülmények elengedhetetlenek voltak ahhoz, hogy megállapítsák a Compagnie felelősségét a Saint-Gobain jogsértő magatartása miatt.
- 191 A Bizottság szerint semmilyen indok nem támasztja alá a fenti 189. pontban hivatkozott vélelem elvetését. Mindenekelőtt nem releváns, hogy harmadik országok jogrendszerei nem ismernek el egy a leírthoz hasonló megdönthető vélelmet. Ezt követően e vélelem nem ellentétes a leányvállalat tőkéjében kizárólagos részesedéssel rendelkező anyavállalatok és a leányvállalatokban korlátozottabb részesedéssel rendelkező anyavállalatok közötti egyenlő bánásmód elvével, mivel e társaságok nincsenek összehasonlítható helyzetben. Végül, mindenesetre a Bizottság korábbi határozataiban már megállapította az olyan anyavállalat felelősségét, amely valamelyik leányvállalatának csak részben volt tulajdonosa.
- 192 Azon korábbi közigazgatási gyakorlat kapcsán, amelyet a Compagnie saját álláspontja szerint azonosítani tudott, a Bizottság nemcsak azt jelenti ki, hogy az ilyen gyakorlat nem következhet egyetlen precedensből, hanem azt is, hogy egy ilyen típusú esetleges gyakorlat semmiképpen nem kötelezné arra, hogy azonos értékeléseket szerepeltessen a későbbi határozatokban. Mindenesetre a Bizottság cáfolja azt, hogy a Compagnie által hivatkozott korábbi határozatai és a megtámadott határozat között bármilyen ellentmondás állna fenn, mivel az utóbbi eltérő ténybeli háttérbe illeszkedik.
- 193 Egyebekben, ahogyan azt a Bíróság a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében megerősítette, pusztán az a körülmény, hogy a meghatározó befolyás véelmét nehéz megdönteni, nem jelenti azt, hogy e vélelem megdönthetetlen. A jelen ügyben a Compagnie nem mutatott be olyan körülményeket, amelyek lehetővé tették volna a vele szemben fennálló vélelem megdöntését. A Compagnie ugyanis versenyjogi értelemben egyetlen vállalkozást alkot a Saint-Gobain Glass France-szal. Ebből az is következik, hogy azt a kifogást, amely szerint a megtámadott határozat ezen a síkon sérti a büntetések személyhez kötöttségének elvét vagy az ártatlanság véelmének elvét, el kell utasítani mint megalapozatlant.
- 194 E következtetést különböző körülmények is megerősítik.
- 195 Mindenekelőtt a Saint-Gobain-csoport Compagnie által kialakított üzleti szerkezete azt támasztja alá, hogy az utóbbi meghatározó befolyást gyakorolt a Saint-Gobain France üzleti magatartására. A Compagnie dolgozta ki ugyanis az említett csoport stratégiáját, és osztotta fel annak tevékenységeit meghatározott ágazatokba. Ez utóbbi elem bizonyítja arra irányuló szándékát, hogy végső soron megőrizze a csoport szerkezete és magatartása feletti ellenőrzést, anélkül hogy az, hogy a Compagnie tudott-e a jogsértésről, a vélelem alkalmazása szempontjából releváns lenne. Ebben az összefüggésben egyébként nem meglepő, hogy a megtámadott határozatban szankcionált vállalkozás különböző feladatai megoszlanak a Compagnie és az „Üveg” ágazatba tartozó leányvállalatai között, valamint hogy a Compagnie korlátozottabb emberi erőforrásokkal rendelkezik, mint az említett leányvállalatok.

- 196 A Compagnie azon állítását, amely szerint nem ad semmilyen pontos utasítást leányvállalatainak, ezenkívül semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. Az utóbbi tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Compagnie-n belül létezik egy kutatással és fejlesztéssel, illetve innovációval foglalkozó részleg, valamint egy szellemi tulajdonjogra specializálódott jogászi státusz és egy nemzetközi szerződésekkel foglalkozó vezetői poszt is.
- 197 A Bizottság ezt követően úgy ítéli meg, hogy az A. által mind a Saint-Gobain Glass France, mind pedig a Compagnie keretében ellátott feladatok hozzájárulnak a Compagnie által e leányvállalat üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyás bizonyításához. A. ugyanis a Saint-Gobain Glass France munkavállalója, a Saint-Gobain-csoporton belül pedig az „Üveg” ágazat igazgatója volt, aki az üveget gyártó és forgalmazó valamennyi operatív társaságért felelt. Ellentétben a Compagnie állításával, A. az „Üveg” ágazat igazgatójának feladatát az említett csoportban 1996 októbere és 2001 októbere között látta el, mielőtt betöltötte volna a vezérigazgató-helyettesi feladatkört. Márpedig A. több alkalommal, több minőségében beszámolt az „Üveg” ágazat tevékenységeiről a Compagnie-nak, és az utóbbi nem bizonyította, hogy e feladatkörök semmilyen ügyvezető szereppel sem jártak.
- 198 Ezenkívül nem vitatott, hogy A. tagja volt az általános irányító bizottságnak, amelynek feladata a Compagnie által a kifogásközlésre adott válaszok szerint olyan általános információk megosztása, amelyek érdekesek lehetnek a csoport vezetői számára, valamint a Saint-Gobain-csoport konszolidált eredményeinek, illetve globális személyi állománya alakulásának havi vizsgálata. E bizottság alkotja a végrehajtó bizottsággal együtt a Saint-Gobain-csoportot irányító csapatot.
- 199 Az, hogy a Compagnie igazgatóságának több tagja is vezette a Saint-Gobain Glass France-t, bizonyítja ezen anyavállalat részvételének jelentőségét a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának tevékenységeiben.
- 200 Végül, sem az „Üveg” ágazat 2001. évi költségvetése, sem ezen ágazat 2002–2006-os időszakra vonatkozó stratégiai terve – amelyeket a Compagnie a válaszában mellékletében ismertetett – nem alkalmas e következtetések megkérdőjelezésére. Még ha feltételezzük is ugyanis, hogy e dokumentumokat az „Üveg” ágazat szintjén készítették, és azokat csak ezt követően adták át a Compagnie részére, azt nem bizonyították, hogy az utóbbinak nem volt lehetősége azok módosítására, elutasítására, illetve alkalmazásuk ellenőrzésére. Egyébként nehezen elképzelhető, hogy az „Üveg” ágazat teljes mértékben önálló a Saint-Gobain-csoporton belül, figyelemmel arra, hogy a csoporton belül a forgalomban és az eredményekben jelentős részesedést képvisel.
- 201 Végül a Bizottság előadja, hogy az ártatlanság vélelméhez való jog állítólagos megsértésére alapított, a Compagnie által kiegészítő beadványában hivatkozott érv elkésett, és ezért elfogadhatatlan. Másodlagosan előadja, hogy a bűnösségi vélelmek lehetségesek a büntetőjogban, amennyiben nem lépnek át egy meghatározott küszöböt. Márpedig meg kell állapítani egyrészt, hogy a versenyellenes magatartások elleni küzdelem fontos tétet jelent, másrészt pedig hogy a Compagnie védelemhez való jogát a jelen ügyben teljes mértékben tiszteletben tartották, mivel lehetősége volt arra, hogy a kifogásközlés megküldését követően cáfolja a Saint-Gobain Glass France üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyás fennállására vonatkozó vélelmet.

b) A Törvényszék álláspontja

A jogalap elfogadhatóságról, amennyiben arra a Saint-Gobain hivatkozik

- 202 A jogalap érdemi vizsgálatát megelőzően meg kell vizsgálni a Bizottság által az említett jogalap tekintetében hivatkozott elfogadhatatlansági kifogást, amennyiben a jogalapra a Saint-Gobain hivatkozik. Az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontjára hivatkozva a Bizottság előadja, hogy a

Saint-Gobain a keresetlevelében pusztán csak utalt a Compagnie által a vizsgálat során előadott és a megtámadott határozat (606) és (607) preambulumbekzdésében összefoglalt érvekre, anélkül azonban, hogy azokat kifejtette volna.

- 203 Az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontja szerint a keresetlevélnek meg kell jelölnie a jogvita tárgyát, és tartalmaznia kell a felhozott jogalapok rövid ismertetését. E tájékoztatásnak kellően egyértelműnek és pontosnak kell lennie ahhoz, hogy az alperes elő tudja készíteni védekezését, valamint hogy a Törvényszék dönthessen a keresetről, adott esetben egyéb alátámasztó információk nélkül is (a Törvényszék T-305/94-T-307/94., T-313/94-T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság, ún. „PVC II” egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-931. o.] 39. pontja). A keresetlevél szövegének egyes pontjait ugyan alátámaszthatják és kiegészíthetik a csatolt iratok meghatározott részeire történő hivatkozások, a más iratokra való általános hivatkozás nem pótolhatja a jogi érvelés azon lényegi elemeinek hiányát, amelyeknek a fent említett rendelkezés szerint magában a keresetlevélben kell szerepelniük (a Törvényszék T-184/08. sz., Alves dos Santos kontra Bizottság ügyben 2009. március 27-én hozott végzésének [az EBHT-ban nem tették közzé] 19. pontja).
- 204 A jelen ügyben a Törvényszék megállapítja, hogy a Saint-Gobain keresetlevelének jelen jogalappal foglalkozó részei megfelelnek e követelményeknek. Ahogy beadványaiban maga a Bizottság is elismeri, a Saint-Gobain a jelen ügyben nem pusztán csak utalt egy más beadványokban található érvelésre. A keresetlevél ugyanis több, a büntetések személyhez kötöttsége elvének megsértésére, a Saint-Gobain jogsértő magatartásának a Compagnie részére való betudására, az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésében meghatározott felső határ túllépésére, valamint a hatáskörrel való visszaélésre alapított jogalap alátámasztását szolgáló érvt tartalmaz.
- 205 Ebből következik, hogy a Bizottság által a jelen jogalappal szemben hivatkozott elfogadhatatlansági kifogást, amennyiben a jogalapra a Saint-Gobain hivatkozik, el kell utasítani.

A jogalap érdeméről

- 206 Érdemben előzetesen meg kell jegyezni, hogy az uniós versenyjog a vállalkozások tevékenységeire vonatkozik (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 59. pontja), és hogy a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától (lásd a Bíróság C-222/04. sz., Cassa di Risparmio di Firenze és társai ügyben 2006. január 10-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-289. o.] 107. pontját).
- 207 A Bíróság azt is megállapította, hogy ugyanebben az összefüggésben a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból ez a gazdasági egység több természetes vagy jogi személyből áll (lásd a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 54. és 55. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 208 Ha ilyen gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, neki kell felelnie ezért a jogsértésért, amelyet egyértelműen azon jogi személynek kell betudni, amellyel szemben később bírság szabható ki. A kifogásközlést egyébként ez utóbbinak kell címezni, és annak meg kell jelölnie, hogy a kifogásolt tényeket milyen minőségében róják fel a jogi személynek (lásd a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 56. és 57. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 209 Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az anyavállalatnak lehet betudni a leányvállalat magatartását különösen akkor, ha e leányvállalat – jóllehet külön jogi személyiséggel rendelkezik – nem önállóan határozza meg piaci magatartását, hanem lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket

az anyavállalat ad a számára, különös tekintettel az e két jogi személy közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokra. Hasonló esetben ugyanis az anyavállalat és leányvállalata ugyanazon gazdasági egység részét képezi, és ily módon a fenti 206. és 207. pontjában említett ítélkezési gyakorlat értelmében egyetlen vállalkozást alkot. Ennek alapján az a tény, hogy valamely anyavállalat és annak leányvállalata az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy bírság megfizetésére kötelező határozatot címezzen az anyavállalatnak anélkül, hogy bizonyítania kellene az utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét (lásd a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. és 59. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 210 Tehát nem merül fel a jogsértéssel kapcsolatos kezdeményezés kérdése az anyavállalat és a leányvállalata között, és még kevésbé az előbbi érintettsége az említett jogsértésben, hanem azon tényről van szó, hogy a fent kifejtettek értelmében egyetlen vállalkozást képeznek, ami felhatalmazza a Bizottságot arra, hogy a bírságokat kiszabó határozatot a vállalkozások csoportja anyavállalatának címezze (a Törvényszék T-112/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-5049. o.] 58. pontja).
- 211 Abban a különleges esetben, ha az anyavállalat az uniós versenyszabályokat megsértő leányvállalatának tőkéjében 100%-os részesedéssel rendelkezik, egyrészt ezen anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolhat e leányvállalat magatartására, másrészt pedig fennáll azon megdönthető vélelem, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására (lásd a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet 60. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 212 Ily módon, bár igaz ugyan, hogy a Bíróság a fenti 148. pontban hivatkozott Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet 28. és 29. pontjában a leányvállalat tőkéjében 100%-os részesedéssel való rendelkezésén kívül más körülményekre is hivatkozott, mint például arra a tényre, hogy nem vitatták az anyavállalatnak a leányvállalata üzletpolitikájára gyakorolt befolyását, és a két társaságnak közös volt a képviselője a közigazgatási eljárás során, az említett körülményekre a Bíróság csupán azért hivatkozott ebben az ügyben, hogy ismertesse azon elemek összességét, amelyekre a Törvényszék az érvelését alapozta, avégett hogy arra a következtetésre jusson, hogy ez utóbbi nem kizárólag azon alapult, hogy az anyavállalat a leányvállalata tőkéjében kizárólagos részesedéssel rendelkezett. Következésképpen azon tény, hogy a Bíróság megerősítette a Törvényszék értékelését ebben az ügyben, nem értelmezhető úgy, hogy ez azon feltételek módosítását jelenti, amelyek mellett az előző pontban említett meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem alkalmazható (a Törvényszék fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének 62. pontja, és T-12/03. sz., Itochu kontra Bizottság ügyben 2009. április 30-án hozott ítéletének [EBHT 2009., II-883. o.] 50. pontja).
- 213 E körülmények között elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy valamely leányvállalat tőkéjében az anyavállalata kizárólagos részesedéssel rendelkezik, ahhoz hogy vélelmezze, hogy ez utóbbi meghatározó befolyást gyakorol e leányvállalat üzletpolitikájára. A Bizottságnak ezt követően módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalatával szemben kiszabott bírság megfizetését illetően, kivéve ha az e vélelem megdöntésére köteles anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ (a Bíróság fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletének 61. pontja, és C-521/09. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítéletének [EBHT 2011., I-8947. o.] 57. pontja).
- 214 Annak eldöntése érdekében, hogy egy leányvállalat önállóan határozza-e meg piaci magatartását, nem csupán azt kell figyelembe venni, hogy az anyavállalat befolyásolja az árpolitikát, a gyártási és forgalmazási tevékenységeket, az értékesítési célkitűzéseket, a bruttó hasznot, az értékesítési költségeket, a „cash flow”-t, illetve az árukészletet és a marketinget. Ahogyan arra a fenti 209. pontban emlékeztettünk, figyelembe kell venni az e leányvállalat és az anyavállalat közötti gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatokra vonatkozó valamennyi releváns elemet is, amelyek az adott esettől függően

változhatnak, ezért nem képezhetik kimerítő felsorolás tárgyát (lásd ebben az értelemben a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet 65. pontját, valamint a fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet 64. és 65. pontját).

- 215 Még ha egy vélelem nehezen megdönthető is, elfogadható keretek között marad mindaddig, amíg arányban áll a követett jogszerű céllal, és fennáll az ellenkező bizonyításának lehetősége, és biztosítva van a védelemhez való jog (lásd analógia útján a Bíróság C-45/08. sz., Spector Photo Group és Van Raemdonck ügyben 2009. december 23-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-12073. o.] 43. és 44. pontját, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága fenti 104. pontban hivatkozott Janosevic kontra Svédország ítéletének 101–110. §-át).
- 216 Márpedig a leányvállalatában kizárólagos vagy közel kizárólagos részesedéssel rendelkező anyavállalat által e leányvállalatra gyakorolt meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem egyrészt különösen a versenyszabályokkal – így többek között az EK 81. cikkel – ellentétes magatartások megtorlására, illetve azok megisméltésének megelőzésére vonatkozó célkitűzés jelentősége, másrészt egyes uniós jogi alapelvek követelményei, így különösen az ártatlanság véelme, a büntetések személyhez kötöttségének elve és a jogbiztonság elve, valamint a védelemhez való jog, ideértve a fegyveregyenlőség elvét is, közötti egyensúly megteremtésére törekszik (a fenti 213. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontja).
- 217 Ebből következik, hogy az ilyen vélelem arányban áll a követett jogszerű céllal.
- 218 Ezenkívül a fenti 211. pontban felidézett vélelem azon a megállapításon alapul, miszerint rendkívüli körülmények hiányában az a társaság, amely a leányvállalat tőkéjében kizárólagos részesedéssel rendelkezik, pusztán e körülmény alapján meghatározó befolyást gyakorolhat e leányvállalat magatartására, és e befolyás tényleges gyakorlásának hiánya általában könnyebben igazolható azon jogalanyok által, amelyekkel szemben a vélelem felállításra kerül. E körülmények között, amennyiben elegendő lenne, hogy valamely érintett fél a szóban forgó vélelmet alá nem támasztott egyszerű kijelentésekkel döntse meg, e vélelem nagyrészt elvesztené az értelmét. E vélelem azonban megdönthető, és az azt megdönteni szándékozó jogalanyok előterjeszhetnek bármilyen, a leányvállalatot az anyavállalattal összekötő szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatokra vonatkozó olyan bizonyítékot, amelyről úgy vélik, hogy bizonyítja, hogy a leányvállalat és az anyavállalat nem alkot egyetlen gazdasági egységet, hanem a leányvállalat önállóan határozza meg piaci magatartását (a fenti 213. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. és 61. pontja; lásd ebben az értelemben a fenti 148. pontban hivatkozott Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 29. pontját).
- 219 Végül a Bizottságnak meg kell hallgatnia az anyavállalatot, mielőtt vele szemben határozatot hozna, és e határozatot az uniós bíróság a védelemhez való jog tiszteletben tartása mellett hozott döntése révén felülvizsgálhatja (a fenti 80. pontban hivatkozott Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 110. pontja).
- 220 A jelen ügyben nem vitatott, hogy a Compagnie a jogsértési időszakban a Saint-Gobain Glass France tőkéjében 100%-os részesedéssel rendelkezett.
- 221 Ezenfelül a fenti 213–215. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy amikor a Bizottság a meghatározó befolyás gyakorlására vonatkozó vélelemre hivatkozik a jogsértésért való felelősség anyavállalatnak való betudása érdekében, utóbbi feladata a vélelem megdöntése elegendő olyan bizonyíték szolgáltatása révén, amely alkalmas annak bizonyítására, hogy leányvállalata önálló magatartást tanúsít a piacon. E tekintetben az anyavállalatnak kell benyújtania minden, a közte és leányvállalata között fennálló szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatokra vonatkozó bizonyítékot annak alátámasztása érdekében, hogy nem képeznek egyetlen gazdasági egységet.

- 222 Meg kell tehát vizsgálni, hogy a Bizottság joggal állapította-e meg, hogy a Compagnie által a vizsgálat során előterjesztett bizonyítékok nem teszik lehetővé annak bizonyítását, hogy a Saint-Gobain Glass France üzletileg önálló volt a piacon, és ebből kifolyólag annak bizonyítását, hogy nem alkotott a Compagnie-val együtt az uniós versenyjog értelmében vett egyetlen gazdasági egységet.
- 223 Ahogyan az a megtámadott határozat (600) és azt követő preambulumbekendéseiből kitűnik, a Bizottság lényegében háromféle megfontolásra támaszkodik azon vélelem alátámasztása érdekében, amely szerint a Compagnie a jogsértési időszakban meghatározó befolyást gyakorolt a Saint-Gobain Glass France üzletpolitikájára.
- 224 A Bizottság először a Saint-Gobain-csoport üzleti szervezetére vonatkozó érveket ad elő. Ily módon a Bizottság, hivatkozva a Compagnie különböző éves beszámolóira, rámutat arra, hogy bár a Saint-Gobain-csoport különböző tevékenységi ágazatai önállóan irányítják saját működésüket, illetve határozzák meg és hajtják végre a saját tevékenységükhöz kapcsolódó üzleti és marketingstratégiákat, ezek az ágazatok a Compagnie által kialakított alapvető operatív irányítási keretbe tartoznak, amelynek célja a csoport üzleti modelljének érvényesítése. A Bizottság e tekintetben hivatkozik egy levélre, amelyet egy általa küldött információkérésre válaszul a Saint-Gobain Glass France 2006. október 4-én küldött neki, és amelyből kitűnik, hogy a csoport „Üveg” ágazatának kezdeményezései és elért eredményei megfelelnek a Compagnie vezérigazgatósága által a csoport valamennyi tevékenysége tekintetében rögzített prioritásoknak és célkitűzéseknek. A Bizottság szerint ugyanezen levél azt is tartalmazza, hogy bár az üzleti iránymutatásokat, mint az üzemeltetési terveket és költségvetéseket, valamint a fontos üzleti ügyvezetési döntéseket az üzleti egységek szintjén dolgozzák ki, azokat végső soron a Saint-Gobain „Üveg” ágazatának igazgatója hozza meg.
- 225 A Bizottság másodszor szerkezeti jellegű körülményekre hivatkozik. Ily módon mindenképp hangsúlyozza azokat a kapcsolatokat, amelyek a Compagnie igazgatósága és a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának igazgatósága között álltak fenn. Ily módon A. betöltötte a Compagnie vezérigazgató-helyettesi posztját, és ennek megfelelően beszámolt a csoport megbízott vezérigazgatójának. A. egyébként a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazata, valamint a Saint-Gobain Glass France és a Saint-Gobain Sekurit France elnöke volt. 2001-ig elnöke volt a Saint-Gobain Sekurit Internationalnek is. A. részt vett a Compagnie operatív bizottságának és általános irányító bizottságának ülésein, ezenfelül pedig a Saint-Gobain-csoporton belül az innovációért volt felelős. Ezt követően figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy a Saint-Gobain Glass France igazgatótanácsának három tagja egyidejűleg vezető beosztást töltött be a Compagnie-ban is.
- 226 A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy A. tagja a csoport vezetőségének, ahogyan a csoport megbízott vezérigazgatója is, valamint hogy az említett megbízott vezérigazgató pedig tagja a Compagnie végrehajtó bizottságának is. Márpedig nem valószínű, hogy a valamely üzleti ágazatot vezető vezetőségi tagok, mint például A., kizárólag egymás között kommunikálnak, és ennél fogva a Compagnie végrehajtó bizottságának részvétele nélkül vállalják a csoport irányítását.
- 227 Végül harmadszor, a Bizottság rámutat arra, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain Glass France székhelye ugyanazon a címen található. E körülmény megkönnyíti az egységes üzletpolitika kialakítását e vállalkozáson belül.
- 228 A Compagnie és a Saint-Gobain vitatja ezt az álláspontot.
- 229 E tekintetben, bár igaz, hogy a Compagnie által előterjesztett egyes körülmények arra utalnak, hogy a Saint-Gobain Glass France jelentős autonómiával rendelkezett, a Compagnie-nak nem sikerült megdöntenie a jelen ügyben vele szemben felállított vélelmet.

- 230 Először, a Compagnie álláspontja nem fogadható el, amennyiben azt állítja, hogy a Saint-Gobain önállóságát bizonyítja a Saint-Gobain csoport decentralizált irányítása, valamint az a tény, hogy a Compagnie csak egy végső anyavállalat, amely nem vállal operatív felelősséget, és nem vesz részt leányvállalatai ügyvezetésében.
- 231 A Compagnie ugyanis mindenekelőtt azt állítja, hogy „etikai chartája” leányvállalatai üzletpolitikájához nem kapcsolódó általános elvek rögzítésére szorítkozik, és előadja, hogy bár meghatározza a Saint-Gobain-csoport általános stratégiáját, ezzel szemben hagyja, hogy a tevékenységi ágazatok szabadon határozzák meg, és hajtják végre saját üzletpolitikájukat. Meg kell ugyanakkor állapítani, hogy a Compagnie nem nyújtotta be „etikai chartáját”, sem semmiféle egyéb olyan dokumentumot, amely alkalmas lenne ezen állítások alátámasztására.
- 232 Ezt követően, a cégcsoport kontextusában a holdingtársaság különböző társaságokban meglévő részesedések egyesítésére irányul, és feladata e részesedések egységes irányításának biztosítása (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-69/04. sz., Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2567. o.] 63. pontját, valamint T-360/09. sz., E.ON Ruhrgas és E.ON kontra Bizottság ügyben 2012. június 29-én hozott ítéletének 283. pontját). Ennélfogva az ellenkezőt alátámasztó valószínűsítő körülmények hiányában úgy kell tekinteni, hogy a Compagnie-t és a Saint-Gobain Glass France-t összekötő kapcsolatok azzal járhattak, hogy a Compagnie meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalatának magatartására azon időszak során, amikor a jogsértést elkövették, többek között koordinálva a pénzügyi befektetéseket a Saint-Gobain csoportban (lásd analógia útján a Törvényszék T-299/08. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. május 17-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-2149. o.] 99. pontját). E tekintetben rá kell egyébként mutatni egyrészt arra, hogy a Compagnie elismeri, hogy általános nyereségességi célokat határoz meg leányvállalatai számára, felügyeli azok pénzügyi egyensúlyát és hírnevét, valamint hozzájárul az általuk végzett befektetések finanszírozásához, másrészt pedig arra, hogy maga a Compagnie által közölt adatok szerint munkavállalóinak közel fele pénzügyekkel foglalkozik.
- 233 A Compagnie különböző, decentralizált irányítás alá tartozó tevékenységeinek belső megosztása különböző részlegek vagy osztályok között szokásos jelenség olyan cégcsoportoknál, mint amelynek élén a Compagnie található, tehát ez az érv sem döntheti meg azt a vélelmet, amely szerint a Compagnie és a Saint-Gobain az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkotott (lásd ebben az értelemben a fenti 232. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. május 17-én hozott ítélet 99. pontját).
- 234 Másodszor, a Compagnie álláspontja nem fogadható el, amennyiben előadja egyrészt azt, hogy a Saint-Gobain Glass France mindig önállóan határozta meg üzleti stratégiáját, mivel a Compagnie soha nem alakította ki, illetve hagyta jóvá tevékenységi terveit és költségvetéseit, valamint hogy a Saint-Gobain Glass France a gyakorlatban önállóan léphetett fel a piacon, másrészt pedig azt, hogy a Saint-Gobain Glass France teljes körű pénzügyi autonómiával rendelkezett, mivel a Compagnie által felette gyakorolt irányítás nagyon általános volt.
- 235 Azonkívül ugyanis, hogy a Compagnie nem mutat be semmilyen olyan körülményt, amely alkalmas lenne az ilyen állítások alátámasztására, rá kell mutatni arra, hogy a Saint-Gobain Glass France által a Bizottság részéről hozzá intézett információkérésre válaszul 2006. október 4-én küldött levél szerint a Compagnie hagyta jóvá a Saint-Gobain-csoport valamennyi tevékenységi ágazatának befektetéseit és költségvetéseit, valamint rendszeresen ellenőrizte az e különböző ágazatok által elért eredményeket. E körülmény alátámasztja azt a következtetést, amely szerint a Compagnie meghatározó befolyást gyakorolt leányvállalata magatartására, többek között koordinálva a pénzügyi befektetéseket a Saint-Gobain-csoportban (lásd ebben az értelemben a fenti 232. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. május 17-én hozott ítélet 102. pontját).

- 236 Mindenesetre, még ha feltételezzük is, hogy a tevékenységi terveket az „Üveg” ágazat vezetése jóváhagyta, mielőtt azokat esetlegesen a Compagnie elé terjesztették, ebből nem lehet azt a következtetést levonni, hogy az utóbbi nem módosíthatta, illetve nem utasíthatta el azokat, vagy nem ellenőrizhette alkalmazásukat.
- 237 Harmadszor, a Compagnie azon érve, amely szerint a Saint-Gobain Glass France vele egy „bottom-up” (alulról felfelé szervezett) rendszerben közölt információkat, és hogy ezen információk továbbítása nem tette lehetővé azt, hogy utóbb utasításokat küldjön leányvállalatának, nem releváns. Még ha feltételezzük is ugyanis, hogy ez volt a helyzet, a leányvállalattól az anyavállalata felé irányuló információközlés e módja nem hat ki az utóbbi arra irányuló lehetőségére, hogy meghatározó befolyást gyakoroljon a szóban forgó leányvállalat piaci magatartására. Ellenkezőleg, a jelen ügyben az, hogy a Compagnie megerősítette, hogy a leányvállalatai költségvetéseiben és pénzügyi beszámolóiban szereplő információkat közölték vele, azt támasztja alá, hogy ez az anyavállalat teljes mértékben képes volt arra, hogy meghatározó befolyást gyakoroljon a szóban forgó leányvállalat piaci magatartására azáltal, hogy felügyeli az utóbbi nyereségességét, és az elért eredményektől függően irányítja stratégiai üzleti döntéseit. E következtetést alátámasztja az A., a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának igazgatója által a közigazgatási eljárás során adott felvilágosítás is, amely szerint beszámolt a Compagnie megbízott vezérigazgatójának az említett csoport „Járműipari üveg” ágazatának tevékenységeiről.
- 238 Negyedszer, egyebekben el kell utasítani azokat az érveket, amelyek szerint egyrészt a Compagnie soha nem vett részt a jogsértésben, és még csak nem is tudott róla, mivel az eladási árakra, a járműgyártók részére tett konkrét ajánlatokra, valamint az árleszállítási politikára vonatkozó döntések kizárólag a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatához tartozó leányvállalatokra tartoztak, másrészt pedig a járműipari üvegek piaca sajátos szektort alkot a Saint-Gobain-csoport öt tevékenységi ágazata között, amely ezenkívül csak távoli kapcsolatban áll az „Üveg” ágazathoz tartozó egyéb szektorokkal.
- 239 Ezen érvek egyike sem alkalmas ugyanis annak alátámasztására, hogy a Saint-Gobain Glass France önállóan határozta meg üzletpolitikáját a piacon.
- 240 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy, ahogyan az az állandó ítélkezési gyakorlatból is kitűnik, nem a jogsértésre vonatkozó, az anyavállalat és a leányvállalat közötti felbujtói viszony, még kevésbé az anyavállalatnak az említett jogsértésben való részvétele hatalmazza fel a Bizottságot arra, hogy a bírságokat kiszabó határozatot a vállalkozáscsoport anyavállalatának címezze, hanem az, hogy valamely anyavállalat és annak leányvállalata egyetlen vállalkozást alkot (a fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet 58. pontja; lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-72/06. sz., Groupe Gascogne kontra Bizottság ügyben 2011. november 16-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 74. pontját). Ily módon az anyavállalat és a leányvállalata közötti szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatok alapján megállapítható lehet az előbbinek az utóbbi stratégiájára gyakorolt befolyása, és ennél fogva e kapcsolatok igazolhatják, hogy ezek egyetlen gazdasági egységnek tekinthetők (a fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet 83. pontja).
- 241 Ezt követően, a jelen ügyben nem releváns az a tény, hogy a Saint-Gobain Glass France megtámadott határozat által érintett tevékenységei azon számos piac közül, amelyen a Saint-Gobain-csoport aktív, csak az egyiket érintik. Az olyan csoportok esetében, mint amelynek élén a Compagnie áll, nem szokatlan ugyanis, hogy azok több piacon is jelen vannak, és az ezekkel kapcsolatos tevékenységeikért való felelősséget különböző leányvállalatokra vagy leányvállalat-csoportokra bízják anélkül, hogy e körülmény akadályát jelentené annak, hogy a végső anyavállalat meghatározó befolyást gyakoroljon különböző leányvállalatai üzletpolitikájára.
- 242 Ennél fogva el kell utasítani a Compagnie azon érvét, amely szerint lényegében a Bizottság tévesen tekintette úgy, hogy a vizsgálat során a tudomására jutott tények alapján nem lehet megállapítani, hogy a Compagnie nem gyakorolt meghatározó befolyást a Saint-Gobain Glass France üzletpolitikájára.

- 243 Az arra vonatkozó kifogást, hogy a Bizottság által a jelen ügyben a vélelem megdöntése érdekében megkövetelt bizonyítási szint eredményeként a meghatározó befolyás gyakorlására vonatkozó vélelem megdönthetetlen vélelemmé válik, nem lehet elfogadni. A fenti 213–215. pontban felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően ugyanis nem azt követelték a Compagnie-tól, hogy szolgáltatson bizonyítékot arra, hogy nem avatkozott bele leányvállalata irányításába, hanem csak azt, hogy elegendő bizonyítékot szolgáltatson annak alátámasztására, hogy leányvállalata önállóan lépett fel a szóban forgó piacon (lásd ebben az értelemben a fenti 232. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. május 17-én hozott ítélet 120. pontját). Márpedig az a pusztán körülmény, hogy egy jogalany adott esetben nem nyújt olyan bizonyítékokat, amelyek alkalmasak lennének a meghatározó befolyás tényleges gyakorlására vonatkozó vélelem megdöntésére, nem jelenti azt, hogy a hivatkozott vélelem egyáltalán nem dönthető meg (a fenti 213. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítélet 65. és 66. pontja).
- 244 A fenti okfejtés alapján tehát azt is meg kell állapítani, hogy a Bizottság által a megtámadott határozatban a Compagnie részéről a vele szemben a jelen ügyben fennálló vélelem megdöntése érdekében előadott körülmények tekintetében követett megközelítés összességében nem minősül *probatio diabolicának*.
- 245 A Compagnie által a Bizottság által korábban elfogadott egyes határozatokra való különféle hivatkozásokat illetően – amelyekben az utóbbi nem tudta be az anyavállalatoknak a 100%-os tulajdonukban álló leányvállalatok jogsértő magatartásait – elegendő arra emlékeztetni, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlata önmagában nem szolgál a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok jogi háttereként, mivel azt kizárólag az iránymutatás fényében alkalmazott 1/2003 rendelet határozza meg, valamint hogy a Bizottságot nem kötik korábbi mérlegelései (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2009. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-1843. o.] 82. pontját, valamint a fenti 118. pontban hivatkozott Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 123. pontját).
- 246 Ehhez hasonlóan nem releváns a megtámadott határozat jogszerűségének vizsgálata szempontjából az, hogy a versenyjogi jogsértések betudhatóságára eltérő szabályok vonatkoznak más jogrendszerekben.
- 247 A fenti okfejtésekből következik, hogy nem lehet helyt adni a Saint-Gobain Glass France jogsértő magatartásának a Compagnie részére való betudásával összefüggő téves jogalkalmazáson alapuló kifogásnak.
- 248 Mivel a Bizottság joggal tekintette úgy, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain Glass France az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot, egyebekben mint hatástalant el kell utasítani a Compagnie azon érvét, amelynek lényege, hogy a Bizottság által a megtámadott határozatban hivatkozott, a Bíróság által pedig a fenti 181. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletben elvben jogszerűnek ítélt meghatározó befolyás gyakorlására vonatkozó vélelem ellentétes a büntetések személyhez kötöttségének elvével. Ehhez hasonlóan, még ha feltételezzük is, hogy a Compagnie által az Alapjogi Charta 48. cikkében és az EJEE 6. cikkében szereplő ártatlanság védelme elvének megsértésére alapított kifogás annak ellenére elfogadható, hogy csak a kiegészítő beadványok szakaszában terjesztették elő, annak nem lehet helyt adni (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-78/06. sz., Álvarez kontra Bizottság ügyben 2011. november 16-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 31–41. pontját).
- 249 Végül, figyelemmel a fenti 247. pontban szereplő következtetésre, mint megalapozatlant el kell utasítani a hatáskörrel való visszaélésre alapított kifogást, amely szerint a Saint-Gobain jogsértő magatartásának a Compagnie részére való betudását csak a Bizottság azon szándéka igazolta, hogy előbbivel szemben olyan bírságot szabjon ki, amely meghaladja az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározott 10%-os felső határt.
- 250 Következésképpen a jelen jogalap nem megalapozott, és azt el kell utasítani.

5. A büntetések visszaható hatálya tilalma elvének és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított, ötödik jogalapról

251 E jogalap lényegileg megfelel a Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben hivatkozott egyik jogalaprak. Ennek megfelelően együtt kell őket megvizsgálni.

a) A felek érvei

252 A Saint-Gobain és a Compagnie előadja, hogy a megtámadott határozat sérti az EJEE 7. cikkében és az Alapjogi Charta 49. cikkében szereplő büntetések visszaható hatálya tilalmának elvét, valamint a bizalomvédelem elvét, mivel a Bizottság a 2006. évi iránymutatást alkalmazza, noha azt csak azután fogadták el, hogy a szóban forgó jogsértés véget ért. Az iránymutatás e visszaható hatályú alkalmazása a bírságoknak a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az [ESZAK] 65. cikk[...] (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. kötet, 1. fejezet, 171. o.; a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás) alapján a tényállás megvalósulása idején előrelátható szintjének jelentős növelését eredményezte.

253 Úgy vélik, hogy az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a büntetések visszaható hatálya tilalmának elve kizárja a jogsértést meghatározó norma olyan új értelmezésének visszaható hatályú alkalmazását, amely súlyosbítja a kiszabott bírságok szintjét, amennyiben e változás a jogsértés elkövetésének időpontjában nem volt ésszerűen előrelátható, és amennyiben ez nem szükséges ahhoz, hogy biztosítsa az uniós versenypolitika végrehajtását. Márpedig e két feltétel a jelen ügyben teljesül. Egyrészt, mivel a 2006. évi iránymutatás alkalmazása óta kiszabott bírságok szintje nem hasonlítható a korábban kiszabott bírságokéhoz, úgy kell tekinteni, hogy az említett iránymutatás alkalmazásából következő változás nem volt ésszerűen előrelátható. Ez különösen a bírság kiszámításakor a 2006. évi iránymutatás keretében a jogsértés időtartama tényezőjének tulajdonított jelentőségnek köszönhető, amely egyértelműen sokkal nagyobb, mint az 1998. évi iránymutatás hatálya alatt. Másrészt a Bizottság által a 2006. évi iránymutatás alapján kiszabott bírságok rendkívül magas szintje nem szükséges ahhoz, hogy biztosítsa az uniós versenypolitika végrehajtását.

254 A Compagnie szerint, még ha úgy kell is tekinteni, hogy a Bizottság a jelen ügyben a 17. rendeletet alkalmazta, a 2006. évi iránymutatás a Bizottság által az 1998. évi iránymutatásban saját maga számára egyértelműen rögzített magatartási szabály fokozott szigor irányába való módosításának tekinthető. A 2006. évi iránymutatás tehát csak a közzétételét követő helyzetekre alkalmazható.

255 E következtetéseket nem kérdőjelezi meg a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet sem, mivel ebben az ítéletben a Bíróság csak az 1998. évi iránymutatás visszaható hatályú alkalmazásáról döntött. Ily módon ez az ítélet az iránymutatás olyan időszakban megvalósult tényállásokra történő alkalmazására vonatkozott, amikor ilyen iránymutatást még nem tettek közzé. Ebből következik, hogy ellentétben a jelen jogvita alapját képező helyzettel, az említett ügyben szereplő jogsértést olyan időszakban követték el, amelyet jelentős jogbizonytalanság jellemezett a bírságok kiszámítása terén, és amelynek során az érintett vállalkozásoknál ebből következően nem alakulhatott ki e tekintetben jogos bizalom. A jelen ügyben viszont a megtámadott határozat címzettjeinek minősülő vállalkozásoknak minden okuk megvolt arra, hogy arra számítsanak, hogy jövőbeli magatartásukat az 1998. évi iránymutatás alapján fogják szankcionálni, annál is inkább, mivel az iránymutatás normatív jellegét a Bíróság is elismerte a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben.

256 A Compagnie hivatkozik ezenkívül az uniós versenypolitikáért felelős európai biztosok több, 2006 előtti beszédére, amelyekből kitűnik, hogy az új bírságkiszabási iránymutatás elfogadása nem volt előrelátható a vitatott tényállás idején.

- 257 Ebből a Saint-Gobain és a Compagnie szerint az következik, hogy a bírságot az 1998. évi iránymutatás alapján kellett volna kiszámítani.
- 258 A Bizottság emlékeztet arra, hogy az EK 81. cikkben hivatkozott versenyjogi jogsértések esetén kiszabott bírságok jogalapja az 1/2003 rendelet 23. cikke, és a 2006. évi iránymutatás csupán pontosan meghatározza azt a módszert, amely szerint e bírságokat kiszámítják. Ily módon a bírságok kiszámítását mindig a jogsértések súlyára és időtartamára figyelemmel kell elvégezni mind az 1998. évi iránymutatás, mind pedig a 2006. évi iránymutatás hatálya alatt, ahogyan azt az 1/2003 rendelet 23. cikke előírja. Mivel a 2006. évi iránymutatás egy változatlan jogszabályi rendelkezés alkalmazásának kiigazított módszerét tükrözi, a Bizottság úgy véli, hogy a Bíróság által a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørintustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben követett okfejtés átültethető a jelen ügyre. Ez következik abból is, hogy a Bíróság ebben az ítéletben általános elveket rögzített a bírságkiszabási iránymutatás hatályát illetően.
- 259 Márpedig, bár a 2006. évi iránymutatás hatálya alatt vitathatatlanul jelentősebb súlyt tulajdonítanak az időtartam kritériumának, e változás a Bizottság szerint előrelátható volt a jogsértés elkövetésének időpontjában, ahogyan az is, hogy a jövőben az átalányösszeg helyett az érintett eladások értékét vehetik figyelembe a bírság kiszámításánál. Így a Bíróság már a 2006. évi iránymutatás elfogadása előtt bizonyos mértékben előnyben részesítette az átalányösszeg helyett az érintett eladások értékének figyelembevételét a bírság kiszámításánál. Egyébként a Bizottság szerint az azóta elrettentési céllal kiszabott kiegészítő összeg már részét képezte az 1998. évi iránymutatás hatálya alatt a jogsértés súlyától függően alkalmazott átalányösszegnek. Végül a Compagnie megalapozatlanul állítja, hogy a vitatott tényállás idején az volt előre látható, hogy a Bizottság nem fogja visszaható hatállyal alkalmazni az általa esetlegesen elfogadandó új iránymutatást. A Bizottság emlékeztet ugyanis arra az elvre, amely szerint szükség szerint szabadon kiigazíthatja az iránymutatást, amennyiben az ilyen kiigazítások tiszteletben tartják az 1/2003 rendelet által meghatározott jogi keretet.
- 260 A Bizottság ezenkívül hangsúlyozza egyrészt azt, hogy az 1998. évi iránymutatás semmilyen módon nem mondta ki, hogy alkalmazandó az alkalmazása időpontjában elkövetett jogsértésekre vonatkozó határozatokra, valamint másrészt azt, hogy a 2006. évi iránymutatásból, amelytől indokolás nélkül nem térhet el, az tűnik ki, hogy azt minden olyan esetben alkalmazni kell, amelyben a kifogásközlést 2006. szeptember 1-je után küldték el. Márpedig a jelen ügyben a kifogásközlést 2007. április 18-án küldték el.
- 261 Az újabb ítélkezési gyakorlatból ezen túlmenően az tűnik ki, hogy az 1998. évi iránymutatás célja az átláthatóság és a pártatlanság volt, a bírságösszegek előreláthatósága viszont nem. Az ilyen előreláthatóság nem kívánatos, mivel sérthetné a bírságok elrettentő hatását, hiszen lehetővé tenné az érintett vállalkozások számára, hogy pontosan összehasonlíthassák a velük szemben jogsértés esetén kiszabható esetleges szankciót azokkal az előnyökkel, amelyekre az ilyen jogsértés eredményeként szert tehetnek.
- 262 E következtetéseket a Bizottság szerint a jelen ügyben nem kérdőjelezheti meg a büntetések visszaható hatálya tilalmának elve. Vitathatatlan, hogy elméletileg a bírságkiszabással kapcsolatos általános versenypolitika módosítására alkalmas iránymutatások elfogadása ezen elv alkalmazási körébe tartozhat. Ebből következik, hogy az kizárhatja az új iránymutatás visszaható hatályú alkalmazását, amennyiben az utóbbiban szereplő szabályok ésszerűen nem voltak előreláthatók a jogsértés időpontjában. A Bizottság ugyanakkor előadja, hogy pusztán az a körülmény, hogy a 2006. évi iránymutatás alapján magasabb bírságok szabhatók ki, mint amelyeket az 1998. évi iránymutatás alapján kiszabtak, nem eredményezheti a visszaható hatály tilalma elvének megsértését, mivel egyrészt a különböző ügyekben kiszabott bírságok összehasonlítása e tekintetben nem jelent megbízható módszert, másrészt pedig a Compagnie és a Saint-Gobain nem lehetett képes azon bírság pontos szintjének előrejelzésére, amelyet velük szemben az 1998. évi iránymutatást alkalmazva szabtak volna ki.

263 A Bizottság vitatja továbbá a jelen eljárás tekintetében annak relevanciáját, hogy a Compagnie hivatkozik az uniós versenypolitikáért felelős európai biztosoknak a jogsértés vége előtti beszédeire. Azonkívül ugyanis, hogy a biztosok testületének mérlegelési mozgásterét az ilyen beszédek nem korlátozhatják, az utóbbiak semmiképpen nem bizonyíthatják azt, hogy az 1998. évi iránymutatás kiigazítása nem volt ésszerűen előrelátható abban az időszakban, amikor a jogsértést elkövették.

b) A Törvényszék álláspontja

264 A jelen jogalappal a Saint-Gobain és a Compagnie lényegében azt kifogásolja, hogy a Bizottság megsértette a bizalomvédelem elvét és a büntetések visszaható hatálya tilalmának elvét azáltal, hogy a jelen ügyben a 2006. évi iránymutatást alkalmazta, noha a jogsértés elkövetésének időpontjában az 1998. évi iránymutatás volt alkalmazandó. A 2006. évi iránymutatás alkalmazása a bírság összegének jelentős növelését eredményezte azon összeghez képest, amely az 1998. évi iránymutatás alkalmazásából következett volna, elsődlegesen azért, mert a jogsértéssel érintett termékek eladásának értékét megszorozták a jogsértés időtartamával.

265 E tekintetben a Törvényszék előzetesen rámutat arra, hogy az az érvelés, amely szerint a bírságok szintjének azon emelkedése, amelynek alapja a 2006. évi iránymutatás alkalmazása, nyilvánvalóan aránytalan az uniós versenypolitika által követett céllal, lényegében összekeveredik a T-56/09. sz. ügyben hivatkozott hatodik jogalap második részében hivatkozott érveléssel. Ezért azt az alábbi 353–391. pontban vizsgáljuk meg.

266 Ezt követően emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság által a jelen ügyben kiszabott bírságokat az 1/2003 rendelet 23. cikke szabályozza, amely megfelel a jogsértés elkövetésének idején hatályos 17. rendelet 15. cikkének. Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése szerint a versenyszabályok megsértésében bűnös vállalkozásokkal szemben kiszabandó bírság összegének meghatározásakor a jogsértés súlya mellett figyelembe kell venni annak időtartamát is. A bírság összegének meghatározása céljából a Bizottság a 2006. évi iránymutatást használta, amelyet azt megelőzően tettek közzé, hogy 2007. április 18-án megküldték a felperesnek a kifogásközlést.

267 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EJEE 7. cikkében és immár az Alapjogi Charta 49. cikkének (1) bekezdésében is megfogalmazott, a büntető jogszabályok visszaható hatályának tilalmára vonatkozó elv az uniós jog egyik alapelvét képezi, amelynek tiszteletben tartása a versenyszabályok megsértése miatti bírság kiszabása során is kötelező. Ezen elv megköveteli, hogy a kiszabott szankciók megfeleljenek a jogsértés elkövetése idején hatályban lévő szankcióknak (a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 202. pontja; a Törvényszék fenti 120. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 218–221. pontja, valamint T-224/00. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2597. o.] 39. pontja).

268 Így az EJEE 7. cikkének (1) bekezdése, amelyet oly módon kell értelmezni és alkalmazni, amely hatékony védelmet biztosít az önkényes eljárásokkal, elítélésekkel és szankciókkal szemben (lásd az EJEB 1995. november 22-i S. W. kontra Egyesült Királyság ítéletének [A. sorozat 335-B. szám] 35. §-át), annak vizsgálatát követeli meg, hogy abban az időpontban, amikor a vádlott elkövette azt a cselekményt, amely az eljárás és az elítélés alapjául szolgált, létezett-e olyan jogszabályi rendelkezés, amely büntetendővé nyilvánította a cselekményt, valamint hogy a kiszabott büntetés nem haladja-e meg az e rendelkezés által meghatározott kereteket (lásd az EJEB 2000. június 22-i Coëme és társai kontra Belgium ítéletének [Ítéletek és Határozatok Tára 2000-VII] 145. §-át, 2006. március 29-i Achour kontra Franciaország ítéletének [Ítéletek és Határozatok Tára 2006-IV] 43. §-át, és 2009. december 15-i Gurguchiani kontra Spanyolország ítéletének [16012/06. sz. kereset] 30. §-át).

- 269 Egyebekben az iránymutatás joghatásokat válthat ki. E joghatások nem az iránymutatás normatív erejéből erednek, hanem abból, hogy a Bizottság elfogadta és közzétette azt. Az iránymutatás elfogadása és közzététele a Bizottság mérlegelési jogkörének önkorlátozását eredményezi, mivel a Bizottság az iránymutatástól nem térhet el anélkül, hogy ne tenné ki magát annak, hogy adott esetben az általános jogelvek – mint az egyenlő bánásmód, a bizalomvédelem és a jogbiztonság elve – megsértése címén felelősségre vonható legyen (lásd e tekintetben a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 209–212. pontját).
- 270 Az iránymutatás mint versenypolitikai eszköz tehát a visszaható hatály tilalma elvének hatálya alá tartozik a jogsértést megállapító norma új, bíróság általi értelmezéséhez hasonlóan, ahogyan ez az Emberi Jogok Európai Bíróságának az EJEE 7. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatából következik (lásd az EJEB 1995. november 22-i S. W. kontra Egyesült Királyság ítéletének [A. sorozat 335-B. szám] 34–36. §-át; 1995. november 22-i C. R. kontra Egyesült Királyság ítéletének [A. sorozat 335-C. szám] 32–34. §-át; 1996. november 15-i *Cantoni* kontra Franciaország ítéletének [Ítéletek és Határozatok Tára 1996-V] 29–32. §-át, valamint a fenti 268. pontban hivatkozott *Coëme* és társai kontra Belgium ítéletének 145. §-át). Ezen ítélkezési gyakorlat szerint e rendelkezés megsértése abból eredhet, amikor olyan bírói értelmezésről van szó, amelynek eredménye a jogsértés elkövetésének időpontjában – különösképpen a kérdéses jogszabályra vonatkozó ítélkezési gyakorlat által akkoriban elfogadott értelmezésre tekintettel – nem volt ésszerűen előrelátható.
- 271 Ugyanakkor az előreláthatóság fogalmának hatálya nagymértékben a kérdéses szöveg tartalmától, a vonatkozó jogterülettől, valamint címzettjei számától és minőségétől függ. Így a törvény előreláthatóságával nem ellentétes, hogy az érintett személynek világos jogi tanácsokért kelljen folyamodnia ahhoz, hogy ésszerű szinten felmérhesse, hogy bizonyos cselekménynek az adott ügy körülményei között milyen következményei lehetnek. Ez különösen igaz a szakmai tevékenységet ellátó személyek esetében, akik megszokták, hogy foglalkozásuk gyakorlásakor nagy gondossággal kell eljárniuk, és akiktől elvárható, hogy különös gondossággal értékeljék a foglalkozásukkal járó veszélyeket (a fenti 116. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 215–223. pontja; a Törvényszék T-59/02. sz., *Archer Daniels Midland* kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3627. o.] 44. pontja; lásd az EJEB fenti 270. pontban hivatkozott *Cantoni* kontra Franciaország ítéletének 35. §-át, valamint 2009. január 20-i *Sud Fondi Srl* és társai kontra Olaszország ítéletének [75909/01. sz. kereset] 109. §-át).
- 272 Ezenfelül az EJEE 7. cikkének (1) bekezdése által biztosított garanciák nem értelmezhetők úgy, hogy azok tiltják a büntetőjogi felelősségre vonatkozó szabályok fokozatos tisztázását, többek között a helyzet változásaihoz való alkalmazkodás érdekében, azzal a feltétellel, hogy az eredmény összhangban áll a jogsértés lényegével, és ésszerűen előrelátható (lásd az EJEB 2007. július 12-i *Jorgic* kontra Németország ítéletének [Ítéletek és Határozatok Tára 2007-III] 101. §-át és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 273 A felidézett ítélkezési gyakorlatra figyelemmel tehát a visszaható hatály tilalmának elve jelen ügyben való tiszteletben tartásának ellenőrzéséhez meg kell vizsgálni, hogy a bíróság számítási módjában a 2006. évi iránymutatás elfogadásának eredményeként bekövetkezett változások a jogsértés elkövetésekor ésszerűen előreláthatók voltak-e (lásd ebben az értelemben a fenti 116. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 224. pontját).
- 274 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a 2006. évi iránymutatás elfogadását vezérlő fő indok a korábbi gyakorlatból származó információk alapján az EK 81. cikk és az EK 82. cikk megsértésének üldözésére irányuló politika módosítása volt annak biztosítása érdekében, hogy az ennek alapján kiszabott bírságok kellő elrettentő jelleggel bírjanak. Ennek az objektív célnak különösen három fő újítás felelt meg, mégpedig először egy sávós bírságkiszabási rendszer helyett a jogsértéssel összefüggő áruk eladási értékének figyelembevétele a bírságok meghatározásának alapjaként, másodszer a bírság alapösszegébe

egy olyan kiegészítő összeg beiktatása, amelynek célja a vállalkozások elrettentése a legsúlyosabb versenyjogi jogsértésekben való részvételtől, harmadszor pedig a bírság számítása során jelentősebb súly elismerése a jogsértés időtartama tekintetében.

- 275 Az utóbbi pontot illetően a Bizottság úgy ítéli meg, hogy figyelemmel arra a hatásra, amelyet a jogsértés időtartama szükségképpen gyakorol a jogsértés potenciális piaci hatásaira, fontos, hogy a bírság összege tükrözze azon évek számát is, amelyek során a vállalkozás a jogsértésben részt vett. A jogsértéssel összefüggő áruk eladási értékének megszorozása a jogsértésben való részvétel időtartamával tehát arra irányul, hogy olyan bírság megállapítását segítse elő, amely nemcsak az említett jogsértés gazdasági jelentőségét tükrözi, hanem az abban részt vevő egyes vállalkozások relatív súlyát is.
- 276 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik (és az következett már akkor is, amikor a kifogásolt kartell kezdődött), hogy az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos típusú jogsértésekre bizonyos mértékű bírságot alkalmazott, nem fosztja meg őt attól a lehetőségtől, hogy a 17. rendeletben és az 1/2003 rendeletben meghatározott korlátok között megemelje – akár jelentősen – ezt a mértéket, amennyiben ez szükséges ahhoz, hogy az uniós versenypolitika végrehajtását biztosítsa. Az uniós versenyszabályok hatékony alkalmazása így megkívánja, hogy a Bizottság bármikor e politika szükségleteihez tudja igazítani a bírságok szintjét (lásd ebben az értelemben a fenti 77. pontban hivatkozott *Musique Diffusion française* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 109. pontját, a fenti 135. pontban hivatkozott *Arstrain* kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet 81. pontját, valamint a fenti 116. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 227. pontját). E mozgásteret többek között az a körülmény indokolja, hogy ha a bírság összege pusztán számtani képleteken alapuló számítás eredménye lenne, a vállalkozások előre láthatnák az esetleges szankciót, és azt összevethetnék azokkal az előnyökkel, amelyeket a versenyjogi szabályok megsértéséből húznának (a fenti 150. pontban hivatkozott *BPB* kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 336. pontja).
- 277 Ebből következik, hogy az olyan közigazgatási eljárásban érintett vállalkozások, amelyben bírság kiszabására is sor kerülhet, sem a bírságszámítási módszerre, sem arra nem alapíthatnak jogos bizalmat, hogy a Bizottság nem fogja növelni a bírságok korábban alkalmazott mértékét (a fenti 116. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 228. pontja). Ez akkor is érvényes, ha a bírságok mértékének emelése adott ügyben olyan általános hatályú magatartási szabályok alkalmazásával történik, mint a 2006. évi iránymutatás (lásd analógia útján a fenti 116. pontban hivatkozott *Dansk Rørindustri* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 229. és 230. pontját, valamint a fenti 245. pontban hivatkozott *Archer Daniels Midland* kontra Bizottság ügyben 2009. március 19-én hozott ítélet 59. pontját).
- 278 E következtetést nem kérdőjelezheti meg a *Compagnie* azon érve sem, amely szerint „[a] versenyjognak való megfelelés politikái [...] olyan befektetést jelentenek, amelynek kalibrálása többek között a szankciók várt szintjétől függ”, aminek a *Compagnie* szerint szükségképpen arra kell ösztönöznie a Törvényszéket, hogy a jelen jogalap vizsgálatánál vegye figyelembe azt a rendkívüli erőfeszítést, amelyet állítása szerint annak érdekében kell tennie, hogy megfeleljen az említett jogból eredő szabályoknak. Egy ilyen érvnek ugyanis nem lehet helyt adni, mivel az uniós versenyjog szabályai nem kiegészítő jellegűek, és ezért egy vállalkozás nem hivatkozhat sikeresen arra a költségre, amelyet számára az annak való megfelelés jelent.
- 279 Ellentétben a *Compagnie* által kifejtettekkel, ezenkívül nem bír jelentőséggel, hogy a bírságok átlagos szintjének a 2006. évi iránymutatás alkalmazásából eredő növekedésére egy olyan időszakot követően került sor, amelynek során más általános hatályú magatartási szabályokat kellett alkalmazni.
- 280 Először ugyanis, ezt az emelést önmagában nem lehet jogellenesnek tekinteni a visszaható hatály tilalma és a bizalomvédelem elvei alapján, mivel az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdése által meghatározott, az uniós bíróság által értelmezett jogi kereten belül marad (lásd analógia útján a Törvényszék T-76/08. sz., *EI du Pont de Nemours* és társai kontra Bizottság ügyben 2012. február

2-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 126. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint T-77/08. sz., Dow Chemical kontra Bizottság ügyben 2012. február 2-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 141. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ily módon, a 2006. évi iránymutatás 32. pontjának megfelelően, az iránymutatás által előírt új számítási módszer alkalmazása nem sérti az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő szabályt, amely szerint a kiszabott bírság semmiképpen nem haladhatja meg a jogsértésben részt vevő vállalkozás vagy vállalkozások társulása előző üzleti évi teljes forgalma 10%-ának megfelelő felső határt. Ezenkívül a 2006. évi iránymutatás azt írja elő, hogy a bírságot a szóban forgó jogsértés súlyát és időtartamát figyelembe véve kell kiszámítani, ezáltal tükrözve az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében szereplő szabályt.

- 281 Másodszor, figyelemmel a fenti 276. és 277. pontban felidézett elvekre, és ellentétben a Compagnie állításával, sem az a körülmény, hogy az 1998. évi iránymutatás alkalmazását 2003 januárjában terjesztették ki az EGT egészére, sem pedig az uniós versenypolitikáért felelős biztosok által 2003-ban és 2005-ben mondott beszédek nem voltak alkalmasak arra, hogy a gazdasági szereplőkben arra vonatkozó jogos bizalmat keltsenek, hogy ugyanezen iránymutatást nem fogják a jövőben módosítani.
- 282 Végül harmadszor, nem vitatott, hogy a Bizottság a jelen ügyben a 2006. évi iránymutatás 38. pontjában rögzített magatartási szabályt alkalmazta, amely szerint az említett iránymutatást kell alkalmazni minden olyan ügyre, amelyekben 2006. szeptember 1-je után kézbesítették a kifogásközlést. Ily módon nem lehet elfogadni a Compagnie azon állítását, amely szerint jogosan bízott abban, hogy a Bizottság a jelen ügyben kizárja a 2006. évi iránymutatás által meghatározott számítási módszer alkalmazását.
- 283 A fenti 274–282. pontban kifejtett okfejtésből tehát az következik, hogy a jogsértések elkövetésének időszakában az EK 81. cikk megsértése miatt a vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok átlagos szintjének a 2006. évi iránymutatás elfogadását követő növekedése ésszerűen előre látható volt az olyan körülmények között, amelyek a gazdasági szereplők számára, mint a Saint-Gobain és a Compagnie. Ebből következik, hogy nem fogadható el az utóbbiak arra vonatkozó kifogása, hogy a Bizottság a jelen ügyben a 2006. évi iránymutatást alkalmazta, és így módon megsértette a büntetések visszaható hatálya tilalmának elvét és a bizalomvédelem elvét, mivel e döntés eredményeként sokkal magasabb bírságot szabtak ki, mint amely az 1998. évi iránymutatás alkalmazásából következett volna. A Bizottságnak ugyanezen okokból nem kellett kifejtene a 2006. évi iránymutatásban azt sem, hogy a bírságok mértékének növelése szükséges volt ahhoz, hogy biztosítsa az uniós versenypolitika végrehajtását (lásd analógia útján a fenti 148. pontban hivatkozott Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 128. pontját).
- 284 Az ötödik jogalapot tehát – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

6. A bírság túlzott mértékére alapított, hatodik jogalapról

- 285 A Saint-Gobain keresetlevelének hatodik, hetedik és nyolcadik jogalapját úgy kell értelmezni, mint ugyanazon, a bírság túlzott mértékére alapított jogalap három részét. Mindenekelőtt az 1/2003 rendelet 23. cikkének helytelen alkalmazására vonatkozó kifogást kell megvizsgálni a visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét, valamint az indokolási kötelezettség megsértését illetően. Ezt követően a bírság aránytalan jellegére, illetve az arra vonatkozó kifogásokat kell megvizsgálni, hogy a Bizottság nem vette megfelelő mértékben figyelembe azt, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a tényállás valóságtartalmát.

a) A visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét, az arányosság elvének megsértését és az indokolási kötelezettség megsértését illetően az 1/2003 rendelet 23. cikkének helytelen alkalmazására alapított, első részről

286 Ez az első rész lényegileg megfelel a Compagnie által a T-73/09. sz. ügyben hivatkozott egyik jogalapnak. Ennek megfelelően együtt kell őket megvizsgálni.

A felek érvei

287 A Saint-Gobain és a Compagnie előadja, hogy a Bizottság azáltal, hogy a jelen ügyben a súlyosító körülmények vizsgálata során figyelembe vette [az EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/30.988 – „megállapodások és összehangolt magatartások a Benelux-országok síküveg-ágazatában”-ügy) 1984. július 23-án hozott 84/388/EGK bizottsági határozatot (HL L 212., 13. o.) (a továbbiakban: benelux síküveg-határozat), valamint [az EK 81. cikk] és [az EK 82. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/31.906 – „síküveg”-ügy) 1988. december 7-én hozott 89/93/EGK bizottsági határozatot (HL 1989. L 33., 44. o.) (a továbbiakban: olaszországi síküveg-határozat), helytelenül alkalmazta az 1/2003 rendelet 23. cikkében szereplő, a visszaesésre vonatkozó szabályokat.

288 A Compagnie mindenekelőtt úgy érvel, hogy a 2006. évi iránymutatás alkalmazása e tekintetben sérti a bizalomvédelem elvét és a visszaható hatály tilalmának elvét, mivel ezt az iránymutatást a vitatott tényállás idején még nem hozták meg és nem tették közzé.

289 Ezt követően az uniós versenyjogi szabályok megsértésének a vállalkozásoknak való betudhatóságát szabályozó elvek kizárják ezen határozatok figyelembevételét a Saint-Gobainnal szemben kiszabandó bírság számítása során. Az utóbbi ugyanis egyik ilyen határozatnak sem volt a címzettje, ezenfelül semmilyen irányítási jogkörrel nem rendelkezik az e határozatok címzettjeinek minősülő vállalkozások felett. Még ha tévesen úgy kellene is tekinteni, hogy a Saint-Gobain-csoport egyetlen vállalkozást alkot, a Bizottság tévesen tudta be egy vállalatcsoport valamennyi cselekményét olyan társaságoknak, amelyek e csoportnak nem állnak az élén. E megállapítás *a fortiori* vonatkozik az olaszországi síküveg-határozatra, mivel e határozat egyetlen címzett társasága a Fabbrica Pisana volt, a Compagnie pedig nem. E határozat figyelembevétele sérti a Compagnie védelemhez való jogát is, mivel az utóbbinak, amely a határozatnak nem volt címzettje, nem volt lehetősége arra, hogy az említett határozat meghozatala előtt kifejtse észrevételeit, sem a leányvállalatával szemben kifogásolt cselekményeket, sem saját felelősségét illetően. Egyebekben az a körülmény, hogy e határozat címzettje kizárólag a Fabbrica Pisana volt, azt támasztja alá, hogy a Compagnie, amely a Fabbrica Pisana anyavállalata volt, nem gyakorolt meghatározó befolyást annak üzletpolitikájára.

290 A megtámadott határozat e része ezenkívül sérti az indokolási kötelezettséget is, mivel a Bizottság a két szóban forgó határozatot anélkül tekintette a Saint-Gobain által elkövetett jogsértés tekintetében súlyosító körülménynek, hogy ismertetett volna olyan körülményeket, amelyek alkalmasak annak igazolására, hogy az utóbbinak tudják be a testvérvállalatok, valamint a Compagnie cselekményeit.

291 A Saint-Gobain és a Compagnie ezenkívül úgy véli, hogy a Bizottság a visszaesés alátámasztása érdekében tévesen vette figyelembe a benelux síküveg-határozatot, noha azt 1984-ben hozták. Az 1984 és a jelen ügyben szereplő jogsértés kezdete között eltelt tizennégy éves időszak e tekintetben ugyanis túlzott.

292 A Compagnie mindenesetre úgy véli, hogy még ha figyelembe lehetett is venni a visszaesés címén a benelux síküveg-határozatot, úgy kell tekinteni, hogy a vele szemben a Saint-Gobainnal egyetemlegesen kiszabott bírság összegének 60%-os növelése aránytalan, figyelemmel nem csupán e határozat régi voltára, hanem arra is, hogy az egyetlen, vele szemben hivatkozható visszaesési körülményről van szó. Ebből következik, hogy a Törvényszéknek, annak érdekében, hogy tiszteletben tartsa az Alapjogi Charta 47. cikkében rögzített elveket, a jelen ügyben mindenképpen gyakorolnia kell

korlátlan felülvizsgálati jogkörét, és csökkentenie kell a szankciót oly módon, hogy az megfelelőben tükrözze a jogsértés súlyát. A Saint-Gobain továbbá azt kéri, hogy a Törvényszék gyakorolja korlátlan felülvizsgálati jogkörét, megfelelő összegűre csökkentve a bírságot.

- 293 A Bizottság vitatja ezeket az érveket. Emlékeztet mindenekelőtt arra, hogy a jelen ügyben indokolt volt a 2006. évi iránymutatásban szereplő visszaesési szabályok alkalmazása, valamint hogy mindenesetre, még ha nem is ez lenne a helyzet, a visszaesés már azon súlyosító körülmények között is szerepelt, amelyeket a Bizottság az 1998. évi iránymutatás alapján alkalmazhatott.
- 294 Ezt követően figyelembe kell venni, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie ugyanazon vállalkozáshoz tartoznak, valamint hogy a Compagnie tényleges irányítást gyakorol minden leányvállalata felett.
- 295 Az olaszországi síkűveg-határozatot illetően a Bizottság úgy véli, hogy fennállt a lehetősége arra, hogy a határozatot ne címezze a Compagnie-nak, anélkül hogy ez arra utaló valószínűsítő körülmény lenne, hogy leányvállalata, a Fabbrica Pisana önálló a Compagnie-val szemben. Ellenkezőleg, a Bizottság nem vitatta, hogy az e határozat elfogadásának alapjául szolgáló tényállás idején a Compagnie a Fabbrica Pisana 100%-os tulajdonosa volt. Ebből következik, hogy ellenkező bizonyíték hiányában az utóbbi nem önállóan határozta meg piaci magatartását, és ebből következik, hogy a Bizottság, ha kívánta volna, kiszabhatott volna bírságot ebben az ügyben a Compagnie-val szemben. Következésképpen a Bizottság úgy véli, hogy joggal vette figyelembe a szóban forgó határozatot a Saint-Gobain és a Compagnie által alkotott vállalkozás visszaesésének megállapítása érdekében a megtámadott határozatban.
- 296 A belux síkűveg-határozatot illetően, amelyet viszont a Compagnie-nak címeztek, a Bizottság előadja, hogy a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélete (EBHT 2007., I-1331. o.) értelmében a visszaesés megállapításának és konkrét jellemzőinek értékelése a Bizottság bírságösszeg megállapítására vonatkozó mérlegelési jogkörének része, és ennél fogva az ilyen megállapítás tekintetében a Bizottságot nem kötheti esetleges elévülési idő. Ebből következik, hogy a Bizottság bizonyos mozgástérrel rendelkezik az egyes esetekben azon valószínűsítő körülmények értékelése során, amelyek alátámasztják az érintett vállalkozások arra való esetleges hajlamát, hogy áthágják a versenyszabályokat, beleértve a szóban forgó jogsértések között eltelt időtartamot is. Márpedig, még ha nem is kell figyelembe venni az 1988-ban hozott olaszországi síkűveg-határozatot, mindazonáltal meg kell állapítani, hogy az a tény, hogy kevesebb mint tizennégy év telt el a belux síkűveg-ügyben a jogsértést megállapító határozat és a jogsértő magatartás megismétlése között, azt bizonyítja, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain által alkotott vállalkozásnak fennáll a hajlama a versenyjog megsértésére. Ez annál inkább így van, mivel valamennyi megállapított jogsértés a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatát érintette.
- 297 A megtámadott határozat ezenfelül semmilyen módon nem sérti az indokolási kötelezettséget, mivel egyrészt a Bizottság abban feltüntette azokat az indokokat, amelyek miatt álláspontja szerint a Saint-Gobain és a Compagnie ugyanazon vállalkozáshoz tartozik, valamint másrészt a Compagnie a belux síkűveg-határozat címzettje volt, és az olaszországi síkűveg-határozat címzettje lehetett volna. E körülmények között a Saint-Gobain olyan helyzetben volt, hogy megérthette, hogy e visszaesési körülményeket miért vették figyelembe az általa a Compagnie-val együtt alkotott vállalkozás tekintetében.
- 298 Ami az olaszországi síkűveg-határozat kapcsán a védelemhez való jogot illeti, azt teljes mértékben tiszteletben tartották, mivel a Compagnie-nak a megtámadott határozat meghozatalához vezető eljárás során megvolt a lehetősége arra, hogy megpróbálja megdönteni azt a megdönthető vélelmet, amely lehetővé tette a Bizottság számára, hogy megállapítsa a visszaesést, azáltal, hogy bizonyítja, hogy a Fabbrica Pisana elkülönült vállalkozást alkotott.

299 A Bizottság végül úgy ítéli meg, hogy a Compagnie által a válasz szakaszában hivatkozott, az arányosság elvének állítólagos megsértésére vonatkozó érv új jogalapot jelent, és ezért elfogadhatatlan. Mindenesetre azzal, hogy a jelen ügyben 60%-os emelést alkalmazott, a Bizottság egyértelműen a 2006. évi iránymutatás által előírt maximális növelés, vagyis az alpbírság megkettőzése alatt maradt. A Törvényszék részére biztosított azon lehetőség, hogy megvizsgálja a bírság arányosságát, végső soron azt bizonyítja, hogy az általa gyakorolt felülvizsgálat megfelel az Alapjogi Chartában rögzített követelményeknek.

A Törvényszék álláspontja

– Az Alapjogi Chartára alapított és a Compagnie által kiegészítő beadványában kifejtett érvek elfogadhatóságáról

300 Előzetesen a Compagnie által kiegészítő beadványában a jelen jogalap alátámasztása érdekében hivatkozott, az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdésében rögzített, a büntetések arányosságának elvére alapított érv elfogadhatóságát kell megvizsgálni.

301 E tekintetben az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-a c) pontjának és 48. cikke 2. §-ának összefüggő rendelkezései értelmében egyrészt a keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését, másrészt az eljárás további részében semmilyen új jogalapot nem lehet felhozni, kivéve ha az olyan jogi vagy ténybeli helyzetből származik, amely az eljárás során merült fel. Elfogadhatónak kell azonban nyilvánítani azt a jogalapot, amely a keresetlevélben közvetlenül vagy hallgatólagosan már hivatkozott jogalap kiterjesztésének tekintendő, és ahhoz szorosan kapcsolódik. Ezzel analóg megoldást kell alkalmazni valamely jogalap alátámasztása érdekében felhozott kifogásra is (a Törvényszék T-231/99. sz., Joynson kontra Bizottság ügyben 2002. március 21-én hozott ítéletének [EBHT 2002., II-2085. o.] 156. pontja).

302 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy azáltal, hogy kiegészítő beadványában hivatkozott a büntetések arányosságának az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdésében szereplő elvére, a Compagnie nem terjeszt elő új jogalapot vagy kifogást az általa korábban hivatkozott jogalapokhoz és kifogásokhoz képest, hanem pusztán az Alapjogi Charta egy olyan rendelkezésére hivatkozik, amely kiegészíti a keresetlevelében hivatkozott egyik kifogás jogi alapját.

303 Ebből következik, hogy a Compagnie által kiegészítő beadványában e tekintetben hivatkozott érvek elfogadhatók.

– Az érvek érdeméről

304 Előzetesen el kell utasítani a Compagnie azon érvét, amely szerint a Bizottság a jelen ügyben nem alkalmazhatta a 2006. évi iránymutatást annak érdekében, hogy visszaesés címén növelje a bírság alapösszegét. Azonkívül, hogy a Compagnie semmilyen konkrét érvet nem terjeszt elő ezen állítás alátámasztása érdekében, hangsúlyozni kell, hogy a visszaesés már az 1998. évi iránymutatás hatálya alatt is szerepelt azon súlyosító körülmények között, amelyek alapján növelni kell a bírság alapösszegét, és hogy ennél fogva, figyelemmel többek között a fenti 265–273. pontban felidézette elvekre, a jelen ügyben a 2006. évi iránymutatás alkalmazása e tekintetben nem kifogásolható sem a büntető jogszabályok visszaható hatálya tilalmának elve, sem pedig a bizalomvédelem elve szempontjából.

305 Ezt követően emlékeztetni kell arra, hogy a visszaesés egyes nemzeti jogrendekben elfogadott fogalma magában foglalja, hogy a személy új jogsértéseket követett el, miután hasonló jogsértésekért már korábban szankcionálták (a Törvényszék T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-347. o.] 617. pontja). Így a 2006. évi iránymutatás 28. pontjában hivatkozott súlyosító körülmények egyik példája az az eset, amikor „egy vállalkozás

ugyanolyan vagy hasonló jogsértést folytat vagy ismét meg azután, hogy a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy a vállalkozás megsértette [az EK 81.] vagy [az EK 82. cikk] rendelkezéseit”.

- 306 E tekintetben a fenti 206–247. pontban ismertetett okfejtésből az következik, hogy a Bizottság nem hibázott, amikor úgy tekintette, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain Glass France ugyanazon vállalkozáshoz tartoztak a megtámadott határozat által szankcionált jogsértés időszakában.
- 307 Mivel a Saint-Gobain és a Compagnie nem állítja, hogy a kifogásolt jogsértés nem hasonló vagy ugyanolyan, mint azok a jogsértések, amelyeket a két korábbi, a jelen ügyben a Bizottság által a visszaesés megállapításakor figyelembe vett határozatban szankcionáltak, meg kell vizsgálni, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkében, illetve a 2006. évi iránymutatás 28. pontjában szereplő szabályoknak megfelelően a Bizottság joggal tekintette-e úgy, hogy e különböző jogsértéseket ugyanazon vállalkozás követte el. Meg kell továbbá vizsgálni egyrészt a Saint-Gobain és a Compagnie által hivatkozott azon kifogást, amely szerint a belélt határozatot a jelen ügyben nem lehetett figyelembe venni, tekintettel arra az időtartamra, amely e határozat és a kifogásolt jogsértés kezdete között eltelt, másrészt pedig az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozó kifogást.
- 308 Ami mindenekelőtt az 1988-ban hozott olaszországi síkúveg-határozatot illeti, nem vitatott, hogy annak többek között a Compagnie egyik leányvállalata, a Fabbrica Pisana társaság volt a címzettje, azonban sem a Compagnie, sem a Saint-Gobain nem tartozott a címzettek közé. Ezenkívül nem vitatott, hogy a Fabbrica Pisana az olaszországi síkúveg-határozat meghozatalának időszakában a Compagnie 100%-os tulajdonában állt.
- 309 Ahogyan azt a Bizottság joggal hangsúlyozta, a Törvényszék T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletében (EBHT 2003., II-4071. o.; 290. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) azt mondta ki, hogy amennyiben két leányvállalat közvetlenül vagy közvetve ugyanazon anyavállalat 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonában áll, ésszerűen lehet arra következtetni, hogy e leányvállalatok nem önállóan határozzák meg piaci magatartásukat, és anyavállalatukkal együtt gazdasági egységet, vagyis az EK 81. cikk és az EK 82. cikk értelmében vett egy vállalkozást alkotnak. Ennélfogva a csoporthoz tartozó valamely leányvállalat által elkövetett korábbi jogsértést figyelembe lehet venni a visszaesés mint súlyosító körülmény megállapítása céljából az e csoporthoz tartozó másik leányvállalattal szemben.
- 310 Ugyanakkor az ilyen, az anyavállalata 100%-os vagy közel 100%-os tulajdonában álló leányvállalat jogsértő magatartása csak akkor tudható be az anyavállalatnak, és a Bizottság csak akkor tekintheti egyetemlegesen felelősnek az anyavállalatot a leányvállalatával szemben kiszabott bírság megfizetéséért, ha az anyavállalat nem dönti meg az e leányvállalat üzletpolitikájára irányuló meghatározó befolyás tényleges gyakorlására vonatkozó megdönthető vélelmet a fenti 211., 213. és 214. pontban felidézett elveknek megfelelően.
- 311 Ebből következik, hogy a Bizottság nem szorítkozhat annak megállapítására, hogy a vállalkozás meghatározó befolyást „gyakorolhatott” valamely másik vállalkozás üzletpolitikájára, anélkül hogy szükséges lenne annak vizsgálata, hogy e befolyást valóban gyakorolta-e. Ellenkezőleg, főszabály szerint a Bizottság feladata e meghatározó befolyásnak a ténybeli elemek összessége – többek között különösen az egyik vállalkozás másik vállalkozás feletti esetleges irányítási jogköre – alapján való bizonyítása (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-144/07., T-147/07-T-150/07. és T-154/07. sz., ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-5129. o.] 311. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 312 Ezenfelül emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján hozott határozatok alkalmazása és végrehajtása céljából meg kell jelölni egy olyan jogi személyiséggel rendelkező jogalanyt, amely az aktus címzettje lesz (a fenti 203. pontban hivatkozott „PVC II” egyesített ügyekben hozott ítélet 978. pontja). Így az ítélkezési gyakorlat szerint, amikor megállapítják az uniós

versenyszabályok megsértését, meg kell határozni azt a természetes vagy jogi személyt, aki a vállalkozás működtetéséért a jogsértés elkövetésének időpontjában felelt, annak érdekében, hogy a jogsértésért e személyt telessék felelőssé (a Bíróság C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9693. o.] 78. pontja, C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10101. o.] 27. pontja; a Törvényszék T-6/89. sz., Enichem Anic kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1623. o.] 236. pontja). Amikor a Bizottság e rendelkezés alapján határozatot hoz, meg kell tehát határozni azt vagy azokat a természetes vagy jogi személyeket, aki(k) vagy amely(ek) felelőssé tehető a szóban forgó vállalkozás magatartásáért, és aki(k) vagy amely(ek) ez alapján szankcionálhatók, aki(k), illetve amely(ek) a határozat címzettjei (lásd a fenti 232. pontban hivatkozott Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. május 17-én hozott ítélet 250. és 251. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 313 Végül a Törvényszék a fenti 135. pontban hivatkozott Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet 99. pontjában azt mondta ki, hogy az a pusztán tény, hogy két különálló gazdasági társaság tőkéje egyazon személy vagy család tulajdonát képezi, önmagában véve nem elegendő annak bizonyításához, hogy e két társaság között olyan gazdasági egység áll fenn, amelynek következtében az uniós versenyjog szerint az egyik cselekedetei a másiknak tudhatók be, és az egyik kötelezhető a másikkal szemben kiszabott bírság megfizetésére.
- 314 Ennélfogva nem lehet elfogadni, hogy a Bizottság a visszaesés súlyosító körülményének a Saint-Gobainnel és a Compagnie-val szemben történő megállapítása során úgy tekinthesse, hogy azok felelőssé tehető egy olyan korábbi jogsértésért, amely miatt velük szemben a Bizottság határozatában nem alkalmazott szankciót, és amelynek megállapítása során nem voltak kifogásközlés címzettjei, így nem biztosítottak számukra lehetőséget arra, hogy előadják érveiket annak érdekében, hogy vonatkozásukban vitathassák a korábbi határozat valamely címzett társaságával alkotott gazdasági egység esetleges fennállását.
- 315 Ily módon, figyelemmel a fenti 308. pontban szereplő megállapításra, úgy kell határozni, hogy az olaszországi síkűveg-határozatot a Bizottság nem vehette volna figyelembe annak érdekében, hogy a jelen ügyben megállapítsa a visszaesést a Saint-Gobain és a Compagnie tekintetében.
- 316 E következtetést nem kérdőjelezheti meg a Bizottság azon érve sem, amely szerint az anyavállalatnak a megtámadott határozat elfogadásához vezető eljárás során lehetősége volt arra, hogy vitassa az ő és az olaszországi síkűveg-határozatban szankcionált vállalkozások közötti gazdasági egység fennállását.
- 317 E tekintetben emlékeztetni kell a Bíróság ítélkezési gyakorlatára, amely szerint egyrészt a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elve kizárja, hogy jogszerűnek minősüljön az olyan határozat, amelyben a Bizottság úgy szab ki versenyügyben bírságot valamely vállalkozással szemben, hogy e vállalkozással nem közölte előzetesen a vele szemben felhozott kifogásokat, másrészt pedig a kifogásközlésnek jelentőségére tekintettel egyértelműen meg kell jelölnie azt a jogi személyt, amellyel szemben később bírság szabható ki, és azt ez utóbbinak kell címezni (lásd a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 318. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 318 Ebből következően nem fogadható el, hogy a Bizottság a visszaesés mint súlyosító körülmény megállapítása során úgy tekinthesse, hogy valamely vállalkozást olyan korábbi jogsértésért kell felelőssé tenni, amely miatt a Bizottság e vállalkozást határozatban nem szankcionálta, és amelynek megállapítása során e vállalkozás részére kifogásközlést nem címzett, aminek következtében e vállalkozás számára nem tette lehetővé, hogy a korábbi jogsértést megállapító határozat elfogadásához vezető eljárás során előadja érveit annak vitatása érdekében, hogy a korábbi határozat valamely címzett társaságával esetleges gazdasági egységet alkot (a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 319. pontja).

- 319 Ez az álláspont annál inkább indokolt, mivel az ítélkezési gyakorlat szerint a visszaesés megállapítása tekintetében a Bizottságot nem köti esetleges elévülési idő, valamint hogy ily módon e megállapítást sok évvel valamely jogsértés megállapítása után is meg lehet tenni, olyan időpontban, amikor az érintett vállalkozás legalábbis képtelen az ilyen gazdasági egység fennállását cáfolni, különösen, ha a fent hivatkozott, döntő befolyásra vonatkozó vélelem alkalmazására kerül sor (a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 320. pontja).
- 320 E tekintetben, noha ésszerű következtetés lehet, hogy az anyavállalatnak tudomása van a Bizottság által azon leányvállalata részére címzett korábbi határozatról, amelynek tőkéjében közel kizárólagos részesedéssel rendelkezik, e tudomás nem orvosolhatja azt a tényt, hogy a korábbi határozatból hiányzik annak megállapítása, hogy ezen anyavállalat és leányvállalata gazdasági egységet alkot, ahhoz hogy az említett anyavállalatot felelőssé lehessen tenni a korábbi jogsértésért, és a vele szemben kiszabott bírságok összegét visszaesés címén növelni lehessen (a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 322. pontja). Az, hogy adott esetben hosszú időtartam telt el a korábbi jogsértést megállapító határozat meghozatala után, ilyen esetben ugyanis igen nehéz, sőt lehetetlenné teheti az anyavállalat számára nem csupán az ilyen gazdasági egység vitatását, hanem adott esetben magát a jogsértést megvalósító körülmények vitatását is.
- 321 A fentiekből az következik, hogy anélkül, hogy dönteni kellene a megtámadott határozat kapcsán e tekintetben az indokolási kötelezettség megsértésére alapított kifogásról, a megtámadott határozat téves jogalkalmazást tartalmaz annyiban, amennyiben a Bizottság az olaszországi síkűveg-határozat alapján súlyosító körülményként állapította meg a visszaesést a Saint-Gobain és a Compagnie tekintetében.
- 322 Az olaszországi síkűveg-határozattól eltérően az 1984-ben hozott benelux síkűveg-határozat címzettjei között egyebek mellett nem csupán a Saint-Gobain-csoport egyik leányvállalata, az SA Glaceries de Saint-Roch, hanem a Compagnie is szerepelt.
- 323 Márpedig a fenti 206–247. pontban szereplő okfejtésből kitűnik, hogy a Bizottság nem hibázott, amikor úgy tekintette, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain Glass France ugyanazon vállalkozáshoz tartoztak azon időszak során, amikor a jogsértést elkövették.
- 324 Ebből következik, hogy a Bizottság tekinthette úgy, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie által alkotott, a megtámadott határozat által érintett vállalkozással szemben a benelux síkűveg-határozatban már alkalmaztak szankciót az EK 81. cikk hasonló vagy ugyanazon megsértéséért. E tekintetben nem releváns, hogy a Compagnie közvetlenül nem vett részt abban a jogsértésben, amelyet a benelux síkűveg-határozatban szankcionáltak. Mivel ugyanis a gazdasági egység az egyetlen releváns szempont a vállalkozás uniós versenyjogi értelemben vett fogalmának meghatározása szempontjából, a visszaesés megállapításához elegendő, ha ez vett részt több jogsértésben (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-53/06. sz., UPM-Kymmene kontra Bizottság ügyben 2012. március 6-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 129. pontját).
- 325 A Saint-Gobain és a Compagnie ugyanakkor azt szeretné levezetni a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletből, hogy a korábbi jogsértésre vonatkozó megállapítások és az érintett vállalkozás részéről a jogsértő magatartás megismétlése között eltelt több mint tízéves időtartam akadályát jelenti a visszaesés megállapításának. A megtámadott határozat e tekintetben sérti a jogbiztonság elvét.
- 326 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a visszaesés megállapítása és konkrét jellemzőinek értékelése a Bizottság arra vonatkozó mérlegelési jogkörének részét képezi, hogy megválassza, milyen tényezőket vesz figyelembe a bírság összegének meghatározása során, és az ilyen megállapítás tekintetében a Bizottságot nem kötheti esetleges elévülési idő (a fenti 296. pontban hivatkozott Groupe Danone

- kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet 38. pontja; a Törvényszék fenti 150. pontban hivatkozott BPB kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 383. pontja, valamint T-161/05. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2009., II-3555. o.] 141. pontja).
- 327 Ily módon a visszaesés olyan lényeges elem, amelyet a Bizottságnak értékelnie kell, mivel a visszaesés figyelembevétele arra irányul, hogy magatartásuk megváltoztatására készítse az olyan vállalkozásokat, amelyek hajlamosak a versenyszabályok megsértésére. A Bizottság ezért minden esetben figyelembe veheti az ilyen hajlamra utaló valószínűsítő körülményeket, beleértve például a kérdéses jogsértések között eltelt időt is (a fenti 296. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet 39. pontja; a fenti 150. pontban hivatkozott BPB kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 383. pontja, valamint a fenti 326. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 142. pontja).
- 328 A Bíróság továbbá a C-413/08. P. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2010. június 17-én hozott ítéletének (EBHT 2010., I-5361. o.) 70. pontjában kiemelte, hogy az arányosság elve megköveteli, hogy a kérdéses jogsértés és a versenyszabályok korábbi megsértése között eltelt időt a vállalkozás e szabályok megsértésére való hajlamának értékelésekor figyelembe vegyék. A Bizottságnak a versenyjog területén hozott aktusai felett gyakorolt bírósági felülvizsgálat keretében a Törvényszéket és adott esetben a Bíróságot tehát fel lehet kérni annak megvizsgálására, hogy a Bizottság tiszteletben tartotta-e az említett elvet, amikor a kiszabott bírságot visszaesés címén növelte, és különösen, hogy az ilyen növelés a kérdéses jogsértés és a versenyszabályok korábbi megsértése között eltelt időre tekintettel szükséges volt-e.
- 329 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy bár a Törvényszék a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének 354. és 355. pontjában vitathatatlanul elismerte, hogy a Bizottság figyelembe vehetett egy közel tizenhét évvel az ezen ügyben szereplő jogsértő magatartás kezdete előtt hozott határozatot, ez olyan összefüggésben történt, amelyben a visszaesést egy kevésbé régi határozat alapján is meg lehetett állapítani, és amelyben a jogsértéseket viszonylag rövid idő – azaz kevesebb mint tíz év – választotta el egymástól. A Bíróság a fellebbezés alapján hozott ítéletében e körülmények alapján utasította el a jogbiztonság elvének a Törvényszék általi megsértésére alapított jogalapot (a fenti 296. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet 40. pontja).
- 330 A jelen ügyben, mivel az olaszországi síküveg-határozatot tévesen vették figyelembe a Saint-Gobain és a Compagnie visszaesésének megállapítása érdekében (lásd a fenti 308–321. pontot), meg kell állapítani, hogy körülbelül tizenhárom éves és nyolc hónapos időtartam telt el a benelux síküveg-határozat meghozatala, vagyis 1984. július 23. és a megtámadott határozatban szankcionált jogsértés kezdete, vagyis 1998 márciusa között. Ily módon a Saint-Gobain és a Compagnie által alkotott vállalkozás nem mutatott hajlamot a versenyjogot sértő magatartás olyan megismétlésére, amely pontosan összehasonlítható az előző pontban hivatkozott ügyben a Groupe Danone tekintetében kifogásolttal.
- 331 Ennélfogva meg kell vizsgálni, hogy az a tény, hogy kizárólag ezt a határozatot vették figyelembe a Saint-Gobain és a Compagnie arra irányuló hajlamának megállapítása érdekében, hogy áthádják a versenyjog szabályait, a jelen ügyben az arányosság elvének megsértésével jár-e.
- 332 A benelux síküveg-határozatban a Bizottság többek között a Compagnie-val és a Saint-Gobain-csoport egyes, az „Üveg” ágazathoz tartozó leányvállalataival szemben alkalmazott szankciót. Márpedig meg kell állapítani, hogy ugyanazon tevékenységi ágazatról van szó, mint amelyhez a Saint-Gobain-csoporthoz tartozó, a megtámadott határozat címzettjeinek minősülő leányvállalatok tartoznak.

- 333 Ezenfelül a belux süküveg-határozat által érintett kartell jellemzői igen közel álltak a megtámadott határozatban szankcionált kartell jellemzőihez, ugyanis e kartell az árakkal kapcsolatos érzékeny információk cseréjéből, az ügyfélkör felosztásából, valamint a résztvevők piaci részesedéseinek stabilitására törekvésből állt.
- 334 E körülményekre figyelemmel a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy az, hogy körülbelül tizenhárom éves és nyolc hónapos időtartam telt el a belux süküveg-határozat meghozatala és a megtámadott határozatban szankcionált jogsértés kezdete között, nem jelentette akadályát annak, hogy a Bizottság az arányosság elvének megsértésére nélkül megállapíthassa, hogy a felperesek által alkotott vállalkozásnak fennállt a hajlama a versenyszabályok áthágására. Ennélfogva a Bizottság nem követett el hibát, amikor a belux süküveg-határozatra hivatkozott a visszaesés mint súlyosító körülmény megállapítása érdekében a Saint-Gobainnel és a Compagnie-val szemben.
- 335 Ami végül az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozó azon kifogást illeti, hogy a megtámadott határozat nem fejt ki, hogy a Bizottság milyen okok miatt tudta be a Saint-Gobainnek a belux süküveg-határozatot, holott e határozatnak az nem volt címzettje, e kifogásnak nem lehet helyt adni.
- 336 Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy a Compagnie címzettje volt a belux süküveg-határozatnak. Márpedig a Bizottság a megtámadott határozatban kifejtette azokat az indokokat, amelyek miatt úgy ítélte meg, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain egyetlen vállalkozást alkotnak, mivel a Compagnie-nak nem sikerült megdöntenie az arra vonatkozó vélelmet, hogy meghatározó befolyást gyakorolt a 100%-os tulajdonában álló Saint-Gobain Glass France üzletpolitikájára (a megtámadott határozat (599)–(622) preambulumbekzdése). Ezenfelül többek között a megtámadott határozat (686) és (688) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy a Bizottság a Saint-Gobain és a Compagnie által alkotott vállalkozással szemben kifogásolta annak visszaeső magatartását, kifejezetten hivatkozva az olaszországi süküveg-határozatra és a belux süküveg-határozatra.
- 337 E különféle körülmények alapján úgy kell tekinteni, hogy a Saint-Gobain, amikor tudomást szerzett a megtámadott határozatról, olyan helyzetben volt, hogy megérthette, hogy a visszaesés megállapítása érdekében a Bizottság figyelembe vette azt a tényt, hogy a Compagnie a Saint-Gobainnel együtt egyetlen vállalkozást alkot, és hogy ennélfogva e vállalkozás, nem pedig kizárólag a Saint-Gobain múltbeli cselekményeit veszik majd figyelembe.

b) Az arányosság elvének megsértésére alapított, második részről

A felek érvei

- 338 A második részben a Saint-Gobain azt kifogásolja, hogy a Bizottság megsértette a büntetések arányosságának elvét, valamint a bírságok számítására alkalmazandó, az 1/2003 rendelet 23. cikkében szereplő szabályokat, amikor 880 millió eurós bírságot szabott ki vele szemben. A Saint-Gobain előzetesen előadja, hogy a vele szemben kiszabott bírság arányosságát nem e bírságnak a megtámadott határozat rendelkező részében szereplő összege alapján kell értékelni, hanem a nyereség adózás előtti azon összege alapján, amely az említett bírság megfizetéséhez szükséges, amely több mint 1,3 milliárd euró.
- 339 A jogalap e része öt kifogásból áll.
- 340 Először, a Saint-Gobain úgy ítéli meg, hogy a jelen ügyben túlzott súlyt tulajdonítottak a jogsértés időtartamának a 2006. évi iránymutatás 24. pontjában rögzített szorzó miatt. Ily módon az időtartam kétszer akkora hatással járt a bírság kiszámításánál, mint a súly.

- 341 Másodszor, a Saint-Gobain előadja, hogy a 2006. évi iránymutatás azt írva elő, hogy a horizontális jogsértések esetén az eladások figyelembe vett aránya a bírság számításánál 16 és 30% közé essen, indokolatlanul korlátozza a Bizottság arra vonatkozó mérlegelési mozgásterét, hogy a megállapított jogsértés valós súlyától függő bírságot állapítson meg. A jelen ügyben 16% alatti mértéket kellett volna megállapítani annak érdekében, hogy az tükrözze a jogsértés által a piacra gyakorolt korlátozott gazdasági hatást, figyelemmel többek között a járműgyártók kivételes tárgyalóerejére. Ehhez hasonlóan, a 2006. évi iránymutatás indokolatlanul korlátozza a Bizottság mozgásterét, megakadályozva ez utóbbit abban, hogy a releváns eladások értékének 15%-a alatti kiegészítő összeget határozzon meg.
- 342 Harmadszor, a Bizottság tévesen növelte a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság összegét visszaesés miatt, mivel a bírság alapösszege már tartalmaz elrettentési tényezőt. A 2006. évi iránymutatás ugyanis az 1998. évi iránymutatással ellentétben azt írta elő, hogy ezen alapösszeg számításánál alkalmazzanak kiegészítő összeget. A Bizottság a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság alapösszegére ennek alapján alkalmazott 60%-os növelést. Ebből következik, hogy az elrettentési célt a Saint-Gobain tekintetében két eltérő szinten is figyelembe vették, és e halmozódás a bírság összegének több mint [bizalmas] millió eurós növelését eredményezte. E halmozódás túlmegy azon, ami az uniós jogból következő versenyszabályok tiszteletben tartásának biztosításához szükséges.
- 343 Negyedszer, a Saint-Gobain előadja, hogy a Bizottságnak a bírság kiszámításánál két további tényezőt is figyelembe kellett volna vennie. Mindenekelőtt azt kifogásolja, hogy a Bizottság nem vette figyelembe az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.165 – „síküveg”-ügy) 2007. november 28-án hozott C(2007) 5791 végleges határozatában (összefoglalója: HL 2008. C 127., 9. o.; a továbbiakban: síküveg-határozat) a Saint-Gobain Glass France-szal szemben kiszabott 133,9 millió eurós bírság elrettentő hatását. A megtámadott határozat e tekintetben indokolás nélkül tért el a Bizottság által az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-2/37.667 – „speciális grafit”-ügy) 2002. december 17-én hozott C(2002) 5083 végleges határozatában (a továbbiakban: „speciális grafit”-határozat) követett okfejtéstől, amely határozatban a Bizottság 33%-kal csökkentette a „speciális grafit”-határozat egyik címzett vállalkozásával szemben kiszabott bírság összegét annak érdekében, hogy figyelembe vegyen egy olyan bírságot, amelyet ugyanezen vállalkozással szemben egy évvel és öt hónappal korábban szabtak ki. Ezt követően a Saint-Gobain előadja, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie a határozat meghozatalának időpontjában a járműipari ágazatot sújtó kivételes gazdasági válságot, amely jelentős mértékben súlyosbította a bírság valós hatását. Az utóbbi ponttal kapcsolatban a Saint-Gobain hangsúlyozza, hogy e gazdasági nehézségek nem a piaci feltételekhez való alkalmazkodásra való képtelenségéből eredtek, hanem azok a megtámadott határozat meghozatalának időpontjában az ágazat egészét sújtó válsághelyzetet tükrözték.
- 344 Végül ötödször, a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság aránytalan jellege annak az eredménye, hogy az jóval meghaladja az optimális bírság szintjét, amely megfelel az azzal a jogellenes nyereséggel egyenlő vagy azt enyhén meghaladó összegnek, amelyre a kartell tagjai abból szert tettek.
- 345 A Bizottság előadja, hogy a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság arányos.
- 346 A Bizottság mindenekelőtt úgy véli, hogy a bírság adójogi levonhatóságának hiányára vonatkozó érvnek nem lehet helyt adni. A levonhatóság hiánya semmilyen módon nem növeli a bírság összegét. Ellenkezőleg, a Bizottság szerint a bírság összegének a vállalkozás adóköteles nyereségéből való esetleges levonhatósága lehetővé tenné az utóbbi számára, hogy indokolatlanul visszanyerje a vele szemben kiszabott bírság jelentős részét.
- 347 Ezt követően a Bizottság előadja, hogy a bírság számításánál joggal lehet úgy tekinteni, hogy a jogsértés súlya függ különösen annak időtartamától. A jelen ügyben azáltal, hogy megkülönböztette a jogsértés három szakaszát, közvetve csökkentette a jogsértés teljes tartamának jelentőségét a bírság szintjének meghatározásánál.

- 348 Egyebekben az eladások figyelembe vett százalékát illetően a Bizottság vitatja, hogy a 2006. évi iránymutatás megfosztja őt az ahhoz elegendő mérlegelési mozgástértől, hogy horizontális jogsértések esetén csökkentse a bírságok összegét. E jogsértések ugyanis a legsúlyosabbak közé tartoznak, ami indokolja azt, hogy ezek tekintetében az eladások magas százalékát vegyék figyelembe mind a bírság változó összegének, mind pedig kiegészítő összegének meghatározásánál. Mindenesetre az iránymutatás elegendő mozgásteret biztosít a Bizottság számára ahhoz, hogy különbséget tudjon tenni a jogsértések súlya szerint. A Bizottság ezenfelül kifogásolja a járműgyártók tárgyalóerejére vonatkozó érvet, álláspontja szerint ugyanis e tekintetben az az állandó ítélkezési gyakorlat, hogy az ilyen jellegű körülmények alapján nem kell szükségképpen csökkenteni a bírság összegét.
- 349 Annak az érveknek, amely szerint az elrettentési célt kétszer vették figyelembe, egyrészt a kiegészítő összegnél, másrészt pedig a bírság visszaesés miatti növelésénél, a Bizottság szerint nem lehet helyt adni. Azonkívül, hogy az uniós bíróság más ügyekben már elutasította ezt az érvet, a kiegészítő összeget és a visszaesés miatti emelést nem szabad összekeverni, az első ugyanis olyan általános emelést jelent, amelynek célja, hogy tükrözze a horizontális kartellek súlyosságát, míg a másik olyan egyedi emelési tényező, amely a vállalkozás korábbi magatartásának figyelembevételét célozza.
- 350 A Bizottság előadja, hogy a vele szemben abban a tekintetben hivatkozott kifogás, hogy nem vette figyelembe a Saint-Gobain Glass France-szal szemben a síküveg-határozatban kiszabott bírságot, szintén nem lehet sikeres, mivel az ilyen körülmények figyelembevétele a mérlegelési mozgásterébe tartozik.
- 351 A Bizottság ezenfelül előadja, hogy az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően nem köteles az általa a versenyjogi jogsértések miatt kiszabott bírságok csökkentésére az érintett vállalkozás esetleges pénzügyi nehézségeire figyelemmel, mivel ez azt eredményezné, hogy versenyelőnyt biztosítanának a piaci feltételekhez kevésbé alkalmazkodó vállalkozásoknak.
- 352 Végül, a bírság optimális összegének túllépésével kapcsolatos kifogást illetően, a Bizottság hangsúlyozza, hogy már megállapítást nyert, hogy kartellügyekben a bírságok összegének a kartell résztvevői által elért előnyökre való korlátozása azt eredményezné, hogy e bírságok elveszítenék elrettentő jellegüket, ezenkívül pedig az előnyök esetleges hiánya nem jelenti a bírságkiszabás akadályát.

A Törvényszék álláspontja

- 353 Emlékeztetni kell arra, hogy az arányosság elve megköveteli, hogy az intézmények aktusai ne lépjék túl azt a mértéket, amely alkalmas és szükséges a szóban forgó szabályozás által elérni kívánt jogszerű célok megvalósításához, így amikor több alkalmas intézkedés közül lehet választani, a legkevesbé kényszerítőt kell igénybe venni, és az okozott hátrányok nem lehetnek túlzottak az elérni kívánt célokhoz képest (a Bíróság C-180/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-2265. o.] 96. pontja, és a Törvényszék T-336/07. sz., Telefónica és Telefónica de España kontra Bizottság ügyben 2012. március 29-én hozott ítéletének 428. pontja).
- 354 A versenyjogi jogsértések szankcionálása érdekében a Bizottság által indított eljárások során ennek az elvnek az alkalmazása azt jelenti, hogy a bírságok nem lehetnek aránytalanok a kitűzött célokhoz, vagyis e szabályok tiszteletben tartásához képest, továbbá a valamely vállalkozásra versenyjogi jogsértés címén kiszabott bírság összegének arányban kell állnia az összességében értékelt jogsértéssel, és különösen figyelembe kell vennie annak súlyát (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-30/05. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 223. és 224. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Így különösen az arányosság elve azzal jár, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel arányosan kell meghatároznia a bírságot, és hogy e tekintetben e tényezőket koherens és objektíven igazolható módon kell alkalmaznia (a Törvényszék T-43/02. sz.,

- Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3435. o.] 226–228. pontja, és T-446/05. sz., Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-1255. o.] 171. pontja.
- 355 Ezen elvek fényében kell megvizsgálni a Saint-Gobain által a jogalap második részében előterjesztett kifogásokat.
- 356 Előzetesen meg kell vizsgálni a Saint-Gobain azon érvét, amely szerint a vele szemben kiszabott bírság arányosságát nem e bírságnak a megtámadott határozat rendelkező részében szereplő 880 millió eurós összege alapján kell értékelni, hanem a nyereség adózás előtti azon összege alapján, amely az említett bírság megfizetéséhez szükséges, amely a Saint-Gobain által előterjesztett adat szerint több mint 1,3 milliárd euró.
- 357 A Törvényszék úgy véli, hogy az, hogy a Saint-Gobainnek nincs lehetősége arra, hogy adóköteles nyereségéből levonja a vele szemben kiszabott bírságot, nem képez releváns körülményt e bírság arányosságának vizsgálatánál. A Bizottság ugyanis a bírság számításánál joggal indul ki abból az elvből, amely szerint a bírságot az adózás utáni nyereségre vetik ki, mivel ha a bírságot az adózás előtti nyereségre alkalmaznák, ez azt eredményezné, hogy a bírság egy részét az az állam viselné, amelynek adójogi joghatósága alá tartozik a vállalkozás, egy ilyen következmény pedig ellentétes lenne az uniós jogból következő versenyjogi szabályok mögött meghúzódó logikával (lásd analógia útján a Törvényszék T-10/89. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-629. o.] 369. pontját).
- 358 Egyebekben emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság azon határozatainak hatékonysága, amelyekkel bírságot szab ki valamely vállalkozásra, jelentősen csökkenne, amennyiben az érintett társaságok jogosultak volnának a kiszabott bírság összegét vagy annak egy részét levonni az adóköteles eredményük összegéből, mivel ez a lehetőség részben közömbösíthetné a szóban forgó bírsággal járó terhet azáltal, hogy az adóteher csökkenne (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-429/07. sz. X-ügyben 2009. június 11-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-4833. o.] 39. pontját).
- 359 Ebből következik, hogy a megtámadott határozat rendelkező része 2. cikkének b) pontjában szereplő 880 millió eurós összeg alapján kell értékelni a Bizottság által a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírságnak az arányosság elvével való összeegyeztethetőségét.
- 360 Az első kifogás arra a jelentőségre vonatkozik, amelyet a bírság kiszámításakor a jogsértés időtartamának tulajdonítottak a 2006 évi iránymutatás 24. pontjában szereplő szorzó alkalmazásával. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy bár az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az 1/2003 rendelet által előírt korlátok között a Bizottság bírságkiszabási hatáskörének gyakorlása során mérlegelési mozgástérrel rendelkezik (a fenti 118. pontban hivatkozott Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 123. pontja), e jogkör azonban korlátozott. A Bizottság hatáskörének önkorlátozását eredményezi ugyanis, ha a Bizottság olyan iránymutatást bocsát ki, amely a Szerződésre tekintettel meghatározza azokat a szempontokat, amelyeket a mérlegelési jogkörének gyakorlása során figyelembe szándékozik venni, mivel a Bizottság köteles betartani a saját maga számára előírt, tájékoztató jellegű szabályokat (lásd ebben az értelemben a fenti 328. pontban hivatkozott Lafarge kontra Bizottság ügyben 2010. június 17-én hozott ítélet 95. pontját). A Bizottság ezektől egyes esetekre nézve nem térhet el anélkül, hogy olyan magyarázatot ne adna, amely összeegyeztethető az egyenlő bánásmód elvével (lásd analógia útján a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 209. pontját).
- 361 Az időtartamtól függő szorzótényező kapcsán a 2006. évi iránymutatás 24. pontja azt írja elő, hogy „[a]nnak érdekében, hogy a jogsértésben részt vevő minden egyes vállalkozás részvételének időtartamát figyelembe vegyék, az eladások értékének függvényében meghatározott összeget [...] megszorozzák a jogsértésben való részvétel éveinek számával”, míg a hat hónapnál rövidebb időszak „fél évként”, a hat

hónapot meghaladó, de egy évnél rövidebb időszak „egy teljes évként” kerül beszámításra. A 2006. évi iránymutatásban előirányzott, a jogsértésben való részvétel éveinek számával való szorzás a bírság alapösszege évente 100%-kal való növelésének felel meg.

- 362 E megközelítés a kartell időtartamának figyelembevételét illetően alapvető módszertani változást jelent. Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése azonban nem zárja ki az ilyen változást, e rendelkezés ugyanis a bírság megállapításánál a jogsértés súlyának és időtartamának ugyanolyan jelentőséget tulajdonít (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-204/08. és T-212/08. sz., Team Relocations és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-3569. o.] 109. pontját).
- 363 E rendelkezés ezzel szemben nem írja elő azt, hogy e két tényezőnek aritmetikai szempontból egyenlő hatást kell gyakorolnia a bírság összegére.
- 364 Márpedig a Bizottság joggal véli úgy, hogy főszabály szerint az a jogellenes haszon, amelyre a kartell résztvevői abból szert tesznek, annál jelentősebb, minél hosszabb a jogsértés. Ily módon a jelen ügyben csak az eredetileg végrehajtott összehangolt magatartások piacra gyakorolt hatásainak vizsgálata után merült fel a kiigazítások és korrekciós intézkedések szükségessége, annak érdekében, hogy elérjék a résztvevők piaci részesedései stabilitásának célkitűzését. Ezenfelül, amennyiben egy kartell olyan szállítási szerződések felosztására vonatkozik, amelyek teljesítése kellően hosszú annak érdekében, hogy biztosítsák a piaci részesedések globális stabilitását, több év is eltelhet, mielőtt a kartell a piac jelentős részén működésbe lép.
- 365 E körülmények alapján tehát úgy tűnik, hogy a 2006. évi iránymutatás 24. pontjában szereplő szorzási szabály jelen ügyben való alkalmazása indokolt, és hogy az első kifogást el kell utasítani.
- 366 Második kifogásával a Saint-Gobain előadja, hogy a 2006. évi iránymutatás, azt írva elő, hogy a horizontális jogsértések esetén az eladások figyelembe vett aránya a bírság számításánál 16 és 30% közé essen, indokolatlanul korlátozza a Bizottság arra vonatkozó mérlegelési mozgásterét, hogy a megállapított jogsértés valós súlyosságától függő bírságot állapítson meg.
- 367 A második kifogásra először a válaszban hivatkoztak. Mivel azonban arra a keresetlevélben előadott, az arányosság elvének megsértésére alapított hatodik jogalap alátámasztása érdekében hivatkoztak, és az ahhoz szorosan kapcsolódik, e kifogást az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően elfogadhatónak kell nyilvánítani (a Törvényszék fenti 301. pontban hivatkozott Joynson kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 156. pontja, valamint T-345/05. sz., Mote kontra Parlament ügyben 2008. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2849. o.] 85. pontja).
- 368 Érdemben ki kell emelni mindenekelőtt azt, hogy a 2006. évi iránymutatás 21. pontja szerint „[á]ltalános szabály szerint az eladások értékének szóban forgó arányát akár 30%-ban is megállapíthatják”. Ugyanezen iránymutatás 23. pontja szerint „[a]z árak rögzítéséről, a piac felosztásáról és a termelés korlátozásáról szóló – általában titkos – horizontális megállapodások természetüknél fogva a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számítanak”, és „szigorú bírságokat kell ellenük alkalmazni”; „[e]zért az ilyen jellegű jogsértések esetén az eladások arányát általában a legmagasabb szinten állapítják meg”.
- 369 Többek között az „[á]ltalános szabály szerint” és „általában” kifejezések használatából is kitűnik, hogy a Bizottság e rendelkezések elfogadásával nem írt elő saját magának abszolút magtartási szabályt, hanem kifejezetten utalt az attól való eltérés lehetőségére, amennyiben a körülmények azt indokolják, feltéve hogy ezeket határozatában ismerteti. Nem lehet tehát egyetérteni a Saint-Gobainnel annyiban, amennyiben előadja, hogy a Bizottság a horizontális jogsértések esetében semmiképpen nem rögzítheti az eladások arányát 16%-nál alacsonyabb mértékben.

- 370 Ezt követően, a Saint-Gobain nem vitatja a Bizottságnak a megtámadott határozat (670) preambulumbekzdésében szereplő megállapítását, amely szerint a kifogásolt kartell célja az ügyfélkör versenytársak közötti, az árak összehangolása révén történő felosztása volt. Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az árakra vonatkozó horizontális kartellek az uniós versenyjog legsúlyosabb megsértései közé tartoznak, tehát önmagukban különösen súlyosnak minősíthetők (a Törvényszék T-202/98., T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2035. o.] 103. pontja, valamint T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság, ún. FETTCSA-ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-913. o.] 262. pontja). Ily módon a Bizottság által a megtámadott határozatban ismertetett, az EGT-n belüli járműipariüveg-beszállítási szerződések összehangolt, az árpolitikák és az ügyfélkör ellátására vonatkozó stratégiák koordinációján keresztül történő elosztására vonatkozó, az azokban részt vevő vállalkozások piaci részesedései globális stabilitásának fenntartását célzó mechanizmusok a versenyjogi szabályok megsértésének legsúlyosabb formái közé tartoznak, mivel azok tisztán és egyszerűen az azokat végrehajtó vállalkozások közötti verseny kiiktatását célozzák.
- 371 Ebből következően a Bizottság joggal tekintette úgy, hogy az érintett megállapodások és összehangolt magatartások jellegüknél fogva különösen súlyos jogsértést képeznek (lásd ebben az értelemben a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet 147. pontját). E megállapítást annál inkább meg kell tenni a jelen ügyben, mivel nem vitatott egyrészt az, hogy a kartellben részt vevő vállalkozások releváns összesített piaci részesedései a jogsértési időszak során átlagosan körülbelül 60%-ot tettek ki, másrészt pedig az, hogy a vitatott megállapodások és összehangolt magatartások fokozatosan szinte az összes EGT-n belüli járműgyártót érintették.
- 372 Egyebekben a járműgyártók tárgyalóerejére figyelemmel a jogsértés állítólagosan korlátozott gazdasági hatására vonatkozó érvet illetően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában a megállapodás konkrét hatásait felesleges figyelembe venni, amennyiben annak célja a közös piacon a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása. Következésképpen a tényleges versenyellenes hatások bizonyítása nem szükséges, amennyiben a kifogásolt magatartások versenyellenes célja megállapításra került (lásd a fenti 100. pontban hivatkozott Volkswagen kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 178. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ezenfelül mindenestre hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (677) preambulumbekzdésében elismerte, hogy a járműgyártók olyan tárgyalóerővel rendelkeztek, amely lehetővé tette számukra, hogy választási stratégiákat dolgozzanak ki annak érdekében, hogy megszüntessék vagy akadályozzák a kartellt. Márpedig a megtámadott határozat e részének és (673) preambulumbekzdésének egymással összefüggő értelmezéséből kitűnik, hogy a Bizottság tekintetbe vette e körülményt annak érdekében, hogy a releváns eladásoknak ne magasabb százalékat vegye figyelembe a felperesekkel szemben kiszabott bírság kiszámítása során.
- 373 Végül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a Bizottság a jelen ügyben három szakaszra osztotta a jogsértési időszakot a releváns eladások értékének kiszámítása céljából, és megállapított egy átlagos értéket a teljes jogsértési időszakra (lásd a fenti 31., 156. és 158. pontot). E módszer eltér a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában szereplő szabálytól, amely szerint rendszerint a vállalkozásnak a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évében történt eladásait veszik figyelembe. A Bizottság ezt az eltérést azzal indokolta, hogy a megtámadott határozat (664)–(667) preambulumbekzdésében kifejtette, hogy a kartell „kibontakozási” és „hanyatlási” időszaka tekintetében csak egyes járműgyártók tekintetében rendelkezik közvetlen bizonyítékokkal az összejátszásra irányuló magatartásokra, valamint hogy ez igazolja azt, hogy e két időszak tekintetében az említett gyártóknak értékesített járműipari üveget nem vette figyelembe releváns eladásként. Márpedig az eladások ily módon számított értékére alkalmazta a Bizottság a 2006. évi iránymutatás 21. és 23. pontja alapján megállapított mértékeket, illetve a kiegészítő összeget. Ebből következik, hogy a Bizottság által követett számítási módszer lehetővé tette, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie által alkotott vállalkozással szemben kiszabott bírság összege a lehető legjobban tükrözze az ugyanezen, a fenti 354. pontban felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően egészében értékelt vállalkozás által elkövetett jogsértés súlyát.

- 374 Az arra vonatkozó érv, hogy a Bizottság nem állapíthat meg 15%-nál alacsonyabb kiegészítő összeget, lényegében keveredik a harmadik kifogással, és ezért azt annak keretében vizsgáljuk.
- 375 A második kifogásnak tehát nem lehet helyt adni.
- 376 Harmadik kifogásával a Saint-Gobain azt kifogásolja, hogy a Bizottság annak ellenére növelte visszaesés miatt a vele szemben kiszabott bírság összegét, hogy a bírság alapösszege már tartalmaz egy elrettentési tényezőt, azaz a kiegészítő összeget. A Saint-Gobain szerint e halmozódás túlmegy azon, ami az uniós jogból következő versenyszabályok tiszteletben tartásának biztosításához szükséges.
- 377 Ezen érvelés azonban nem követhető.
- 378 Egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy a bírság elrettentő hatása nem kizárólag arra irányul, hogy megelőzze a szóban forgó vállalkozás visszaesését, ami a különös megelőzés körébe tartozik. Emellett általános elrettentő hatásuk megerősítése céljából a bírságok mértékéről való döntés is a Bizottság hatáskörébe tartozik, különösen amikor meghatározott fajta jogsértések még viszonylag gyakoriak, és súlyosnak tekintendők, ami pedig az általános megelőzés körébe tartozik (lásd ebben az értelemben a Törvényszék fenti 370. pontban hivatkozott Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 134. pontját, valamint T-566/08. sz., Total Raffinage Marketing kontra Bizottság ügyben 2013. szeptember 13-án hozott ítéletének 460. pontját). Olyan törekvésről van szó, amely a 2006. évi iránymutatás 25. pontjában is tükröződik, amely azt írja elő, hogy a bírság alapösszegébe be kell építeni egy olyan összeget, mely a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett eladások értékének 15 és 25%-a között mozog, annak érdekében, hogy a vállalkozásokat elrettentsék attól, hogy egyáltalán árrögzítésről, piacfelosztásról és termeléskorlátozásról szóló horizontális megállapodásokat kössenek.
- 379 Márpedig fenyegetné a Bizottság arra irányuló képességét, hogy általános jelleggel megelőzze az EK 81. cikk megsértését, ha nem lenne lehetősége arra, hogy a bírság alapösszegének meghatározása során figyelembe vegye az elrettentési célt, mivel ez az utolsó olyan, a bírság meghatározásának első szakaszában kapott összeg, amelynek célja, hogy tükrözze a jogsértés súlyát olyan jellemző tényezők alapján, mint a jogsértés jellege, az érintett felek összesített piaci részesedése, a jogsértés földrajzi kiterjedése, valamint az, hogy a jogsértés megvalósult-e, vagy sem (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-348/08. sz., Aragonesas Industrias y Energía kontra Bizottság ügyben 2011. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-7583. o.] 264. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 380 Másrészt az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a bírság egyik célja az elrettentés, ami olyan általános követelmény, amelyet a Bizottságnak a bírság összegének kiszámítása során mindvégig szem előtt kell tartania. Ily módon az elrettentési cél nem feltétlenül követeli meg azt, hogy ennek a számításnak legyen egy olyan sajátos szakasza, amely e cél megvalósítása érdekében az összes releváns körülmény átfogó értékelésére szolgál (a Törvényszék fenti 119. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 226. pontja, valamint T-73/04. sz., Carbone Lorraine kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2661. o.] 131. pontja).
- 381 Ennélfogva, még ha az elrettentés követelménye jelenti is a bírság visszaesésen alapuló növelésének indokát (lásd ebben az értelemben a fenti 309. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 293. pontját), a Bizottság jogosult volt arra, hogy az elrettentési célt figyelembe vegye a bírság alapösszege számításának szakaszában is, kiegészítő összeg alkalmazása révén (lásd analógia útján a fenti 324. pontban hivatkozott UPM-Kymmene kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 137. pontját). E tekintetben egyébként rá kell mutatni arra, hogy bár a kiegészítő összeg szerepeltetése a bírság alapösszegében, és ezen alapösszeg növelése a visszaesés miatt egyaránt az elrettentési célt szolgálja, ezzel szemben azokat eltérő megfontolások indokolják. Ily módon a fenti 378. és 379. pontban ismertetett okfejtésnek megfelelően a kiegészítő összeg – amelynek kapcsán magának a 2006. évi iránymutatás 25. pontjának a szövegezése franciául, angolul és németül („inclura”, „will

include” és „fügt hinzu”) is arra utal, hogy az nyilvánvaló jogsértések esetén automatikus jellegű (lásd ebben az értelemben a fenti 362. pontban hivatkozott Team Relocations és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 117. pontját) – arra irányul, hogy a bíróság alapösszege tükrözze az árrögzítésről, piacfelosztásról és termeléskorlátozásról szóló horizontális megállapodások különleges súlyát, míg a visszaesés miatt alkalmazott emelés célja az, hogy súlyosabban szankcionálja az olyan vállalkozások jogsértő magatartását, amelyek hajlamot mutatnak a versenyszabályok áthágására.

382 Negyedik jogalapjával a Saint-Gobain előadja, hogy a Bizottságnak a bíróság megállapítása során figyelembe kellett volna vennie két további tényezőt, egyrészt a síküveg-határozatot, amelyben kevesebb mint egy évvel a megtámadott határozat meghozatala előtt az uniós versenyjog megsértése miatt szankciót alkalmaztak vele szemben, másrészt pedig a határozat meghozatalának időpontjában a járműipari ágazatot sújtó kivételes gazdasági válságot.

383 Ami először a síküveg-határozat figyelembevételét illeti a bíróság számítása során, rá kell mutatni arra, hogy a Saint-Gobain semmilyen módon nem bizonyította, és nem is állította, hogy az ugyanazon versenyjogi jogsértés szankcionálására irányult, mint amely a megtámadott határozat meghozatalának alapját képezte. Márpedig már megállapítást nyert, hogy az eltérő termékpiacok fennállása, még ha ezek szomszédosak is, releváns szempont az EK 81. cikk megsértése terjedelmének és ebből következően azonosságának megállapítása szempontjából (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 118–124. pontját, valamint a fenti 354. pontban hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 309–314. pontját).

384 Ami ezt követően a Saint-Gobain részéről az arra való hivatkozást illeti, hogy a Bizottság 33%-kal csökkentette a „speciális grafit”-határozat egyik címzett vállalkozásával szemben kiszabott bírság összegét, az a jelen ügyben nem releváns. Az állandó ítélkezési gyakorlatból ugyanis kitűnik, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlata nem szolgál a versenyjogi bírságok jogi háttereként, tekintettel arra, hogy azt kizárólag az iránymutatás fényében alkalmazott 1/2003 rendelet határozza meg, valamint hogy a Bizottságot nem kötik korábbi mérlegelései (lásd a fenti 245. pontot). A más ügyekben hozott határozatoknak csupán jelzésértékük van a hátrányos megkülönböztetés esetleges fennállásának vonatkozásában, mivel meglehetősen valószínűtlen, hogy valamely ügy sajátos körülményei – mint például az érintett piacok, termékek, országok, vállalkozások és időszakok – megegyezzenek (lásd a Bíróság C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-4405. o.] 60. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Így a „speciális grafit”-határozatban többek között az SGL Carbon AG-vel szemben kiszabott bírság összegének csökkentését több tényező egybeesése indokolta, vagyis nem csupán az a körülmény, hogy e vállalkozással szemben már kevéssel korábban szankciót alkalmaztak az uniós jog megsértése miatt, hanem az a rendkívül hátrányos pénzügyi helyzet is, amellyel szembesült, valamint az a tény is, hogy nem volt visszaeső (a fenti 383. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 405. és 406. pontja). Márpedig a Saint-Gobain nem terjesztett elő semmilyen konkrét bizonyítékot, amely alátámaszthatta volna, hogy a megtámadott határozat meghozatalának időpontjában hasonló pénzügyi helyzetben volt. Ezenfelül, ahogy az kitűnik a fenti 300–334. pontban található elemzésből, a Saint-Gobain a bizottsági határozat meghozatalának időpontjában visszaesőnek minősült.

385 Ami továbbá a járműpiacon a megtámadott határozat meghozatalának időpontjában átsöprő kivételes gazdasági válságot illeti, amely jelentős mértékben súlyosbította a bíróság Saint-Gobainre gyakorolt valós hatását, e körülmény, még ha bizonyítottnak vesszük is, a jelen ügyben nem releváns. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a Bizottság a bírság összegének meghatározása során nem köteles figyelembe venni a vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, mivel egy ilyen kötelezettség elismerése indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez legkevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat (a Bíróság C-308/04. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítéletének

[EBHT 2006., I-5977. o.] 105. pontja; lásd a Törvényszék T-62/02. sz., Union Pigments kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5057. o.] 175. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 386 E tekintetben nem releváns, hogy e pénzügyi nehézségek, amelyek az érintett vállalkozás gazdasági és könyvelési mutatóinak romlása vagy akár veszteséges pénzügyi helyzete formájában jelenhetnek meg, az azon piacokat érintő válságból ered, amelyeken e vállalkozás tevékenykedik.
- 387 Először, egy ilyen válság főszabály szerint jelentősebb hatást gyakorol a piaci feltételekhez kevésbé alkalmazkodó vállalkozásokra. Másodszor, a Bizottság esetleges arra vonatkozó kötelezettsége, hogy vegyen figyelembe minden gazdasági válsághelyzetet annak érdekében, hogy csökkentse az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt kiszabott bírságok összegét, jelentős mértékben kihathatna az e rendelkezésben szereplő tilalom hatékonyságára, mivel gyakori, hogy a kartellek akkor jönnek létre, amikor valamely ágazat nehézségekkel küzd (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-127/04. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2009. május 6-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1167. o.] 122. pontját). Végül harmadszor, azok a körülmények, mint a kereslet folyamatos csökkenése vagy az esetleg ebből eredő túltermelés, még ha valóban fenn is állnak, olyan kockázatokat jelentenek, amelyek valamennyi gazdasági tevékenységhez hozzátartoznak, és amelyek önmagukban nem utalnak olyan kivételes szerkezeti vagy konjunkturális helyzetre, amelyet a bírság összegének megállapításakor figyelembe lehet venni (lásd ebben az értelemben a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet 414. pontját).
- 388 Ebből következően a negyedik kifogást is el kell utasítani.
- 389 Ötödik jogalapjával végül a Saint-Gobain előadja, hogy a vele szemben kiszabott bírság aránytalan, mivel jóval meghaladja az optimális bírságot.
- 390 E tekintetben elegendő arra emlékeztetni, hogy az Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéleteiben (a T-329/01. sz. ügyben hozott ítélet [EBHT 2006., II-3255. o.] 141. pontja és a fenti 271. pontban hivatkozott T-59/02. sz. ügyben hozott ítélet 130. pontja) a Törvényszék kimondta, hogy amennyiben a bírságot olyan szinten kellene rögzíteni, amely a kartellból származó haszon kiiktatására korlátozódna, nem lenne elrettentő hatása. Ésszerűen vélelmezhető ugyanis, hogy a vállalkozások pénzügyi számításai és üzleti döntései során ésszerűen nem csupán azon bírságok szintjét veszik figyelembe, amelyeket jogsértés esetén kiszabhatnak velük szemben, hanem a kartell felfedezése kockázatának nagyságát is. Ezen túlmenően, amennyiben a bírság szerepét csupán a várható nyereség vagy haszon elvonására csökkentenénk, nem vennénk kellően figyelembe a kérdéses magatartásnak az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében fennálló jogellenes jellegét. Ugyanis, ha a bírságot a bekövetkezett kár egyszerű kompenzációjára korlátoznánk, úgy figyelmen kívül hagynánk – az elrettentő hatáson kívül, amely csak a jövőbeli magatartásokra vonatkozhat – ezen intézkedésnek a ténylegesen elkövetett konkrét jogsértéssel szembeni megtorló jellegét. Így mind a bírság elrettentő hatása, mind annak megtorló hatása indokoltá teszi, hogy a Bizottság olyan bírságot szabhasson ki, amely – az adott ügy körülményeitől függően – lényegesen túllépheti a kérdéses vállalkozás által várható előny összegét.
- 391 Ebből következik, hogy az ötödik kifogást és vele együtt a jogalap második részét el kell utasítani.

c) Az arra alapított harmadik részről, hogy a Bizottság nem vette megfelelő mértékben figyelembe azt, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a tényállás valóságtartalmát, és amely rész emellett a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértésén és az elégtelen indokoláson is alapul

A felek érvei

- 392 A Saint-Gobain azt állítja, hogy a Bizottság megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontját, valamint 23. cikkének (3) bekezdését, amikor pusztán azzal az indokkal nem csökkentette a vele szemben kiszabott bírság összegét, hogy nem hivatkozott enyhítő körülményekre a kifogásközlésre adott válaszában. A jelen ügyben e csökkentés szükségessége nemcsak az ítélkezési gyakorlatból következik, hanem a 2006. évi iránymutatás 29. pontjából és a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. pontjából is. Ily módon a Saint-Gobain szerint a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie azt a körülményt, hogy más érintett vállalkozásoktól eltérően az említett válaszban nem vitatta azon tényállás valóságtartalmát, amelyre vele szemben a kifogásközlésben hivatkoztak.
- 393 A Saint-Gobain szerint az ilyen hozzáállás mérsékli magatartásának súlyát, mivel azt, hogy nem vitatta e tényállás valóságtartalmát, a Bizottság széles körben felhasználta a jogsértés bizonyítására a megtámadott határozatban. E tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a Saint-Gobain kifejezetten nem kérte e tényező enyhítő körülményként való figyelembevételét a vizsgálat során, mivel a Bizottságnak az általa a megtámadott határozat meghozatalakor ismert tények összességét kellett volna figyelembe vennie.
- 394 A megtámadott határozat sérti továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, mivel a Bizottság anélkül biztosította az engedékenységet kérelmező fél számára a 2002. évi engedékenységi közlemény előnyeiből való részesülést, hogy megvizsgálta volna, hogy a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság összege is csökkenthető-e e közlemény alapján. Ez utóbbi körülmény továbbá ellentétes a Bizottság korábbi igazgatási gyakorlatával.
- 395 A Saint-Gobain előadja továbbá, hogy a megtámadott határozat indokolása elégtelen, mivel abban szerepelnie kellene azon indokoknak, amelyek alátámasztják azt, hogy nem vették figyelembe enyhítő körülményként, hogy nem vitatta a tényállást.
- 396 A Saint-Gobain végül másodlagosan felhívja a Törvényszéket, hogy a jelen ügyben korlátlan felülvizsgálati jogkörét gyakorolva csökkentse a vele szemben a megtámadott határozatban kiszabott bírság összegét annak érdekében, hogy figyelembe vegyék a vizsgálat során általa tanúsított együttműködést.
- 397 A Bizottság mindenekelőtt rámutat arra, hogy a vele szemben támasztott, arra vonatkozó kifogás, hogy nem vette figyelembe, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a tényállás valóságtartalmát, ténybeli szempontból téves. Valójában megvizsgálta, hogy az, hogy e vállalkozás nem vitatta a tényállás valóságtartalmát, igazolja-e az ilyen csökkentést.
- 398 A Bizottság ezt követően előadja, hogy a Saint-Gobain együttműködéséhez kapcsolódó hozzáadott értéket nem szabad túlértékelni, mivel az, hogy e vállalkozás nem vitatta a megtámadott határozat ténybeli hátterét, elsősorban arra szolgált, hogy megerősítse az engedékenységet kérelmező fél nyilatkozatait, valamint a vizsgálat során megállapított tényeket. A Saint-Gobain egyébként vitatta a jogsértést alkotó tények jogi minősítésének egyes szempontjait, sőt még bizonyos tényeket is.
- 399 Ezenkívül a Saint-Gobain nem mutatott be semmilyen olyan kivételes körülményt, amely igazolhatná az engedékenységi rendszeren kívül tanúsított együttműködése figyelembevételét. E tekintetben a Törvényszék a fenti 69. pontban hivatkozott Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletében megerősítette, hogy pusztán az, hogy a jogellenes kartellben érintett vállalkozás nem vitatja a tényállás valóságtartalmát, nem alapozza meg a vele szemben kiszabott bírság összegének csökkentését. E megállapítást nem kérdőjelezheti meg a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata

sem, amely többek között a kartellügyekben a bírság kiszabásának mellőzéséről vagy a bírság összegének csökkentéséről szóló bizottsági közleményen (HL 1996. C 207., 4. o.; a továbbiakban: 1996. évi engedékenységi közlemény) alapul.

- 400 A Bizottság egyebekben vitatja, hogy határozatának indokolása e tekintetben elégtelen. Úgy véli, hogy a megtámadott határozatban az engedékenységet kérelmező fél részéről a tényállás valóságtartalmának nem vitatása kapcsán ismertetett okfejtésből kellő egyértelműséggel kitűnik, hogy a vitatás ilyen elmaradása semmiképpen nem alapozhatja meg a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság összegének csökkentését.
- 401 Végül a Bizottság úgy véli, hogy a jelen ügyben semmilyen ok nem indokolja, hogy a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogköre alapján csökkentse a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság összegét.

A Törvényszék álláspontja

- 402 A jelen rész vizsgálata során különbséget kell tenni egyrészt a bírság összegének a 2002. évi engedékenységi közlemény 20–23. pontján alapuló csökkentésének lehetősége, másrészt a bírság összegének az engedékenységi programon kívüli enyhítő körülményként, a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának alkalmazásával történő csökkentése között.
- 403 Ami mindenekelőtt a jelen ügyre *ratione temporis* alkalmazható 2002. évi engedékenységi közleményt illeti, rá kell mutatni arra, hogy a Bizottság abban pontosította azokat a feltételeket, amelyek mellett a vele a vizsgálata során együttműködő vállalkozások mentesülhetnek a bírság alól, vagy az általuk megfizetendő bírság összegének csökkentésében részesülhetnek.
- 404 Ily módon a 2002. évi engedékenységi közlemény 20. pontja azt mondja ki, hogy azok a vállalkozások, amelyek nem felelnek meg az említett közlemény A. szakasza bírságmentesség alóli feltételeinek, jogosultak lehetnek annak a bírságnak a csökkentésére, amelyet egyébként kiszabtak volna. Az említett közlemény 21. pontjából az következik, hogy „[a]nnak érdekében, hogy a csökkentésre jogosultságot szerezzen, a vállalkozásnak a Bizottság rendelkezésére kell bocsátania a feltehető jogsértésre vonatkozó olyan bizonyítékait, amelyek jelentős hozzáadott értéket képviselnek a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest, és véget kell vetnie a feltehető jogsértésben való részvételének nem később, mint a bizonyíték benyújtása időpontjában”.
- 405 A Törvényszék újabban kimondta, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény által előírt engedékenységi program keretében valamely vállalkozás bírság alóli teljes mentesítésével kapcsolatos eljárás három elkülönülő szakaszból áll, ezek közül az elsőt az érdekelt vállalkozás által a Bizottsághoz intézett kérelem jelenti (a Törvényszék T-12/06. sz., Deltafina kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 9-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-5639. o.] 111. és 112. pontja).
- 406 Az „Eljárás” cím alatt a 2002. évi engedékenységi közlemény 24. és 25. pontja a következőket mondja ki:
- „24. Annak a vállalkozásnak, amely bírság csökkentéséért folyamodik, bizonyítékot kell szolgáltatnia a Bizottságnak az adott kartellről.
25. A vállalkozás a Versenypolitikai Főigazgatóságtól elismervényt kap, amely rögzíti az adott bizonyíték átadásának időpontját. A Bizottság nem veszi tekintetbe a bírság csökkentését kérelmező által benyújtott bizonyítékot mindaddig, amíg a bírság alóli feltételes mentességet igénylő, ugyanazzal a feltételezett jogsértéssel kapcsolatban már benyújtott kérelmek tekintetében állást nem foglalt.”

- 407 A 2002. évi engedékenységi közlemény e részeinek megfogalmazásából kitűnik, hogy ahhoz, hogy az említett közlemény által létrehozott engedékenységi program alapján csökkentsék a vele szemben kiszabott bírság összegét, a vállalkozásnak ilyen irányú kérelmet kell a Bizottság elé terjesztenie, és bizonyítékokat kell szolgáltatnia az utóbbi számára egy olyan állítólagos kartellt illetően, amely érinti az Unión belüli versenyt. A 2002. évi engedékenységi közlemény hatályának ezen értelmezését támasztja alá az is, hogy az engedékenységi program különbséget tesz azon következmények között, amelyek főszabály szerint az EK 81. cikk megsértésében bűnös vállalkozások felelőségének megállapításához fűződnek. Bár célszerűnek tűnhet kedvező elbánást biztosítani azon vállalkozások számára, amelyek együttműködnek a Bizottsággal az Uniót érintő titkos kartellekre vonatkozó vizsgálatok során, az ilyen bánásmódot azon vállalkozások számára kell fenntartani, amelyek gondosan betartják a 2002. évi engedékenységi közlemény által előírt eljárási és érdemi feltételeket.
- 408 Márpedig a jelen ügyben a Saint-Gobain a vizsgálat során kifejezetten nem kérte a 2002. évi engedékenységi közlemény rá való alkalmazását, és csupán annak előadására szorítkozik, hogy nem vitatta a vele szemben hivatkozott tényállás valóságtartalmát a kifogásközlésre adott válaszában. Ebben az összefüggésben nem kifogásolható, hogy a Bizottság nem törekedett annak megállapítására, hogy a Saint-Gobain esetében e közlemény alapján lehetséges-e a bírság összegének csökkentése. E megállapítást nem érintheti az a körülmény, hogy a Bizottság által a jelen ügyben követett megközelítés eltér egy korábbi határozathozatali gyakorlattól, mivel az semmiképpen nem szolgálhat önmagában a versenyjogi bírságok jogi háttéréként (lásd a fenti 245. pontot). Ebből következik az is, hogy megalapozatlan az e tekintetben az indokolás hiányára vagy elégtelenségére vonatkozó kifogás.
- 409 E tekintetben nem releváns, hogy a Törvényszék a múltban úgy döntött, hogy a vállalkozás azon a címen, hogy nem vitatja a tényeket, akkor részesülhet a bírság összegének csökkentésében, ha a kifogásközlésről való tudomásszerzést követően kifejezetten tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy nem kívánja vitatni a tények valóságtartalmát (a Törvényszék a T-44/00. sz., Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2223. o.] 303. pontja) – ami a jelen ügyben megtörtént –, és hogy amennyiben ilyen kérelmet nyújtottak be, a Bizottságnak ki kell fejtenie azokat az indokokat, amelyek miatt ennek ellenére úgy véli, hogy ennek alapján nincs helye a bírságösszeg csökkentésének (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-236/01., T-239/01., T-244/01-T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 415. pontját, és a fenti 326. pontban hivatkozott Hoechst kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítélet 98. és 99. pontját).
- 410 E következtetések ugyanis szorosan kapcsolódtak ahhoz, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény „A pénzbírság jelentős csökkentése” című D. szakaszának 2. pontja azt tartalmazta, hogy azon tényállás valóságtartalma vitatásának hiánya, amelyre a Bizottság vádjait alapította, azon bírságösszeg csökkentését eredményezhette, amelyet együttműködés hiányában szabtak volna ki. Ahogyan azt a Bizottság megalapozottan hangsúlyozza beadványaiban, a 2002. évi engedékenységi közlemény már nem tartalmaz ilyen szabályt, és a mentesség esete mellett kizárólag abban az esetben utal a bírságösszeg csökkentésének lehetőségére, ha a vállalkozás a Bizottság rendelkezésére bocsátja „a feltehető jogsértésre vonatkozó olyan bizonyítékait, amelyek jelentős hozzáadott értéket képviselnek a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest”.
- 411 Nem lehet helyt adni a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének amiatti megsértésére alapított kifogásnak, hogy az engedékenységet kérelmező fél esetében a Saint-Gobainnel ellentétben sor került a bírság összegének a 2002. évi engedékenységi közlemény alapján történő csökkentésére. Vitathatatlanul emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a kartell tagjainak együttműködésére vonatkozó értékelése keretében nem sértheti meg az egyenlő bánásmód elvét (a Törvényszék T-116/04. sz., Wieland-Werke kontra Bizottság ügyben 2009. május 6-án hozott ítéletének [EBHT 2009., II-1087. o.] 124. pontja), amely kizárja, hogy hasonló helyzeteket ne hasonló módon kezeljenek, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíven igazolható (lásd a Bíróóság C-101/08. sz., Audiolux és társai ügyben 2009. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-9823. o.] 54. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési

- gyakorlatot). Figyelemmel azonban a fenti 406–408. pontban előadott okfejtésre, úgy kell tekinteni, hogy a Saint-Gobain és az engedékenységet kérelmező fél nem volt összehasonlítható helyzetben a 2002. évi engedékenységi közlemény szempontjából.
- 412 Ami ezt követően a 2006. évi iránymutatás 29. pontjában hivatkozott enyhítő körülményeket illeti, meg kell állapítani, hogy a Saint-Gobain lényegében azt kifogásolja, hogy a Bizottság nem vette figyelembe az említett pont negyedik francia bekezdésében rögzített szabályt, amely szerint a bírság alapösszege csökkenthető, „amikor az érintett vállalkozás hatékonyan együttműködik a Bizottsággal [a 2002. évi engedékenységi közlemény] hatályán, valamint a jog által előírt együttműködési kötelezettségein túl”.
- 413 E kifogás azonban nem fogadható el.
- 414 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának negyedik francia bekezdése az 1998. évi iránymutatás 3. pontjának hatodik francia bekezdéséhez hasonlóan előírja azt a lehetőséget, hogy enyhítő körülményként figyelembe vegyék a vállalkozásnak az eljárás során az engedékenységi közlemény hatályán kívüli, valamint a jog által előírt együttműködési kötelezettségein túli hatékony együttműködését.
- 415 Ugyanakkor a titkos kartellek esetében a Bizottság megalapozottan csak kivételes jelleggel alkalmazza a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának negyedik francia bekezdését. E rendelkezés alkalmazása ugyanis nem foszthatja meg hatékony érvényesülésétől az engedékenységi közleményt. Márpedig az említett közleményből egyértelműen kitér, hogy az meghatározza azt a keretet, amely a Bizottság vizsgálata során tanúsított együttműködésükért lehetővé teszi azon vállalkozások megjutalmazását, amelyek az Uniót érintő titkos kartellek tagjai, illetve tagjai voltak. Ebből következik, hogy a vállalkozásokkal szemben kiszabott bírság összege főszabály szerint csak akkor csökkenthető együttműködésük címén, ha az említett közleményben meghatározott feltételeknek megfelelnek (lásd analógia útján a Törvényszék T-208/06. sz., Quinn Barlo és társai kontra Bizottság ügyben 2011. november 30-án hozott ítéletének [EBHT 2011., II-7953. o.] 270. és 271. pontját).
- 416 Ily módon a Bizottságnak lehetősége van például arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 29. pontja negyedik francia bekezdésének alkalmazását kizárólag azon vállalkozás számára tartsa fenn, amely elsőként szolgáltatott számára olyan információkat, amelyek alapján kiszélesíthette a vizsgálatát, és megtehetette a súlyosabb vagy hosszabb időtartamú jogsértés bizonyításához szükséges intézkedéseket (lásd analógia útján a fenti 415. pontban hivatkozott Quinn Barlo és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 272. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 417 A jelen ügy a 2002. évi engedékenységi közlemény hatálya alá tartozik, amelynek 1. pontja a vállalkozások közötti olyan titkos kartellekre vonatkozik, amelyeknek célja az árak rögzítése és a piacok felosztása, beleértve az ajánlattételben való összejátszást is. Ebből következik, hogy a Bizottság megalapozottan hivatkozik arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának negyedik francia bekezdése ilyen esetben csak kivételesen alkalmazható.
- 418 Márpedig a Törvényszék rámutat arra, hogy a Saint-Gobain sem a megtámadott határozat meghozatalához vezető vizsgálat során, sem pedig a jelen keresetben nem fejtette ki, hogy az a pusztán körülmény, hogy nem vitatta egyes tények valóságtartalmát, mennyiben felel meg e feltételnek.
- 419 Először, a Bizottság joggal hivatkozik arra, hogy a tényállás nem vitatásának enyhítő körülményként történő figyelembevétele annak kockázatával jár, hogy veszélyeztetni engedékenységi politikájának a 2002. évi engedékenységi közlemény elfogadása révén bekövetkezett módosítását, mivel azt többek között az jellemzi, hogy egy ilyen jellegű körülmény főszabály szerint immár nem indokolja a bírságösszeg csökkentését (lásd a fenti 410. pontot).

- 420 Másodszor, még azokban az ügyekben is, amelyekben az 1996. évi engedékenységi közleményt alkalmazták, már az a döntés született, hogy amennyiben egy vállalkozás az együttműködés keretében csupán megerősít kevésbé pontos és kifejezett módon egyes, más vállalkozás által már az együttműködés keretében szolgáltatott információkat, e vállalkozás együttműködése, még ha bizonyos mértékben hasznos is a Bizottság számára, nem tekinthető hasonlóknak az említett információkat elsőként szolgáltató vállalkozás együttműködéséhez. Egy olyan nyilatkozat ugyanis, amely bizonyos mértékben csupán annak a nyilatkozatnak a megerősítésére korlátozódik, amellyel a Bizottság már rendelkezik, nem könnyíti meg jelentősen a Bizottság munkáját, és következésképpen nem elegendő ahhoz, hogy igazolja a bírság összegének együttműködés címén való csökkentését (lásd analógia útján a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet 455. pontját).
- 421 E tekintetben a Törvényszék megállapítja, hogy ahogyan az a megtámadott határozat (120) preambulumbekzdéséből kitűnik, a Bizottság által a kifogásolt kartell fennállásának és működésének bizonyítása érdekében felhasznált bizonyítékokat lényegében a Bizottság által a részéről a különböző érintett vállalkozások helyiségeiben 2005 februárja és márciusa során tartott helyszíni vizsgálatok alkalmával lefoglalt dokumentumok, valamint az engedékenységet kérelmező félnek a tényállás idejéből származó dokumentumokkal alátámasztott nyilatkozatai jelentik. Azt, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a tényállás valóságtartalmát, ami a megtámadott határozat (456) preambulumbekzdésében is szerepel, a Bizottság arra használta fel, hogy megerősítsen egyes, már a birtokában lévő más bizonyítékokból levont megállapításokat (lásd e tekintetben többek között a megtámadott határozat (127), (146)–(148), (165), (187), (218), (255)–(277), (297)–(299), (312), (313), (316), (317), (328), (329), (337), (338) és (388) preambulumbekzdését).
- 422 Ebből következik, hogy nem fogadható el a Saint-Gobain azon állítása, amely szerint azáltal, hogy nem vitatta a tényállást, jelentős hozzáadott értéket nyújtott a Bizottság számára a már a Bizottság birtokában lévő bizonyítékokhoz képest.
- 423 Ennélfogva nem lehet helyt adni a Saint-Gobain arra alapított kifogásának, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a 2002. évi engedékenységi közlemény jogi keretén kívüli enyhítő körülményként az általa tanúsított együttműködés szintjét.
- 424 E megállapítást az esetleges korábbi határozathozatali gyakorlat sem kérdőjelezheti meg. Az a körülmény ugyanis, hogy a Bizottság más ügyekben úgy ítélhette meg, hogy egyes elemek enyhítő körülményeket jelentenek a bírság összegének meghatározása szempontjából, nem jelenti azt, hogy egy későbbi határozatban köteles lenne ugyanazon értékelés alkalmazására, mivel az ilyen gyakorlat önmagában nem szolgál a versenyjogi bírságok jogi háttereként (lásd a fenti 245. pontot, valamint a fenti 97. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítélet 395. pontját).
- 425 Az sem releváns, hogy a korábbi engedékenységi közlemény alkalmazásával összességében alacsonyabb szintű bírságokat szabhattak volna ki. Az uniós versenyszabályok hatékony alkalmazása ugyanis azt igényli, hogy a Bizottság bármikor e politika szükségleteihez tudja igazítani a bírságok szintjét, így a bírság kiszabásának alapjául szolgáló közigazgatási eljárásban érintett vállalkozások nem alapíthatnak jogos bizalmat sem arra, hogy a Bizottság nem lépi túl a korábbi gyakorlat szerinti bírságok szintjét, sem pedig a bírságok számításának adott módszerére (lásd a fenti 276. és 277. pontot).
- 426 Szintén nem lehet helyt adni az indokolási kötelezettség megsértésén alapuló azon kifogásnak, amely szerint a megtámadott határozatban nem szerepelnek olyan körülmények, amelyek alapján meg lehetne érteni, hogy a Saint-Gobainnel szemben alkalmazott bírság összegét miért nem csökkentették a 2006. évi iránymutatás 29. pontja alapján.

- 427 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a versenyjog megsértéséért kiszabott bírságok meghatározását illetően a Bizottság teljesíti az indokolási kötelezettségét akkor, ha a határozatában megjelöli azon mérlegelendő tényezőket, amelyek lehetővé tették az elkövetett jogsértés súlyának és időtartamának értékelését, anélkül hogy köteles lenne azokat részletesebben kifejteni, illetve a bírság kiszámításának módjával kapcsolatos számszerű tényezőket feltüntetni (lásd ebben az értelemben a fenti 148. pontban hivatkozott *Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság* ügyben hozott ítélet 66. pontját). Az ilyen indokolás elegendő voltát az ügy körülményei, többek között a jogi aktus tartalma, a hivatkozott indokok jellege és a címzettek azon érdeke alapján kell értékelni, amely ahhoz fűződhet, hogy magyarázatot kapjanak (lásd a *Törvényszék T-38/92. sz., AWS Benelux kontra Bizottság* ügyben 1994. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 1994., II-211. o.] 26. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Nem kötelező, hogy az indokolás megjelölje az összes releváns ténybeli és jogi elemet, mivel azt a kérdést, hogy egy jogi aktus indokolása megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek, nem csupán megfogalmazására, hanem elfogadásának hátterére, valamint az érintett tárgyra vonatkozó jogszabályok összességére is tekintettel kell értékelni (a fenti 146. pontban hivatkozott *Bizottság kontra Sytraval és Brink's France* ügyben hozott ítélet 63. pontja).
- 428 A jelen ügyben a Saint-Gobain a kifogásközlés kézhezvételét követően nem kérte a Bizottságtól, hogy csökkentse a vele szemben kiszabható bírság összegét a 2006. évi iránymutatás 29. pontja negyedik francia bekezdése címén esetleges együttműködés miatt. Ezenfelül a Saint-Gobainnek tudnia kellett egyrészt azt, hogy a 2006. évi iránymutatás 29. pontja negyedik francia bekezdésében szereplő enyhítő körülmény, megfogalmazására figyelemmel, csak a 2002. évi engedékenységi közlemény hatályán kívül alkalmazandó, másrészt pedig hogy a kifogásolt kartell jellegére figyelemmel az az említett közlemény hatálya alá tartozik. Végül, figyelemmel többek között a megtámadott határozat (56)–(59), valamint (127) preambulumbekzdésére, úgy kell tekinteni, hogy a Saint-Gobain megérthette, hogy a Bizottság különösen az engedékenységet kérelmező fél nyilatkozataira támaszkodott a szóban forgó jogsértés megállapítása érdekében, valamint hogy e nyilatkozatokat korábban tették, mint ahogy a Saint-Gobain elküldte válaszat a kifogásközlésre.
- 429 Ebből következik, hogy a Saint-Gobainnek a megtámadott határozat tanulmányozása után megvolt a lehetősége arra, hogy megértse azokat az indokokat, amelyek miatt a Bizottság nem csökkentette a vele szemben kiszabott bírság összegét a 2006. évi iránymutatás 29. pontjának negyedik francia bekezdésében szereplő enyhítő körülmény alapján, és ennélfogva a megtámadott határozat indokolása e tekintetben nem hiányzik, illetve nem elégtelen.
- 430 A jogalap harmadik része tehát nem megalapozott.
- 431 A jogalap egészének vizsgálata alapján olyan döntést kell hozni, hogy az kizárólag annyiban megalapozott, amennyiben a megtámadott határozat azon alapuló jogellenességét érinti, hogy a Bizottság a visszaesés súlyosító körülményének a *Compagnie* és a Saint-Gobain tekintetében történő megállapítása érdekében figyelembe vette az olaszországi síküveg-határozatot.

B – *T-73/09. sz. ügy*

- 432 Előzetesen ki kell emelni, hogy a *T-56/09. sz. ügyben* benyújtott kereset elemzése során már sor került több, a *Compagnie* által a *T-73/09. sz. ügyben* hivatkozott jogalap, illetve érv vizsgálatára. Ez a helyzet először a független és pártatlan bírósághoz való jog megsértésére alapított jogalappal, másodsor a büntetések személyhez kötöttsége elvének amiatt történt megsértésén alapuló jogalappal, hogy betudtak a *Compagnie*-nak egy olyan jogsértést, amelyet egyik leányvállalata követett el, harmadszor a büntetések visszaható hatálya tilalma elvének és a bizalomvédelem elvének megsértésén alapuló jogalappal, végül pedig negyedszer az 1/2003 rendelet 23. cikkének helytelen alkalmazásán alapuló jogalappal a visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét, illetve az arányosság elvének megsértését illetően.

433 Az alábbi okfejtések tehát kizárólag a lényegében az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megsértésére – amennyiben a Bizottság tévesen értékelte azt a forgalmat, amelyet a bíróság felső határának számításánál figyelembe kell venni –, valamint a védelemhez való jog megsértésére és az indokolási kötelezettség megsértésére alapított jogalapra vonatkoznak.

A felek érvei

434 E jogalappal a Compagnie azt kifogásolja, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem keresett olyan elemeket, amelyek bizonyítják, hogy a Saint-Gobain-csoport forgalmának összességét figyelembe lehetett venni a bíróság 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében rögzített felső határának számításánál. E rendelkezés ugyanis, ahogyan azt az uniós bíróság értelmezi, nem teszi lehetővé az egyetlen gazdasági egységként meghatározott érintett vállalkozás forgalmának 10%-át meghaladó bírság kiszabását. Márpedig a Compagnie szerint a megtámadott határozatból kitűnik, hogy az csak a Saint-Gobain-csoport egyes, az „Üveg” ágazathoz tartozó tevékenységeire vonatkozik, a csoport külön vállalkozásoknak minősülő egyéb tevékenységeire pedig nem.

435 Ebből a Compagnie szerint az következik, hogy a Bizottságnak a bíróság felső határát pusztán a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatának forgalma alapján kellett volna kiszámítania. Ha ez így történt volna, akkor a bírság összege semmiképpen nem haladta volna meg az 560 millió eurót. A Compagnie ebből azt a következtetést vonja le, hogy a vele szemben a Saint-Gobainnel egyetemlegesen kiszabott bírság túlzott és aránytalan.

436 Az, hogy a Bizottság ezzel kapcsolatban semmilyen magyarázatot nem szolgáltatott a megtámadott határozatban, sérti ezen túlmenően az indokolási kötelezettséget is.

437 A válasz szakaszában a Compagnie előadja továbbá, hogy mivel a kifogásközlés nem tartalmazta azt, hogy a Saint-Gobain-csoport teljes forgalmának figyelembevételét az általa valamennyi leányvállalatára gyakorolt meghatározó befolyás vélelme indokolta, nem volt lehetősége arra, hogy e tekintetben hasznosan éljen jogaival a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően. Ebből következik, hogy a Bizottság az eljárása során megsértette a védelemhez való jogát.

438 A Bizottság vitatja ezeket a kritikákat. Mindenekelőtt előadja, hogy a megtámadott határozatban a Saint-Gobain-csoport teljes forgalmát csak annak eldöntése érdekében vette figyelembe, hogy van-e helye az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő 10%-os felső határ alkalmazásának. Ezt követően emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az említett felső határt valamennyi, az EK 81. cikkbe ütköző jogsértést elkövető egyetlen gazdasági egységet alkotó társaság összesített forgalma alapján kell kiszámítani, mivel egyedül e forgalom mutatja az érintett vállalkozás jelentőségét és befolyását a piacon. Az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a Bizottság jogosult a jogsértésben részt vevő vállalkozás élén található anyavállalat konszolidált forgalmának figyelembevételére az említett felső határ számításánál. E forgalom tartalmazza a csoport különböző leányvállalatainak forgalmát, anélkül hogy formálisan be kellene tudni a jogsértés miatt fennálló felelősséget a csoportot alkotó valamennyi vállalkozásnak.

439 Márpedig a jelen ügyben a Bizottság a megkövetelt módon bizonyította, hogy a Compagnie meghatározó befolyást gyakorol leányvállalatai üzletpolitikájára, valamint hogy ennek következtében e különböző társaságok együtt egy vállalkozást alkotnak. Ennélfogva az előző pontban hivatkozott felső érték számítását a Saint-Gobain-csoport egészének konszolidált forgalma alapján kellett elvégezni. E tekintetben nem releváns, hogy a Compagnie rendelkezik saját csekély forgalommal, mivel a Saint-Gobain-csoport összesített forgalma szerepel éves beszámolóiban. Ezenkívül a 10%-os felső határ nem vonatkozik sem a jogsértés által közvetlenül érintett tevékenység alapján elért forgalomra, sem a jogsértés során elért nyereségre, sem pedig a kizárólag a Saint-Gobain-csoport azon része által a határozatot megelőző évben elért forgalomra, amelyhez a jogsértésért közvetlenül felelős leányvállalatok tartoznak.

- 440 A Bizottság nem ért egyet az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő bírság összege felső határának kiszámítása vonatkozásában az indokolási kötelezettség megsértésére alapított kifogással. Előadja, hogy az említett felső határ az említett rendelet alapján hozott, szankciót kiszabó határozat tárgyát képező vállalkozás forgalmára utal. Ennélfogva a Compagnie-nak mint a megtámadott határozat címzettjének megvolt a lehetősége arra, hogy megvizsgálja, hogy a vele szemben kiszabott bírság nem haladja-e meg az említett felső határt.
- 441 Végül a védelemhez való jog megsértésére alapított, a válaszban hivatkozott kifogást illetően a Bizottság úgy véli, hogy új jogalapról van szó, amely ebből kifolyólag elfogadhatatlan. Mindenesetre előadja, hogy a Compagnie védelemhez való jogát a jelen ügyben nem sértették meg, mivel a Bizottság nem volt köteles közölni vele az általa vele szemben kiszabni kívánt bírságok szintjére vonatkozó konkrét adatokat, illetve azt a forgalmi értéket, amelyet annak vizsgálata során használ majd, hogy nem került-e sor az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésben hivatkozott felső határ túllépésére. A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy az ítélezési gyakorlatnak megfelelően a kifogásközlésben jelezte, hogy milyen minőségben kifogásolja a Compagnie esetében a hivatkozott tényállást.

A Törvényszék álláspontja

- 442 Előzetesen meg kell állapítani, hogy azáltal, hogy kiegészítő beadványában a jelen jogalap alátámasztása érdekében az Alapjogi Charta 41. cikkére hivatkozik, a Compagnie nem terjeszt elő semmilyen új jogalapot vagy kifogást a már a keresetlevelében általa előterjesztett jogalapokhoz és kifogásokhoz képest. Ebből következik, hogy ez az érv elfogadható a fenti 301. pontban felidézett ítélezési gyakorlatnak megfelelően.
- 443 Érdemben ezt követően emlékeztetni kell arra, hogy ahogyan az a fenti 206–247. pontban szereplő elemzésből következik, a Bizottság a jelen ügyben joggal tudta be a Compagnie-nak a Saint-Gobain jogsértő magatartását.
- 444 A jelen jogalap azonban felveti azt a kérdést, hogy milyen jelentést kell tulajdonítani a jogsértésben részt vevő „vállalkozás” fogalma fogalmának, amelyre az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése hivatkozik, egy olyan helyzetben, amelyben egyrészt a Bizottság megalapozottan tudja be egy anyavállalatnak az egy vagy több, meghatározott gazdasági ágazatban tevékenykedő leányvállalatának jogsértő magatartása miatti felelősséget, másrészt pedig az említett anyavállalat tulajdonában más, eltérő gazdasági ágazatban tevékenykedő leányvállalatok is állnak, amelyek tekintetében a megtámadott határozatban nem állapították meg az anyavállalat meghatározó befolyását. Ahogyan arra a Compagnie rámutat, az e kérdéssel kapcsolatban elfogadott megközelítéstől függ a jelen ügyben a vele szemben a Saint-Gobainnal egyetemlegesen kiszabott bírság felső határa esetleges átlépésének megállapítása.
- 445 E tekintetben mindenekelőtt el kell utasítani a Compagnie által az indokolási kötelezettségnek azon forgalom összege tekintetében való megsértésére alapított kifogást, amelyet a Bizottság referenciaként használt annak ellenőrzésére, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain által alkotott vállalkozással szemben általa kiszabott bírság ne haladja meg az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében hivatkozott felső határt.
- 446 Mivel ugyanis a szóban forgó felső határ a határozat címzettjének minősülő, a jogsértést elkövető vállalkozás vagy vállalkozások társulása forgalmára vonatkozik, e vállalkozásról vagy vállalkozások társulásáról feltehető, hogy képes e felső határ tiszteletben tartásának ellenőrzésére. E vállalkozásról vagy vállalkozások társulásáról ugyanis nemcsak azt vélelmezzük, hogy tud a szóban forgó jogi korlátról, hanem saját forgalmának összegét is ismernie kell. Ennélfogva akár a szankciót kiszabó határozatban szereplő ezzel kapcsolatos bármilyen magyarázat hiányában is meg tudja ítélni, hogy a vele szemben kiszabott bírság túllépi-e a 10%-os felső határt, vagy sem. Ebből következik, hogy

semmiféle konkrét indokolásra nincs szükség az említett felső határ alkalmazása tekintetében (a Törvényszék T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4987. o.] 237. és 238. pontja).

- 447 Mindenesetre rá kell mutatni arra, hogy a megtámadott határozat (13) preambulumbekzdésében a Bizottság többek között azt rögzítette, hogy a Saint-Gobain-csoport konszolidált teljes forgalma 2007-ben 43,4 milliárd euró volt, míg ugyanezen pénzügyi évben a Saint-Gobain 5,611 milliárd eurós forgalmat ért el. Egyekben, ahogyan az a megtámadott határozat (593)–(623) preambulumbekzdéséből kitűnik, a Bizottság a jelen ügyben betudta a Saint-Gobain által elkövetett jogsértést a Compagnie-nak, mivel a megtámadott határozat (622) preambulumbekzdésében többek között azt állapította meg, hogy a Saint-Gobain-csoport különböző, a jogsértésben részt vevő leányvállalatai egy vállalkozást alkottak a Compagnie-val. A Bizottság végül a megtámadott határozat (710) preambulumbekzdésében emlékeztetett arra, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megfelelően a bírság jogsértésben részt vevő vállalkozásonként és vállalkozások társulásaként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át. Végül, a megtámadott határozat (710)–(712) preambulumbekzdéséből legalább hallgatólagosan kitűnik, hogy a Bizottság a jelen ügyben úgy tekintette, hogy a Saint-Gobainnel és a Compagnie-val szemben egyetemlegesen kiszabott bírság nem haladja meg az említett felső határt.
- 448 Ennélfogva úgy kell tekinteni, hogy a Compagnie-nak a megtámadott határozat tanulmányozása után megvolt a lehetősége arra, hogy megértse, hogy a Bizottság a Saint-Gobain-csoport konszolidált forgalma alapján és a Compagnie által a Saint-Gobain üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyás miatt tekintette úgy, hogy az e vállalkozással szemben kiszabott bírság nem haladja meg az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében hivatkozott felső határt.
- 449 Ami ezt követően az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében hivatkozott felső határ túllépésére vonatkozó kifogást illeti, mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a bírságösszeg e rendelkezésben rögzített felső határának célja az, hogy elkerülje olyan bírságok kiszabását, amelyeknél előre látható, hogy a vállalkozások méretük miatt – még ha az a teljes forgalmuk révén csupán hozzávetőlegesen és nem tökéletesen meghatározható is – nem lesznek képesek teljesíteni (a fenti 116. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 280. és 281. pontja; lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-52/03. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 452. pontját). Ily módon az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése csak azt tiltja meg a Bizottság számára, hogy az érintett vállalkozás forgalma 10%-ának megfelelő felső határt meghaladó bírságot szabjon ki, azzal, hogy e felső határt a határozatot megelőző pénzügyi év alapján kell meghatározni (a fenti 149. pontban hivatkozott Sarrió kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 85. pontja, valamint a fenti 86. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 593. pontja).
- 450 E 10%-os felső határt az EK 81. cikk értelmében vállalkozásként tevékenykedő, egyetlen gazdasági egységet képező valamennyi társaság összesített forgalma alapján kell kiszámolni, mivel egyedül az említett társaságok összesített forgalma utalhat a szóban forgó vállalkozás méretére és gazdasági erejére (a Törvényszék T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 528. és 529. pontja; a fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének 90. pontja, valamint T-79/06. sz., Sachsa Verpackung kontra Bizottság ügyben 2011. november 16-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 107. pontja). Ily módon az ítélezési gyakorlatnak megfelelően a Bizottság nem követ el hibát akkor, ha az érintett végső anyavállalat konszolidált forgalmát veszi alapul a bírság felső határának számításánál az ezen anyavállalat által a jogsértésben részt vevő leányvállalata vagy leányvállalatai üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyásra vonatkozó vélelem megdöntésének hiányában (lásd ebben az értelemben a Törvényszék fenti 210. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének 91. pontját; a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 288. pontját; T-39/06. sz., Transcat kontra Bizottság ügyben 2011. október 5-én

hozott ítéletének [EBHT 2011., II-6831. o.] 129. pontját, valamint T-41/05. sz., Alliance One International kontra Bizottság ügyben 2011. október 12-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-7101. o.] 166. pontját).

- 451 Ezenfelül, ahogyan arra joggal hivatkozik a Bizottság, az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében hivatkozott felső határnak elkülönült és önálló célja van a jogsértés súlya és időtartama kritériumainak céljához képest (a fenti 449. pontban hivatkozott Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 452. pontja). Ily módon az említett felső határ értékelését az érintett vállalkozás mérete és gazdasági ereje alapján kell elvégezni, mivel e felső határ célja az, hogy elkerülje olyan bírság kiszabását, amelynél előre látható, hogy azt az érintett vállalkozás nem lesz képes teljesíteni.
- 452 Márpedig a Saint-Gobain-csoport konszolidált forgalma inkább alkalmas arra, hogy tükrözze a megtámadott határozattal érintett vállalkozás méretét és gazdasági erejét, mint az említett forgalomnak pusztán az e csoport „Üveg” ágazata által elért hányada (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95-T-32/95., T-34/95-T-39/95., T-42/95-T-46/95., T-48/95., T-50/95-T-65/95., T-68/95-T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 5040. pontját, valamint a fenti 450. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 529. pontját). E tekintetben nem releváns, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem állapította meg, hogy a Compagnie valamennyi leányvállalatának üzletpolitikájára meghatározó befolyást gyakorolt.
- 453 Ebből következik, hogy pusztán az a körülmény, hogy a Saint-Gobain-csoport különböző ipari ágazatokban tevékenykedik, mint az üvegek, az innovatív anyagok, az építőanyagok vagy a csomagolóanyagok, nem alkalmas annak igazolására, hogy az említett csoport konszolidált forgalmánál alacsonyabb forgalmat vegyenek figyelembe a bírság felső határának számításánál, még akkor sem, ha a megtámadott határozat tárgyát képező jogsértés csak ezen ágazatok egyikét érinti.
- 454 Végül, a fenti 443. pontban felidézettek szerint, a Bizottság megállapította, hogy a Compagnie az EK 81. cikk alkalmazása szempontjából gazdasági egységet alkotott a Saint-Gobain-csoport „Üveg” ágazatával. Ilyen esetben az ítélezési gyakorlatnak megfelelően jogszerű, ha a Bizottság figyelembe veszi az anyavállalat forgalmát annak érdekében, hogy a bírságot kellően elrettentő mértékben állapítsa meg (lásd ebben az értelemben a fenti 311. pontban hivatkozott ThyssenKrupp Liften Ascenseurs kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 445. pontját). Márpedig e célt sértené, ha – ahogyan azt lényegében a Compagnie javasolja – kizárólag a jogsértésben közvetlenül részt vevő társaságok forgalma képezhetné a bírság felső határa számításának alapját (a Törvényszék T-26/06. sz., Trioplast Wittenheim kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 115. pontja).
- 455 E következtetés nem összeegyeztethetetlen a Törvényszék által a fenti 449. pontban hivatkozott Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben követett okfejtéssel. Abban az ítéletben a Törvényszék, annak eldöntése érdekében, hogy a Knauf-csoport valamennyi társasága által elért világszintű forgalom képezheti-e a bírság felső határa számításának alapját, megvizsgálta egyrészt azt, hogy a Knauf-csoport versenyjogi értelemben gazdasági egységet alkot-e, másrészt pedig azt, hogy a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította-e, hogy az ügy felperese, a Knauf Gips AG volt az a jogi személy, amely a Knauf-csoport élén állva felelt a csoport tevékenységének összehangolásáért (a fenti 449. pontban hivatkozott Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 339. pontja). Ugyanakkor e megközelítést ebben az esetben az igazolta, hogy abban a határozatban, amelynek megsemmisítését az ügyben kérték, a Bizottság nem volt képes megjelölni olyan jogi személyt, amely a jogsértésért felelős vállalkozást alkotó vállalatcsoportot irányította, és amelynek be lehetett volna tudni a különböző, azt alkotó társaságok által elkövetett jogsértéseket (a fenti 449. pontban hivatkozott Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 337. pontja). Ezzel szemben a Bizottság a jelen ügyben joggal tudhatta be a Saint-Gobain cselekményeit Compagnie-nak, a Saint-Gobain-csoport végső anyavállalatának.

- 456 Végül, a védelemhez való jog amiatti megsértésére alapított kifogás kapcsán, hogy a Bizottság a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően nem tette lehetővé a Compagnie számára annak bizonyítását, hogy nem gyakorolt meghatározó befolyást valamennyi leányvállalatának üzletpolitikájára, meg kell állapítani, hogy még ha feltételezzük is, hogy az elfogadható annak ellenére, hogy arra csak a válasz szakaszában hivatkoztak, az semmiképpen nem megalapozott. Ahogyan ugyanis a fenti 452. pontban kiemelésre került, a Compagnie-val és a Saint-Gobainnel szemben kiszabott bírság felső határának a Saint-Gobain-csoport konszolidált forgalmán alapuló számítása nem kapcsolódik ahhoz a feltételhez, hogy fennálljon a Compagnie által valamennyi leányvállalatának üzletpolitikájára gyakorolt meghatározó befolyás.
- 457 Ebből következik, hogy a Bizottság nem sértette meg az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, amikor a jelen ügyben a Compagnie-val és a Saint-Gobainnel szemben kiszabható bírság felső határának meghatározása érdekében a Saint-Gobain-csoport konszolidált forgalmára támaszkodott. Márpedig meg kell állapítani, hogy a Compagnie-val és a Saint-Gobainnel szemben egyetemlegesen kiszabott 880 millió eurós bírság alacsonyabb, mint az így számított felső határ.
- 458 Következésképpen a jelen jogalapot – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

C – Véggövetkeztetés a két keresetről a megsemmisítés iránti kérelmeket illetően

- 459 A fentiekre figyelemmel a Compagnie és a Saint-Gobain által benyújtott megsemmisítés iránti kérelmeknek csak annyiban lehet helyt adni, amennyiben azok annak megállapítására irányulnak, hogy a Bizottság a visszaesés súlyosító körülményének velük szemben történő megállapítása érdekében tévesen vette figyelembe az olaszországi síkűveg-határozatot.

III – Az arra irányuló kérelmekről, hogy a Törvényszék gyakorolja korlátlan felülvizsgálati jogkörét

- 460 A Saint-Gobain és a Compagnie azt is kéri a Törvényszéktől, hogy a jelen ügyben gyakorolja korlátlan felülvizsgálati jogkörét, és csökkentse a velük szemben kiszabott bírság összegét.
- 461 A Törvényszék előzetesen emlékeztet arra, hogy a versenyjogi ügyekben az EK 229. cikk alapján az 1/2003 rendelet 31. cikke által ráruházott korlátlan felülvizsgálati jogkör a szankció jogszerűségének egyszerű vizsgálatán túl – amely csupán a megsemmisítés iránti kereset elutasítását vagy a megtámadott jogi aktus megsemmisítését teszi lehetővé – feljogosítja a Törvényszéket arra, hogy megsemmisítés nélkül is megváltoztassa a megtámadott jogi aktust a tényállás valamennyi körülményét figyelembe véve, és többek között a kiszabott bírság összegét módosítsa, amennyiben az összeg kérdése az értékelésre van bízva (lásd a Bíróság C-534/07. P. sz., Pym és Pym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-7415. o.] 86. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; a fenti 86. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 692. pontját, valamint a fenti 100. pontban hivatkozott Romana Tabacchi kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 265. pontját).
- 462 A jelen ügyben egymást követően meg kell vizsgálni először a Saint-Gobain azon érvét, hogy állítása szerint az EGT-n kívül teljesített eladások adatait le kell vonni a bírság számításának alapjából; másodsor a Saint-Gobain azon érvét, hogy az általa 1999-ben teljesített eladások adatai nem használhatók fel a bírság kiszámítása céljából az 1998. év tekintetében; harmadszor azokat a következményeket, amelyeket adott esetben a megtámadott határozat jogellenességéből kell levonni az olaszországi síkűveg-határozat annak érdekében történő figyelembevételének tekintetében, hogy alátámasszák a visszaesést a Compagnie és a Saint-Gobain vonatkozásában; végül negyedszer a tárgyalás során a Compagnie által hivatkozott, az ésszerű határidő túllépésére vonatkozó új jogalapot.

A – A Saint-Gobain által állítólag az EGT-n kívül teljesített eladások adatairól

- 463 A Saint-Gobain előadja, hogy az általa az EGT-n kívül teljesített eladásokat törölni kell a bírság számításának alapjából, függetlenül a megtámadott határozat e tekintetben fennálló jogellenességének hiányától. E tekintetben hivatkozik a 2006. évi iránymutatás 13. pontjára, amely szerint az EK 81. cikk megsértése esetén kiszabandó bírságok számításánál csak az EGT-n belül elért forgalmat kell figyelembe venni.
- 464 A megtámadott határozat (33) preambulumbekzdésében a Bizottság jelezte, hogy a kartell által érintett piac földrajzi kiterjedése megfelel az EGT egészének.
- 465 A Bizottság 2007. szeptember 10-i információkérésére válaszul a Bizottságnak 2008. január 28-án elküldött levelében a Saint-Gobain hivatkozott a 2001–2004-es pénzügyi évekre vonatkozó éves forgalmi összegeire, amelyek többek között megfelelnek az EGT-n kívüli eladásoknak. A Bizottság újabb, 2008. július 25-i információkérésére válaszul a Bizottságnak 2008. augusztus 22-én elküldött levelében a Saint-Gobain kiegészítette ezeket az információkat, hivatkozva az 1999. és 2000. pénzügyi évek éves forgalmi összegeinek egy részére, amelyek e vállalkozás szerint szintén az EGT-n kívüli eladásoknak felelnek meg.
- 466 A Bizottság ugyanakkor úgy véli, hogy nincs helye az állítólag az EGT-n kívül teljesített eladások levonásának a Saint-Gobain által vele közölt forgalom teljes összegéből.
- 467 A Törvényszék pervezető intézkedéssel felhívta a Saint-Gobaint, hogy nyújtson be minden olyan dokumentumot, amely alkalmas az állítólag az EGT-n kívül elért forgalom valós jellegének alátámasztására, beleértve az értékesítési szerződések csatolását is, valamint hogy jelölje meg, hogy mely gyártókat érintik azok az eladások, amelyekre ezek az adatok vonatkoznak. A Saint-Gobaint arra is felkérték, hogy válaszoljon a Bizottság által viszonzváslában annak vitatása érdekében előterjesztett érvekre, hogy a szóban forgó adatokat le kell vonni a vele szemben kiszabott bírság számításának alapjából.
- 468 A Törvényszék e tekintetben mindenekelőtt úgy véli, hogy nem lehet egyetérteni a Saint-Gobain azon állításával, amely szerint az a körülmény, hogy a Bizottság a fenti 167. és 168. pontban hivatkozott érveket csak a viszonzváslasz szakaszában terjesztette elő, arra utal, hogy a Bizottság hibázott, amikor az EGT-n kívüli eladásokat szerepeltette a bírság kiszámításának alapjában.
- 469 Egyrészt ugyanis emlékeztetni kell arra, hogy e pontosításokat a Bizottság a viszonzváslasz szakaszában a Saint-Gobain válaszában hivatkozott új, kifejezetten erre az állítólagos hibára alapított jogalapra válaszul tette. Másrészt 2007. december 10-i és 2008. július 25-i információkérésében a Bizottság felhívta a Saint-Gobaint, hogy közölje vele az EGT-n belüli forgalmát több egymást követő pénzügyi év vonatkozásában. A Bizottság minden ilyen információkérésben felszólította a Saint-Gobaint, hogy amennyiben lehetséges, hitelesített adatokat nyújtson be, és különböztesse meg az egyes érintett járműgyártók tekintetében elért forgalmat. Márpedig a Saint-Gobain a vizsgálat során nem mutatott be olyan körülményt, amely alkalmas lett volna annak bizonyítására, hogy az eladások azon százaléka, amelyet le kíván vonni az általa korábban a Bizottsággal közölt adatokból, valóban megfelel az EGT-n kívül történt eladásoknak.
- 470 Ezt követően a Törvényszék rámutat arra, hogy a Saint-Gobain több számlát, illetve számlázási jegyzéket nyújtott be az 1999 és 2003 közötti, EGT-n kívüli értékesítéseket illetően. A Saint-Gobain által 2012. november 12-én a Törvényszék részére küldött levél 11. pontjában szereplő táblázatból kitűnik, hogy az érintett gyártók [bizalmas]. Az e számlák tárgyát képező üvegtermékek olyan gyártási helyeket érintettek, amelyek a tényállás idején az EGT-n kívül helyezkedtek el ([bizalmas]).

- 471 E tekintetben először rá kell mutatni arra, hogy a Saint-Gobain által benyújtott számlák és számlázási listák csak a vállalkozás által a jogsértési időszak során az EGT-n kívül teljesített eladási adatok egy részének alátámasztását teszik lehetővé. Így a Saint-Gobain csak a 2002. és 2003. éveket illetően nyújtott be a [bizalmas] és [bizalmas] részére teljesített üvegeladásokra vonatkozó számlákat és számlázási listákat. Egyes esetekben, amelyek többek között a [bizalmas] részére teljesített eladásokat érintik, semmilyen számla benyújtására nem került sor.
- 472 A Saint-Gobain az iratok hiányosságait többek között arra hivatkozva próbálja igazolni, hogy hosszú idő telt el a tényállás megvalósulása óta, amiből az következik, hogy számos könyvelési vagy egyéb okirati bizonyíték eltűnt. Az utóbbi érvelés azonban nem követhető. A Saint-Gobain ugyanis megpróbálhatta volna benyújtani a Bizottsághoz az okirati bizonyítékokat a vizsgálat során, amit kifejezetten megtagadott, egyrészt az érintett eladások „viszonylag csekély összege”, másrészt pedig „azon súlyos nehézségek [miatt], amelyeket annak érdekében kellett leküzdenie, hogy megszerezze az [EGT-n] kívüli eladásokra vonatkozó forgalmi adatot [a Saint-Gobain nemzetközi kereskedelmi adatbázisából]”. E kérdéssel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy ellentétben a Saint-Gobain által előadottakkal, a Bizottság által a vizsgálat során több alkalommal a vállalkozáshoz intézett kérdések kellően pontosak voltak ahhoz, hogy annak alapján az megértse, hogy olyan bizonyítékokat kell szolgáltatnia, amelyek alkalmasak azon EGT-n kívüli eladási adatok valós jellegének alátámasztására, amelyekre e vállalkozás hivatkozott. A Saint-Gobainnel abban a tekintetben sem lehet egyetérteni, hogy arra hivatkozik, hogy a Bizottság nem hívta fel kellő mértékben a figyelmét a forgalom gyártónkénti lebontásának fontosságára. Ezt az állítást ugyanis cáfolja a Bizottság részéről 2007. december 10-én és 2008. július 25-én a Saint-Gobainhez intézett kérdőívek szövegezése.
- 473 Másodszor meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat értelmében a fenti 470. pontban hivatkozott gyártók mindegyikét érintette a „klub” tagjainak összejártsága. Bár a Saint-Gobain a Törvényszék kérdéseire adott válaszában elismeri, hogy ezekre az eladásokra részben a gyártó egy EGT-n belül található egységével kötött keretszerződés által szabályozott tágabb üzleti viszony keretében került sor, mindazonáltal azt állítja, hogy a szóban forgó eladások az EGT-n kívüli leányvállalatok szállítási felhívásainak voltak az eredményei, valamint hogy az üveget az EGT-n kívüli gyártási helyszínekre szállították. A tárgyaláson a Saint-Gobain azt is előadta, hogy a járműipari csoportok EGT-n belüli beszerzési központjai nem voltak következetesen felelősek a beszállítási szerződések megtárgyalásáért.
- 474 Ugyanakkor mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a Saint-Gobain – a [bizalmas] kötött keretszerződés egyedüli kivételével, amelyet a lenti 475. pontban vizsgálunk meg – nem nyújt semmilyen pontosítást a Törvényszék kérdéseire adott írásbeli válaszai 10. pontjában szereplő táblázatban hivatkozott azon forgalmi adatokat illetően, amelyeket a nem EGT-n belül található járműgyártóval kötött keretszerződés által szabályozott tágabb üzleti viszony keretében ért el. A Törvényszék egyebekben e tekintetben rámutat arra, hogy egyes, a Saint-Gobain által a Törvényszék kérdéseire válaszul benyújtott dokumentumok maguk is illusztrálják a beszerzéseknek az EGT-n belüli járműgyártók szintjén megvalósított centralizációján alapuló üzleti modellt. Ezzel kapcsolatban utalni kell a [bizalmas] által kiírt, többek között az e gyártó [bizalmas] gyártási helyszínére szánt szélvédők szállítására vonatkozó ajánlati felhívásra, valamint a Saint-Gobain és [bizalmas] között létrejött, a [bizalmas] üzem részére szállítandó üvegarura vonatkozó szerződésre.
- 475 Ami ezt követően a Saint-Gobain és [bizalmas] között létrejött keretszerződést illeti, az vitathatatlanul azt bizonyítja, hogy a Saint-Gobain által ebben az összefüggésben elért forgalom elérésére nem egy, az EGT-n belüli gyártóval kötött keretszerződés alapján került sor. A Törvényszék ugyanakkor rámutat arra, hogy az egyetlen, a Saint-Gobain által a Törvényszék kérdéseire adott válasza 10. pontjában szereplő táblázatban hivatkozott, az e gyártó számára [bizalmas] a jogsértési időszak folyamán teljesített szállításokra vonatkozó forgalmi adatok alátámasztása érdekében benyújtott dokumentumról van szó. Egyéb bizonyítékok, mint például számlák vagy könyvelési dokumentumok hiányában a Törvényszék tehát nem képes megbizonyosodni az előterjesztett adatok valós jellegéről. Ez annál

inkább így van, mivel a Saint-Gobain és [bizalmas] között létrejött szerződés nem tartalmaz számszerűsített információkat sem az érvényesített árakat, sem az említett szerződés alapján szállított üvegmennyiségeket illetően.

- 476 Végül rá kell mutatni arra, hogy azok az eladások, amelyek a Saint-Gobain állítása szerint az EGT-n kívül történtek, a járműgyártók olyan EGT-vel határos országokban található gyártási helyeit érintették, amelyek többsége a jogsértés megszűnése óta csatlakozott az Unióhoz. Márpedig, ahogyan arra a Bizottság joggal mutatott rá a tárgyaláson, egyáltalán nem kétséges, hogy az e helyszíneken gyártott és a Saint-Gobain által a fent említett táblázatban hivatkozott üvegtermékkel felszerelt járműveknek legalább egy részét az EGT-n belül hozták forgalomba. Ennélfogva ésszerűen úgy lehet tekinteni, hogy szoros kapcsolat áll fenn ezen eladások és a belső piac között.
- 477 E körülmények között nem lehet helyt adni a Saint-Gobain által a bírság összege azon a tényen alapuló csökkentésének igazolása érdekében előadott érveknek, hogy forgalma egy részét az EGT-n kívül érte el.

B – Az 1998. év tekintetében figyelembe veendő eladási adatokról

- 478 Az 1998. év tekintetében figyelembe veendő eladási adatok kapcsán emlékeztetni kell arra, hogy a Saint-Gobain a vizsgálat során nem közölte az erre az évre vonatkozó forgalmi adatokat gyártónkénti lebontásban. Ennélfogva, ahogyan arra már a fenti 138. pontban is emlékeztettünk, a Bizottság az 1998. év tekintetében a Saint-Gobain által vele közölt, a jogsértési időszakhoz tartozó legközelebbi évre, vagyis 1999-re vonatkozó, gyártónként lebontott forgalmi adatokat vette figyelembe.
- 479 A Saint-Gobain ugyanakkor előadja, hogy a járműipari üvegek piaca 1998 és 1999 között nőtt, és hogy ennélfogva a bírságok alapösszegének kiszámítása céljából az 1998-ban ténylegesen elért eladási adatok figyelembevétele kedvezőbb lett volna számára, mint az 1999-re vonatkozó eladási adatok figyelembevétele az 1998. év tekintetében is.
- 480 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a Saint-Gobain érvelése homályos, és ezenfelül azt semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. Végül, a Saint-Gobain mind a vizsgálat során, mind beadványaiban kijelentette, hogy nem képes pontos gyártónkénti forgalmi adatokat szolgáltatni az 1998. év tekintetében.
- 481 E körülmények között a jelen ügyben nem lehet a Bizottság által a bírság számítása során követettől eltérő megközelítést követni, és nem lehet az 1998. évi forgalom meghatározása érdekében a Saint-Gobain 1999. évi eladásaitól eltérő eladási adatokra támaszkodni.

C – A megtámadott határozatnak az olaszországi síküveg-határozat visszaesés megállapítása érdekében történő figyelembevételét illető jogellenességének a következményeiről

- 482 Dönteni kell a megtámadott határozat abban álló jogellenességének következményeiről, hogy az olaszországi síküveg-határozatot figyelembe vették annak érdekében, hogy a Compagnie és a Saint-Gobain vonatkozásában a visszaesést mint súlyosító körülményt alátámasszák.
- 483 A Törvényszék előzetesen rámutat arra, hogy a visszaesésre vonatkozó szabályok megsértésére vonatkozó jogalapra mind a Saint-Gobain, mind pedig a Compagnie hivatkozott, valamint hogy e jogalapnak a fentiek által benyújtott keresetekkel összefüggésben a Törvényszék részben helyt adott (lásd a fenti 308–321. pontot).

- 484 Ezt követően emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 461. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása során, ha szükségesnek ítéli, saját mérlegelésével helyettesítheti a Bizottság mérlegelését a bírság kiszámítását illetően, azon következményeket is beleértve, amelyeket abból a megállapításból kell levonni, hogy egy vállalkozásnak hajlama van arra, hogy áthágja az uniós versenyszabályokat.
- 485 A bírság alapösszege visszaesés címén való növelése szintjének tükröznie kell az uniós versenyjoggal ellentétes magatartás megismétléséhez kapcsolódó súlyosságot. A megtámadott határozat szerint a bírság alapösszegének 60%-os növelése mind a belux síkűveg-határozat, mind pedig az olaszországi síkűveg-határozat alapján indokolt volt. Figyelemmel arra, hogy e határozatok közül csak az elsőt lehet figyelembe venni a visszaesés megállapítása érdekében, valamint hogy ezen túlmenően e határozat esett időben távolabb a megtámadott határozatban hivatkozott jogsértés kezdetének időpontjától, úgy kell tekinteni, hogy a Saint-Gobain és a Compagnie jogsértő magatartásának megismétlése kevésbé súlyos, mint ahogyan azt a Bizottság a megtámadott határozatban megállapította.
- 486 E körülményekre figyelemmel a visszaesés miatt alkalmazott növelés százalékos arányát 30%-ra kell enyhíteni, és ebből kifolyólag a Saint-Gobainnal és a Compagnie-val szemben egyetemlegesen kiszabott bírság összegét 715 millió euróban kell megállapítani.

D – A tárgyalás során a Compagnie által hivatkozott, az ésszerű határidő túllépésére vonatkozó új jogalapról

- 487 A Compagnie a tárgyalás során új, az ésszerű határidő túllépésére vonatkozó új jogalapra hivatkozott, figyelemmel a közigazgatási és bírósági eljárás túlzott időtartamára. A Compagnie e tekintetben hangsúlyozza, hogy azon időponttól, amikor a Bizottság a jelen ügyben meghozta az első vizsgálati intézkedést, a tárgyalás időpontjáig – amikor a Compagnie még mindig a Törvényszék döntésére várt – több mint hét év telt el. Ezen időtartam eltelése jelentős következményekkel jár a Compagnie tekintetében azon bankgarancia miatt, amelyet tőle a Bizottság követelt a vele szemben kiszabott bírság azonnali megfizetésének elkerülése érdekében. A Compagnie tehát azt kéri a Törvényszéktől, hogy változtassa meg a megtámadott határozatot annak érdekében, hogy figyelembe vegyék ezt a túlzott időtartamot, valamint az e halogatás által neki okozott költségeket.
- 488 A Bizottság előadja, hogy e jogalap elfogadhatatlan, amennyiben a megtámadott határozat meghozatalát eredményező közigazgatási eljárás időtartamának figyelembevételére irányul. A Bizottság szerint ugyanis ezen időtartam ismert volt a felperes számára keresete benyújtásakor, és így e szakaszban megvolt a lehetősége arra, hogy annak ésszerűtlen jellegére hivatkozzon. A Bizottság mindenesetre előadja, hogy a közigazgatási eljárás időtartama nem tekinthető túlzottnak. Végül az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az eljárás esetleges túlzott időtartama nem hathat ki a megtámadott határozat jogszerűségére, azzal, hogy ez nem érinti a kártérítés iránti kereset lehetőségét.
- 489 E tekintetben a Törvényszék emlékeztet arra, hogy az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.
- 490 E jog az uniós jog alapelveként alkalmazható a Bizottság határozata elleni bírósági kereset keretében. E jogot egyébiránt megerősítette az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdése, amely a hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozik (lásd a Bíróság C-385/07. P. sz., Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland kontra Bizottság ügyben 2009. július 16-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-6155. o.] 178. és 179. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 491 Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ésszerű határidő betartása is olyan uniós jogi alapelv, amely a Bizottság előtt a versenypolitika terén folyó közigazgatási eljárások keretében is alkalmazandó (lásd a Bíróság C-105/04. P. sz., *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied* kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-8725. o.] 35. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ezen elvet mint olyat megerősítette az Alapjogi Charta 41. cikkének (1) bekezdése, amely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit az Unió intézményei, szervei és hivatalai részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.
- 492 Az Alapjogi Charta 41. cikkének (1) bekezdése és 47. cikkének második bekezdése így egy és ugyanazon eljárási jellegű elv két megfogalmazását tartalmazza, amely elv értelmében a jogalanyok számíthatnak a határozat ésszerű határidőn belül való elfogadására (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-214/06. sz., *Imperial Chemical Industries* kontra Bizottság ügyben 2012. június 5-én hozott ítéletének 285. pontját).
- 493 A jelen ügyben a *Compagnie*, miközben ezen elv megsértésére hivatkozik, nem állítja, hogy az eljárás időtartama bármilyen hatással lett volna a megtámadott határozat tartalmára, illetve hogy az érintheti a jelen jogvita kimenetelét. Különösen nem állítja, hogy az említett időtartam bármilyen hatással lett volna arra, hogy védekezhessen akár a közigazgatási eljárásban, akár a bírósági eljárásban. Nem kéri a megtámadott határozatnak az állítólagos jogsértés miatti megsemmisítését sem. Ezzel szemben a *Compagnie* azt kéri, hogy a Törvényszék változtassa meg a Bizottság határozatát az említett jogsértés miatt.
- 494 E tekintetben mindenekelőtt azt kell kimondani, hogy még ha feltételezzük is, hogy a közigazgatási eljárás során az ésszerű határidő túllépésére alapított kifogás elfogadható, noha az nem szerepelt a keresetlevélben, az említett eljárás tartama a jelen ügy körülményei között semmiképpen nem tekinthető túlzottnak. Ez az eljárás, amely 2005 februárjában a Bizottság által a *Saint-Gobain*-csoport társaságainak bizonyos helyiségeiben végzett helyszíni vizsgálatokkal kezdődött, a megtámadott határozat 2008. november 12-i meghozatalával ért véget, vagyis körülbelül három éves és tíz hónapos időtartam után. Márpedig e tekintetben elegendő azt megállapítani, hogy a vizsgálat különösen összetett kartellre vonatkozott, amely fokozatosan szinte valamennyi járműgyártót érintette az Unióban, és amelynek keretében számos kapcsolatfelvételt és találkozóra került sor. Ezen ügy Bizottság általi elbírálása számos ténybeli és jogkérdés megvizsgálását tette szükségessé, amit a 731 preambulumbekzdésből és 221 oldalból álló megtámadott határozat terjedelme is mutat. Egyébiránt a Bizottság által követett eljárásnak a megtámadott határozat (39)–(55) preambulumbekzdésében való leírása nem teszi lehetővé igazolatlan tétlenségi időszakok feltárását.
- 495 Ezt követően a jelen ítélet meghozatalához vezető bírósági eljárás időtartamát illetően hangsúlyozni kell, hogy a Bíróság C-58/12. P. sz., *Groupe Gascogne* kontra Bizottság ügyben 2013. november 26-án hozott ítéletéből az következik, hogy amennyiben valamely uniós bíróság megsérti az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdéséből eredő azon kötelezettségét, hogy az előtte folyamatban lévő ügyeket ésszerű időn belül tárgyalja, ezt a Törvényszék előtt indított kártérítés iránti eljárás keretében lehet szankcionálni, mivel az ilyen kereset hatékony és általánosan alkalmazható jogorvoslatot biztosít az ilyen jogsértésre való hivatkozás és annak szankcionálása tekintetében (a fent hivatkozott *Groupe Gascogne* kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 82. és 83. pontja).
- 496 Ebből következik, hogy a jelen ügyben a *Compagnie* által benyújtott kereset, amely kizárólag a megtámadott határozat megsemmisítésére irányul az őt érintő részében, illetve másodlagosan a vele szemben kiszabott bírság összegének csökkentésére, és amely semmiképpen nem tekinthető kártérítés iránti keresetnek, nem alkot megfelelő keretet ahhoz, hogy szankcionálni lehessen a Törvényszék részéről a jelen ügyben az ésszerű időn belüli határozathozatalra irányuló kötelezettség esetleges megsértését.

- 497 A teljesség kedvéért emlékeztetni kell arra, hogy az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdése alapján egyébként mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét független és pártatlan bíróság tárgyalja. E garancia, amely a tagállamok közös alkotmányos hagyományai közé tartozik, az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésében is szerepel.
- 498 Az ítélkezési gyakorlat szerint a pártatlanság garanciájának két oldala van. Először is az eljáró bíróságnak szubjektív módon pártatlannak kell lennie, azaz annak egyik tagja sem mutathat elfogultságot vagy személyes előítéletet, és az ellenkezőjének bizonyításáig a személyes pártatlanságot vélelmezni kell. Másrészt az említett bíróságnak objektív módon is pártatlannak kell lennie, ami azt jelenti, hogy ebben a tekintetben minden jogos kétség kizárása érdekében megfelelő biztosítékokat kell nyújtania (a Bíróság C-341/06. P. és C-342/06. P. sz., Chronopost és La Poste kontra UFEEX és társai egyesített ügyekben 2008. július 1-jén hozott ítéletének [EBHT 2008., I-4777. o.] 54. pontja; lásd ebben az értelemben az EJEB 1982. október 1-jei Piersack kontra Belgium ítéletének [A. sorozat 53. szám] 30. §-át; 1984. október 26-i De Cubber kontra Belgium ítéletének [A. sorozat 86. szám] 24–30. §-át, valamint 1997. február 25-i Findlay kontra Egyesült Királyság ítéletének [Ítéletek és Határozatok Tára 1997-I.] 73. §-át).
- 499 A jelen ügyben, a bírósági eljárás túlzott időtartamára alapított kifogásra hivatkozva a Compagnie arra hívja fel a Törvényszék jelen ügyben eljáró tanácsát, hogy értékelje, hogy saját maga elkövetett-e eljárási szabálytalanságot azáltal, hogy az ügy elbírálása során indokolatlan késedelmet halmozott fel. Az ilyen értékelés alapján tehát a jelen ítélkező testületnek nem csupán azt kellene eldöntenie, hogy vele szemben lehet-e késedelemre hivatkozni, hanem adott esetben azt is, hogy azt túlzottnak kell-e minősíteni.
- 500 Ebben az összefüggésben úgy kell tekinteni, hogy még ha feltételezzük is, hogy a megsemmisítés iránti kereset megfelelő keretet jelent ahhoz, hogy szankcionálni lehessen az uniós bíróság részéről az ésszerű időn belüli határozathozatalra irányuló kötelezettség megsértését, a jelen ítélkező testület semmiképpen nem biztosíthat elégséges garanciát a Compagnie részére ahhoz, hogy ki lehessen zárni minden jogos kétséget azzal kapcsolatban, hogy pártatlan módon vizsgálja meg a bírósági eljárás túlzott időtartamára alapított kifogást (lásd analógia útján a fenti 495. pontban hivatkozott Groupe Gascogne kontra Bizottság ügyben 2013. november 26-án hozott ítélet 90. pontját).
- 501 Ebből következik, hogy a Compagnie által megváltoztatás iránti kérelmei alátámasztása érdekében hivatkozott jelen jogalapot mint részben megalapozatlant és mint részben elfogadhatatlant el kell utasítani.

A költségekről

- 502 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén, illetve kivételes okból a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.
- 503 A jelen ügyben a Törvényszék a felperes kérelmeit csak részben nyilvánította megalapozottnak. Ugyanakkor, ahogyan arra a Saint-Gobain joggal hivatkozott a tárgyalás során, figyelembe kell venni azt, hogy az utóbbi csak akkor állt el a bíróság kiszámításával kapcsolatos hibára alapított kifogásainak egyikétől, miután a Bizottság az eljárás előrehaladott szakaszában, azaz a tárgyalás után helyesbítő határozatot hozott.
- 504 Ezenfelül a Tanács beavatkozása a T-56/09. sz. ügyben kizárólag a Bizottság azon kérelmeinek támogatására korlátozódott, amelyek a Saint-Gobain által hivatkozott első, az 1/2003 rendelet érvénytelenségére vonatkozó jogalap elutasítására irányultak. Márpedig e jogalapot a Törvényszék elutasította mint megalapozatlant.

505 A Törvényszék tehát úgy véli, hogy a jelen ügy körülményeinek helyes mérlegelése azt kívánja, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit, a Tanács kivételével, amelynek költségei a Saint-Gobaint terhelik.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (második tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) A Törvényszék a T-56/09. és T-73/09. sz. ügyeket ítélelhozatal céljából egyesíti.
- 2) A Törvényszék a Saint-Gobain Glass France SA-val, a Saint-Gobain Sekurit Deutschland GmbH & Co. KG-val, a Saint-Gobain Sekurit France SAS-szal és a Compagnie de Saint-Gobain SA-val szemben a 2009. február 11-i C(2009) 863 végleges bizottsági határozattal és a 2013. február 28-i C(2013) 1118 végleges határozattal módosított, az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.125 – „járműipari üveg”-ügy) 2008. november 12-én hozott C(2008) 6815 végleges bizottsági határozat 2. cikkének b) pontjában együttesen és egyetemlegesen kiszabott bírság összegét 715 millió euróban állapítja meg.
- 3) A Törvényszék a kereseteket ezt meghaladó részükben elutasítja.
- 4) Mindegyik fél maga viseli saját költségeit, kivéve az Európai Unió Tanácsát, amelynek költségei a Saint-Gobain Glass France-ot, a Saint-Gobain Sekurit Deutschlandot és a Saint-Gobain Sekurit France-ot terhelik.

Forwood

Dehousse

Schwarzc

Kihirdetve Luxembourgban, a 2014. március 27-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei.....	2
A megtámadott határozat	3
Az eljárás és a felek kérelmei	7
A jogkérdésről.....	9
I – A kereset tárgyáról.....	9
II – Az elsődlegesen előterjesztett, a megtámadott határozat megsemmisítésére irányuló kérelmekről ...	9
A – T-56/09. sz. ügy	9

1. Az 1/2003 rendelet jogellenességén alapuló, első jogalapról	9
a) A független és pártatlan bírósághoz való jog megsértésére alapított, első részből	10
A felek érvei	10
A Törvényszék álláspontja	12
b) Az ártatlanság véelme elvének megsértésére alapított, második részből	14
A felek érvei	14
A Törvényszék álláspontja	15
2. A védelemhez való jog megsértésére alapított, második jogalapról	16
a) A felek érvei	16
b) A Törvényszék álláspontja	18
3. Az elégtelen indokolásra és a bírság hibás számítására alapított, harmadik jogalapról	20
a) Az elégtelen indokolásra vonatkozó, első részből	20
A felek érvei	20
A Törvényszék álláspontja	22
b) A számítási hibára vonatkozó, második részből	25
A felek érvei	25
A Törvényszék álláspontja	26
4. A Saint-Gobain jogsértő magatartásáért való felelősségnek a Compagnie részére való betudásával összefüggő hibán, a büntetések személyhez kötöttsége és az ártatlanság véelme elvének megsértésén, valamint a hatáskörrel való visszaélésen alapuló, negyedik jogalapról	27
a) A felek érvei	27
b) A Törvényszék álláspontja	30
A jogalap elfogadhatóságáról, amennyiben arra a Saint-Gobain hivatkozik	30
A jogalap érdeméről	31
5. A büntetések visszaható hatálya tilalma elvének és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított, ötödik jogalapról	38
a) A felek érvei	38
b) A Törvényszék álláspontja	40
6. A bírság túlzott mértékére alapított, hatodik jogalapról	43

a)	A visszaesés mint súlyosító körülmény figyelembevételét, az arányosság elvének megsértését és az indokolási kötelezettség megsértését illetően az 1/2003 rendelet 23. cikkének helytelen alkalmazására alapított, első részről	44
	A felek érvei	44
	A Törvényszék álláspontja	46
	– Az Alapjogi Chartára alapított és a Compagnie által kiegészítő beadványában kifejtett érvek elfogadhatóságáról	46
	– Az érvek érdeméről	46
b)	Az arányosság elvének megsértésére alapított, második részről	51
	A felek érvei	51
	A Törvényszék álláspontja	53
c)	Az arra alapított harmadik részről, hogy a Bizottság nem vette megfelelő mértékben figyelembe azt, hogy a Saint-Gobain nem vitatta a tényállás valóságtartalmát, és amely rész emellett a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértésén és az elégtelen indokoláson is alapul.....	60
	A felek érvei	60
	A Törvényszék álláspontja	61
B –	T-73/09. sz. ügy	65
	A felek érvei	66
	A Törvényszék álláspontja	67
C –	Végkövetkeztetés a két keresetről a megsemmisítés iránti kérelmeket illetően.....	70
III –	Az arra irányuló kérelmekről, hogy a Törvényszék gyakorolja korlátlan felülvizsgálati jogkörét	70
	A – A Saint-Gobain által állítólag az EGT-n kívül teljesített eladások adatairól.....	71
	B – Az 1998. év tekintetében figyelembe veendő eladási adatokról	73
	C – A megtámadott határozatnak az olaszországi síküveg-határozat visszaesés megállapítása érdekében történő figyelembevételét illető jogellenességének a következményeiről	73
	D – A tárgyalás során a Compagnie által hivatkozott, az ésszerű határidő túllépésére vonatkozó új jogalapról	74
	A költségekről	76